

Budsjett-innst. S. II

(2000-2001)

Innstilling fra finanskomiteen om Revidert nasjonalbudsjett 2001

St.meld. nr. 2 (2000-2001)

Til Stortinget

1. INNLEDNING

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Dag Terje Andersen, Erik Dalheim, Grethe G. Fossum, Britt Hildeng, Ottar Kaldhol, Torstein Rudihagen og Signe Øye, fra Kristelig Folkeparti, Valgerd Svarstad Haugland, Lars Gunnar Lie og Ingebrigt S. Sørfonn, fra Høyre, Børge Brende, Per-Kristian Foss og Kjellaug Nakkim, fra Fremskrittspartiet, Siv Jensen, Per Erik Monsen og Kenneth Svendsen, fra Senterpartiet, Odd Roger Enoksen, fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, fra Venstre, Terje Johansen, og representanten Steinar Bastesen, viser til forretningsordenen § 19 sjuende og åttende ledd som lyder:

"Eventuell kongelig samleproposisjon om endringer i statsbudsjettet legges fram senest den 15. mai i budsjettåret, sammen med stortingsmelding om Revidert nasjonalbudsjett. Finanskomiteen avgir innstilling om disse (Budsjett-innst. S. II) senest annen fredag i juni.

Ved behandling av endringer i statsbudsjettet i budsjettåret kan det ikke voteres særskilt over omtalte deler av et forslag, dersom forslagsstilleren motsetter seg dette."

Komiteen viser til at Regjeringen i St.prp. nr. 84 (2000-2001) og St.prp. nr. 94 (2000-2001) har lagt fram forslag om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer på statsbudsjettet 2001, jf. Innst. S. nr. 325 (2000-2001) som avgis sammen med denne innstillingen. Forslag til vedtak satt frem i denne innstillingen er samlet under kapittel 25 Tilråding fra komiteen eller kapittel 24 Forslag fra mindretall i Innst. S. nr. 325 (2000-2001), jf. nevnte St.prp. nr. 84 (2000-2001) og St.prp. nr. 94 (2000-2001).

Komiteen viser videre til Ot.prp. nr. 94 (2000-2001) Om lov om endringer i skatte- og avgiftslovgiv-

ningen og Ot.prp. nr. 101 (2000-2001), jf. Innst. O. nr. 130 (2000-2001) som avgis sammen med denne innstillingen.

2. HOVEDTREKKENE I DEN ØKONOMISKE POLITIKKEN OG UTVIKLINGEN

Sammendrag

Regjeringen legger med St.meld. nr. 2 (2000-2001) fram meldingen om Revidert nasjonalbudsjett 2001. Meldingen er utarbeidet i samarbeid med de enkelte departementene og bygger på opplysninger mottatt til og med 10. mai.

Regjeringens hovedmål for den økonomiske politikken er arbeid for alle, en rettferdig fordeling, å videreutvikle det norske velferdssamfunnet og å bidra til en bærekraftig utvikling. For å nå disse målene legger Regjeringen vekt på å videreføre den økonomiske politikken basert på Solidaritetsalternativet, som sprang ut av arbeidet til Sysselsettingsutvalget. Gjennomføringen av Solidaritetsalternativet har gitt gode resultater, med økt sysselsetting og redusert arbeidsledighet. Budsjettpolitikken må bidra til en stabil utvikling i produksjon og sysselsetting. Det legges vekt på å videreføre det inntektspolitiske samarbeidet, hvor partene i arbeidslivet gjennom moderate lønnsoppgjør skal bidra til å sikre en sterk konkurranseutsatt sektor. Pengepolitikken skal understøtte budsjettpolitikken og inntektspolitikken i å sikre en stabil økonomisk utvikling. For å bidra til en stabil valutakurs, er det nødvendig med lav inflasjon og en stabil utvikling i produksjon og sysselsetting. En videreføring av disse sentrale elementene i Solidaritetsalternativet skal bidra til å sikre arbeid for alle og en sterk konkurranseutsatt sektor. De ulike delene av den økonomiske politikken må virke sammen for å nå disse målene. Regjeringens langtidsprogram gir en grundig drøfting av hovedhensyn den økonomiske politikken må ivareta. I St.meld.

nr. 29 (2000-2001), som ble lagt fram samtidig med langtidsprogrammet, ble dette oppsummert i følgende punkter:

- Den økonomiske politikken må bidra til en stabil økonomisk utvikling, hvor en unngår unødig sterke konjunkturutslag.
- Den økonomiske politikken må være opprettholdbar over tid, slik at det ikke etter noen år blir nødvendig med store politikkomlegginger som kan svekke grunnlaget for velferden.
- Den økonomiske politikken må bidra til en effektiv utnyttelse av ressursene både i offentlig og privat sektor.

Forslaget til endringer i statsbudsjettet for 2001 som nå legges fram, innebærer at Regjeringen holder fast ved samme innretning av budsjettpolitikken for inneværende år som det Stortinget har vedtatt. Arbeidsmarkedet er fortsatt preget av betydelig mangel på kvalifisert arbeidskraft i mange sektorer, og pris og lønnsveksten er høyere enn hos våre handelspartnere. I denne situasjonen vil Regjeringen advare mot å svekke budsjettet i forhold til de rammene Stortinget har vedtatt.

Utviklingen i internasjonal økonomi de siste månedene tyder på en svakere utvikling enn tidligere ventet hos flere av våre viktigste handelspartnere. Anslagene for den økonomiske veksten i USA, Japan og euroområdet i 2001 har stadig blitt nedjustert siden i fjor høst.

Avdempingen internasjonalt synes så langt ikke å ha påvirket norsk fastlandsøkonomi i vesentlig grad. Etter avdempingen i fjor høst, anslås det i meldingen at veksten i fastlandsøkonomien skal ta seg opp igjen gjennom 2001 og 2002. Alt i alt peker anslagene i retning av en vekst i BNP for Fastlands-Norge på 1½ pst. i 2001 og 1¾ pst. i 2002. Økt olje- og gassproduksjon bidrar til at samlet BNP øker mer enn BNP for Fastlands-Norge både i år og neste år.

Arbeidsmarkedet er fortsatt relativt stramt. Høy yrkesdeltakelse og lav arbeidsledighet innebærer at det er lite ledige arbeidskraftsressurser i norsk økonomi. Arbeidsstyrken vil trolig vokse svakt framover. Høyt sykefravær etter betydelig vekst gjennom flere år, samt økt uføre- og tidligpensjonering, begrenser tilbudet av arbeid ytterligere. Samlet sett er det grunn til å regne med at norsk økonomi vil være preget av et stramt arbeidsmarked i flere år framover, til tross for relativt moderat produktionsvekst.

Prisstigningen har vært høyere enn tidligere forventet i årets fire første måneder. Det er særlig oppgangen i elektrisitetspriser som har bidratt til denne utviklingen. Prisveksten fra 2000 til 2001 anslås nå til 3 pst. Prisstigningen, korrigert for virkninger av endringer i avgifter, samt elektrisitets- og bensinpriser, er anslått noe lavere, til om lag 2¾ pst.

Risikobildet i den økonomiske utviklingen synes nå forholdsvis balansert. På den ene siden kan veksten internasjonalt, og da særlig i USA, bli svakere enn

anslått, noe som også vil bremse norsk eksportvekst. Lavere råvarepriser vil etter hvert kunne føre til dårligere lønnsomhet og reduserte investeringer i deler av norsk eksportrettet virksomhet. Virkningene kan bli forsterket dersom et økonomisk tilbakeslag i USA innebærer et fall i dollarkursen, og dermed lavere råvarepriser målt i norske kroner. På den annen side kan veksten i den innenlandske etterspørselen bli høyere enn antatt. Den lavere veksten i norsk økonomi de siste par årene skyldes for en stor del fallet i oljeinvesteringene. Det er nå tegn til at dette fallet er i ferd med å stoppe opp, og dersom oljeprisene blir liggende på det nåværende, forholdsvis høye nivået, kan økte oljeinvesteringer gi nye etterspørselsimpulser til fastlandsøkonomien. Norsk økonomi vil trolig være preget av et stramt arbeidsmarked i de nærmeste årene framover. Økt etterspørsel kan i denne situasjonen lede til et forsterket press på priser og kostnader, og dermed også et høyt rentenivå de nærmeste årene. En samlet vurdering av konjunktursituasjonen tilsier at det ikke er rom for å stimulere økonomien gjennom budsjettpolitikken. Regjeringen har derfor lagt vekt på å holde fast ved samme innretning av statsbudsjettet for inneværende år som det Stortinget tidligere har vedtatt.

Inntektene fra petroleumsproduksjonen har blitt betydelig høyere de siste to årene enn tidligere lagt til grunn. Dette har gitt store avsetninger til Statens petroleumsfond, som nå har nådd et betydelig nivå. Det forventes at fondet vil fortsette å vokse kraftig også i årene framover. På denne bakgrunn så Regjeringen et behov for en robust handlingsregel for bruken av oljeinntektene, og en klarere forankring av pengepolitikens rolle i å støtte opp om en stabil økonomisk utvikling. I tråd med dette ble det i St.meld. nr. 29 (2000-2001) lagt fram nye retningslinjer for budsjettpolitikken og pengepolitikken.

Som retningslinje for budsjettpolitikken legges følgende til grunn:

- Det må legges stor vekt på å jevne ut svingninger i økonomien for å sikre god kapasitetsutnyttelse og lav arbeidsledighet.
- Petroleumsinntektene fases gradvis inn i økonomien. Det legges til grunn en innfasing om lag i takt med forventet realavkastning av Petroleumsfondet.

Som understreket i St.meld. nr. 29 (2000-2001), skal de nye retningslinjene for budsjettpolitikken gjelde fra og med 2002. For 2002 innebærer handlingsregelen om å bruke forventet realavkastning av Petroleumsfondet, basert på anslag i langtidsprogrammet, en økning i bruken av oljeinntekter på om lag 4 mrd. kroner sammenliknet med en nøytral budsjettpolitikk.

De nye retningslinjene tilsier ingen økning i bruken av oljeinntekter over statsbudsjettet i 2001. Det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet overstiger klart forventet realavkastning av kapitalen i Petroleumsfondet ved inngangen til 2001.

I arbeidet med Revidert nasjonalbudsjett 2001 har Regjeringen lagt til grunn at budsjettet skal ha samme innretning som det Stortinget vedtok før jul. Dette svarer til et strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd på om lag 1,9 pst. av trend-BNP for Fastlands-Norge. Ny informasjon om statsregnskapet for 2000 innebærer imidlertid et lavere oljekorrigert underskudd enn anslått i nysaldert budsjett og i St.meld. nr. 29. Dette innebærer at det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet for 2000 reduseres fra 1,9 til 1,6 pst. av trend-BNP for Fastlands-Norge. Styrkingen av budsjettet for 2000 innebærer en viss økning i det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet tilsvarende endringen i den olje, rente og aktivitetskorrigerte budsjettindikatoren. Målt på denne måten framstår budsjettet for 2001 nå med en positiv aktivitetsimpuls på ¼ pst. av trend-BNP for Fastlands-Norge.

Regjeringen foreslår i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett økte bevilgninger for å dekke merutgifter på til sammen 4,2 mrd. kroner. De største økningene gjelder kompensasjon til kommunene for økte etterlatte og barnepensjoner slik det ble lagt opp til i budsjettforliket, samt økt verftsstøtte på bakgrunn av høy ordreinngang mot slutten av 2000. Tidligere i år er det fremmet forslag som har økt utgiftene med 0,9 mrd. kroner. Dette gjelder bl.a. gjennomføring av fastlegereformen og gjennomgang av Rikshospitalets økonomi. Utgiftsøkningene motsvares dels av lavere utgifter under folketrygden og lavere utgifter under ordningen med innsatsstyrt finansiering av sykehus. Om lag 0,9 mrd. kroner av utgiftsøkningene har karakter av regnskapsmessige omlegginger bl.a. i form av betalingsforskyvninger. Videre er det lagt opp til at 2,4 mrd. kroner dekkes opp ved redusert reserve for tilleggsbevilgninger, og at budsjettets inntektsside styrkes med om lag 0,2 mrd. kroner.

Regjeringen holder dermed fast ved samme innretning av budsjettpolitikken for 2001 som det Stortinget har vedtatt, gjengitt i kapittel 1 i meldingen.

For offentlig forvaltning i alt, som i tillegg til statsforvaltningen også omfatter kommuneforvaltningen, anslås samlede nettofinansinvesteringer i 2001 til drøyt 240 mrd. kroner, eller 16,2 pst. av BNP.

De nye retningslinjene for budsjettpolitikken innebærer en jevn og forsvarlig økning i bruken av oljeinntekter i norsk økonomi. I denne situasjonen var det, som omtalt i St.meld. nr. 29 (2000-2001), behov for en klarere forankring av pengepolitikken rolle i å støtte opp om en stabil økonomisk utvikling.

De nye retningslinjene for pengepolitikken, sammen med retningslinjene for budsjettpolitikken som ble trukket opp i St.meld. nr. 29 (2000-2001), vil legge et godt grunnlag for fortsatt stabilitet i valutakursen.

Det foreslås i forbindelse med denne meldingen enkelte mindre endringer i skatte og avgiftsreglene. Den reelle økningen i skatte og avgiftsnivået fra 2000

til 2001 er om lag som anslått i saldert budsjett. Det foreslås enkelte justeringer av merverdiavgiftsreformen fra 1. juli 2001, samtidig som statens inntekter fra reformen anslås noe høyere enn i saldert budsjett.

En sterk konkurranseutsatt sektor er en nødvendig forutsetning for å få til en langsiktig balansert utvikling i norsk økonomi. Regjeringen legger stor vekt på å videreføre det inntektspolitiske samarbeidet, der partene i arbeidslivet gjennom moderate lønnsoppgjør skal bidra til å sikre en sterk konkurranseutsatt sektor. Dersom forskjellen i kostnadsnivå mellom Norge og våre konkurrentland blir for stor, vil dette svekke mulighetene til å holde høy sysselsetting og lav ledighet.

Siden 1996 har lønnskostnadene i Norge økt klart sterkere enn hos våre handelspartnere. Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene anslår den gjennomsnittlige årslønnsveksten fra 1999 til 2000 4 ½ pst. Også fra 2000 og 2001 kan lønnsveksten i Norge bli om lag 4 ½ pst., forutsatt at det blir gitt moderate tillegg i de lokale forhandlingene. Kostnadene knyttet til utvidet ferie i 2001 og 2002 bidrar til å trekke opp veksten i timelønnskostnadene med samlet 1 ½ pst. utover veksten i årslønnen. Hos våre handelspartnere anslås veksten i lønnskostnadene til om lag 4 pst. både i 2000 og 2001. Forskjellen i kostnadsvekst mellom Norge og våre handelspartnere bør reduseres for at vi over tid skal kunne opprettholde en sterk konkurranseutsatt sektor.

I kapittel 2 i meldingen er det gjort rede for de økonomiske utsiktene. Det vises også til omtale av budsjettpolitikken i avsnitt 3.1 i meldingen.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til sine merknader i Innst. S. nr. 229 (2000-2001) om retningslinjene for den økonomiske politikken og langtidsprogrammet. Flertallet vektlegger i denne forbindelse at hovedformålet med den økonomiske politikken er arbeid for alle, en rettferdig fordeling, videreutvikling av det norske velferdssamfunnet og å bidra til en bærekraftig utvikling. Et sterkt og konkurransedyktig næringsliv er en forutsetning for å nå disse mål og en politikk for økt produktivitet i offentlig og privat sektor vil være avgjørende for videreutvikling av velferdssamfunnet. Flertallet ser også at det er store utfordringer i norsk økonomi hvor det i dag er høy kapasitetsutnyttelse og lite ledige ressurser. De langsiktige utfordringene knyttet til økte utgifter til viktige velferdsoppgaver sett i sammenheng med størrelsen på fremtidige petroleumsinntekter understreker betydningen av at vi har en sterk konkurranseutsatt sektor utenom petroleumsvirksomheten.

Samtidig vil flertallet understreke at det er viktig å føre en politikk som gjør at vi holder pris- og kostnadsveksten på et nivå tilsvarende våre handelspartnere.

Flertallet registrerer at inntektene fra petroleumsektoren har blitt betydelig høyere de siste to årene enn tidligere lagt til grunn.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet går inn for en økning av midlene på Samferdselsdepartementets budsjett med 70 mill. kroner.

Disse medlemmer foreslår å bevilge 50 mill. kroner til forskningsrekrutteringsstillinger og 50 mill. kroner til omstilling i universitets- og høyskolesektoren, samt 2,5 mrd. kroner i fondskapital til Fondet for forskning og nyskaping.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre vil peke på at sentrumpartiernes hovedprioriteringer i forbindelse med behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett er fordelt innen en ramme på en mrd. kroner og at disse midlene er dekt inn gjennom kutt og innsparinger på andre områder. Det er særlig tre områder, samferdsel, høyere utdanning og forskning, samt en forbedring av kommunenes økonomi som er prioritert fra disse medlemmers side.

Det er behov for en ytterligere satsing på kollektivtrafikk i byområder og forbedring av veistandarden i distriktene. Derfor legger disse medlemmer opp til en økning av midlene på Samferdselsdepartementets budsjett.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og representanten Steinar Bastesen ønsker et kraftig løft i satsingen på forskning og høyere utdanning i Norge. Disse medlemmer vil understreke at det er langt igjen før Norge når OECD-gjennomsnitt i forskningsinnsats, og at dette krever en helt annen vilje til å prioritere forskning på budsjettene enn det Regjeringen har vist til nå. Disse medlemmer vil understreke at det er nødvendig med ytterligere satsing både på institusjonenes grunnbudsjetter, grunnforskning, næringsrettet forskning og forskningsinnsats i privat sektor, dersom vi skal nå målene i forskningsmeldingen innen 2005.

Disse medlemmer merker seg at det i revidert nasjonalbudsjett ikke fremmes noen nye konkrete forslag om å styrke forskningen. Disse medlemmer foreslår derfor å bevilge 50 mill. kroner til forskningsrekrutteringsstillinger, 50 mill. kroner til omstillings tiltak og 2,5 mrd. kroner i fondskapital til Fondet for forskning og nyskaping, og å innføre en ordning med skattestimulering av forskningsinvesteringer i næringslivet fra 2002. Disse medlemmer mener disse forslagene er målrettede tiltak for å styrke norsk forskning, og motvirke den passiviteten som gjør seg gjeldende i Regjeringens forskningspolitikk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Venstre og representanten Stei-

nar Bastesen foreslår videre å bevilge 70 mill. kroner til forskningsutstyr.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og representanten Steinar Bastesen viser til at mange kommuner foretok kutt i bevilgningene til skolene i sine budsjett for inneværende år. Kuttene vil først bli merkbare på den enkelte skole fra skolestart høsten 2001, fordi det er umulig å foreta store kutt fra 1. januar. Blant annet er det mange grendeskoler som er nedleggingsstruet. Det er også grunn til å peke på at mange kommuner har varslet økning i foreldrebetalingen til både SFO og barnehager.

For å motvirke at kommuner må foreta kutt i tjenestetilbudet som rammer svake grupper og for å sikre at kommuner kan opprettholde en viss kvalitet i tilbudene som gis, vil disse medlemmer foreslå å øke de frie inntektene i kommunesektoren med 250 mill. kroner.

I tillegg foreslår disse medlemmer at det bevilges 50 mill. kroner til skjønnsporten, som fordeles med sikte på å hindre nedleggelser av grendeskoler.

Disse medlemmer viser til sine forslag under respektive kapitler.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at hovedmålene for den økonomiske politikken er arbeid for alle, en rettferdig fordeling, å videreutvikle det norske velferdssamfunnet og å bidra til en bærekraftig utvikling. Disse medlemmer viser til at Regjeringen legger vekt på å videreføre den økonomiske politikken basert på Solidaritetsalternativet. Budsjettpolitikken må bidra til en stabil utvikling i produksjon og sysselsetting. Det inntektspolitiske samarbeidet må videreføres ved at partene i arbeidslivet gjennom moderate lønnsoppgjør bidrar til å sikre en sterk konkurranseutsatt sektor. Pengepolitikken skal understøtte budsjettpolitikken og inntektspolitikken i å sikre en stabil økonomisk utvikling. For å bidra til en stabil valutakurs, er det nødvendig med lav inflasjon og en stabil utvikling i produksjon og sysselsetting.

Disse medlemmer viser til at et bredt flertall i Stortinget støttet Regjeringens forslag i St.meld. nr. 29 (2000-2001) om en begrenset økning i bruken av oljeinntektene de nærmeste årene, tilsvarende den forventede realavkastningen av Petroleumsfondet, og at budsjettpolitikken fortsatt må ha et hovedansvar for å stabilisere utviklingen i norsk økonomi. Disse medlemmer vil understreke at de nye retningslinjene ikke tilsier noen økning i bruken av oljeinntektene i statsbudsjettet for 2001. Disse medlemmer vil videre understreke at en samlet vurdering av konjunktursituasjonen tilsier at det nå *ikke* er rom for å stimulere økonomien gjennom budsjettpolitikken.

Disse medlemmer vil peke på at saldert budsjett for 2001 er basert på budsjettforliket i Stortinget mellom Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre. Disse medlemmer vil videre vise til at Regjeringen i St.prp. nr. 84 (2000-2001) legger vekt på

at budsjettet for 2001 gjennomføres innenfor de rammer som er avtalt i budsjettforliket, og at Regjeringen derfor har presentert et samlet opplegg med den samme innretningen av budsjettpolitikken som det Stortinget har vedtatt.

Komiteens medlemmer fra Høyre og representanten Steinar Bastesen registrerer at Regjeringen legger frem et forslag til revidering av budsjettet der det foretas svært små endringer av politisk karakter. Disse medlemmer er enige i at det i den aktuelle økonomiske situasjon er riktig å la være å gjøre revideringen av budsjettet til en full budsjettbehandling.

Til tross for dette er det nødvendig å gjøre viktige justeringer i det økonomiske opplegget. Disse medlemmer vil ikke gjennomføre endringer i merverdiavgiften fra 1. juli, jf. forslag og begrunnelse i Budsjett-innst. S. I (2000-2001). Disse medlemmer vil i stedet benytte disse midlene til å gi betydelige lettelser i el-avgiften og grunnavgiften på fyringsolje, flypassasjeravgiften, drivstoffavgiftene, engangsavgiftene på biler og alkoholavgiftene. Samlet sett foreslår disse medlemmer en lettelse i avgiftsnivået på ¼ mrd. kroner, - en svært moderat lettelse i tråd med prinsippet om at revideringen av budsjettet ikke skal være en omkamp om budsjettet. Disse medlemmer vil samtidig vise til Høyres alternative statsbudsjett for 2001, der disse medlemmer foreslo skatte- og avgiftslettelser på om lag 20 mrd. kroner i forhold til budsjettforliket mellom AP og sentrumspartiene.

Disse medlemmer mener også det haster med viktige omprioriteringer på budsjettets utgiftsside.

Innenfor forskning og utdanning haster det med en sikkerlig opptrapping, for å bringe Norge i tet. Derfor foreslår disse medlemmer en satsing på skole, universiteter og utdanning på 265 mill. kroner, sammen med et forslag om å forsere oppbyggingen av forskningsfondet, slik at det nå bevilges 7,5 mrd. kroner ekstra til forskningsfondet. Kombinert med forslag om å innføre skattestimulans for bedrifters FoU-virksomhet, innebærer Høyres alternative budsjettopplegg en klar satsing på en område der det haster med å styrke innsatsen og kvaliteten.

Disse medlemmer viser også til at foreldrebetalingen i barnehagene er svært høy mange steder, og at Regjeringens forslag om å øke statstilskuddet til barnehagene i mange tilfeller ikke vil bidra til mer enn at en kan unngå at foreldrebetalingen øker. Disse medlemmer mener derfor det er nødvendig å forsterke satsingen på barnehager, og går inn for at økningen i statstilskuddet fordobles i forhold til Regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser at en samlet anleggsbransje har dokumentert betydelig ledig kapasitet. Samtidig er det et stort behov for å styrke satsingen på veiutbygging, slik Høyre gjentatte ganger har foreslått. Derfor vil disse medlemmer foreslå at bevilningene til veiinvesteringer økes med ½ mrd. kroner.

Disse medlemmer mener også det er viktig å styrke sykehusenes økonomi, og foreslår å bevilge ¼ mrd. ekstra til regionsykehusene.

Utover dette foreslår disse medlemmer enkelte mindre, nødvendige opprettinger i Regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at satsingene på utgiftssiden dekkes inn i sin helhet gjennom reduserte bevilgninger til kompensasjon til offentlig forvaltning for tjenestemoms-utvidelsen (som det ikke er behov for med disse medlemmers forslag om ikke å gjennomføre moms-reformen) gjennom reduserte bevilgninger til kommunale og fylkeskommunale næringsfond, jordbrukstilskudd og enkelte andre reduksjoner i bevilgningene.

Samlet sett opprettholder disse medlemmer samme innretning av finanspolitikken som Regjeringen foreslår.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener generelt at behandlingen av revidert budsjett bør reflektere at hensikten med budsjettrevidering er å justere det vedtatte stats- og nasjonalbudsjett i forhold til endringer i de økonomiske rammebetingelser eller ved særskilte behov for endringer i bevilgningsvedtak som har oppstått etter at det ordinære budsjett ble vedtatt. Disse medlemmer registrerer at Regjeringen i stor grad har fulgt opp dette, men at Regjeringen da samtidig ender opp med å ikke ta hensyn til de endringer som faktisk har funnet sted siden budsjettet ble vedtatt.

Disse medlemmer vil likevel understreke behovet for større strukturelle reformer som i langt større grad bidrar til å effektivisere den offentlige sektor og økonomiens virkemåte som helhet. Stortinget og Regjeringen må legge til grunn klarere prioriteringer og et ønske om en nasjonal rasjonell ressursanvendelse. Disse medlemmer mener videre det er nødvendig at det allerede nå gis signaler for 2001-budsjettet for å styrke markedets tiltro til styringen av norsk økonomi og ulike næringers trygghet for at det politiske miljø tar den faktiske situasjonen på alvor.

Disse medlemmer har sett seg svært lei på den unyanserte finanspolitiske debatt som oppstår som en konsekvens av at økte utgifter på ett område skal dekkes inn krone for krone på et annet område uavhengig av hvordan kronen brukes og hvordan den både isolert og samlet sett påvirker utviklingen i norsk økonomi. Budsjettbalansen og den såkalte stramheten i budsjettet har for det politiske flertallet nå blitt viktigere enn de reelle utfordringer og problemer som eksisterer i flere deler av samfunnet.

Etter disse medlemmers oppfatning er en krone ikke lik enhver annen krone i budsjettssammenheng. Bevilgninger til veiinvesteringer har andre sysselsettingseffekter enn innkjøp av utstyr til helsesektoren fra utlandet. Den politiske økonomiske debatten er preget av fravær av evne til å skille mellom penger brukt innenlands og penger brukt utenlands. I forbindelse

med Stortingets behandling av Dokument nr. 8:54 (1999-2000) om innføring av eget utenlandsbudsjett, skriver finansministeren blant annet følgende i sitt brev til finanskomiteen:

"En bestemt tilråding om finanspolitikken bygger, som understreket ovenfor, på fullstendige makroøkonomiske analyser. Når dette vurderingsgrunnlaget er etablert, fungerer budsjettindikatoren som en "krittstrek" i den videre budsjettprosessen. I denne fasen av budsjettbehandlingen tilsier hensynet til oversiktighet at en reduserer ambisjonsnivået noe med hensyn til å kartlegge virkninger på aktivitetsnivået og i stedet lar alle inntekts- og utgiftsposter "telle likt". Denne framgangsmåten ivaretar at:

- alle offentlige utgifter må finansieres. Selv om staten på kort sikt har solide finanser, tilsier langsiktige budsjettensyn, og spesielt behovet for å kunne dekke den sterke veksten i pensjonsutgifter vi vet vil komme, at betydelige midler settes til side i perioder med store overskudd. I denne sammenheng er det viktig at "en krone er en krone".

- de reelle politiske prioriteringene vil kunne bli forstyrret dersom en i budsjettdrøftingene skulle "vekte" ulike utgiftsposter. Utgifter som i stor grad kan kanaliseres ut av landet, ville få forrang i forhold til økte bevilgninger til undervisnings-, helse- og omsorgstjenester produsert i Norge. Over tid ville en slik budsjettprosess være uheldig. Budsjettprosessen ville også blitt vesentlig mer komplisert, og i større grad baseres på skjønn, enn det som er tilfelle i dag."

Etter disse medlemmers oppfatning er det ikke tilstrekkelig at Regjeringen og departementet foretar såkalte helhetlige makroøkonomiske beregninger for deretter å la finanskomiteen og Stortinget foreta de endelige beslutninger uten å skjule til hvordan de ulike prioriteringer påvirker økonomien.

En krone brukt i utlandet har ikke samme effekt som en krone brukt i Norge. En krone brukt til investeringer har ikke samme effekt som en krone brukt til drift, og en krone brukt i en del av økonomien med ledig kapasitet har ikke samme effekt som en krone brukt i en del av økonomien med sprent kapasitet.

Disse medlemmer mener konsekvensene av slike manglende avveininger nettopp blir de store krisene vi ser i flere deler av økonomien. Det blir umulig å forstå hvordan et av verdens rikeste land har omfattende kriser i både helsevesen og eldreomsorg, manglende ressurser til politi og forsvar, manglende veiinvesteringer osv.

Disse medlemmer vil videre understreke at mange av presstendensene i norsk økonomi er myndighetsskapt og at det derfor er større systemendringer som er mest nødvendig, fremfor forsøk på å detaljstyre den økonomiske utviklingen gjennom stadige endringer i skatter og avgifter. Offentlig sektor har over lang tid vokst seg stor og ineffektiv. Et omfattende byråkrati fører til rigide systemer og lov- og forskriftsjungelen setter i mange sammenhenger sterke begrensninger på en naturlig utvikling. Disse medlemmer har registrert at Regjeringen fortsatt påstår å ha vilje til å effektivisere offentlig sektor, men er skuffet over at dette

ikke synliggjør seg i handling. I revidert budsjett skriver Regjeringen blant annet følgende:

"Den økonomiske politikken må bidra til en effektiv utnyttelse av ressursene både i offentlig og privat sektor."

Disse medlemmer undrer seg stadig over når Regjeringen har tenkt å følge dette opp i praktisk politikk.

Disse medlemmer vil understreke behovet for en finanspolitikk som er innrettet slik at konkurransevnen for vårt fremtidige næringsliv ikke svekkes, og slik at skatte- og avgiftsnivået ikke er vesentlig høyere enn i andre land det er naturlig å sammenligne seg med. Disse medlemmer er svært fristet til å foreslå en rekke avgiftsreduksjoner og endringsforslag i tilknytning til det reviderte budsjett, men vil igjen vise til at hensikten med revidert budsjett primært er å revidere budsjettet og ikke kjøre omkamp på utallige politiske spørsmål. Videre vil en slik praksis føre til svært uforutsigbare forhold for alle dem som forventer at politikken i hvert fall ligger fast et år av gangen. Disse medlemmer har derfor begrenset seg til å fremme forslag på de områder problemene er mest akutte og forslag som legger premisser foran høstens budsjettbehandling.

Disse medlemmer registrerer at Regjeringen hevder å legge stor vekt på en ansvarlig finanspolitisk linje i sin politiske retorikk. Disse medlemmer er bekymret for at den politiske retorikk i liten grad slår inn i Regjeringens politiske veivalg. Disse medlemmer vil peke på at den økonomiske utviklingen er preget av muligheten for lavere sysselsetting og relativt høye renter. Det er i en slik situasjon viktig at den økonomiske politikken både innrettes med kortsiktige og langsiktige virkemidler som innebærer større strukturelle endringer for økonomien.

Disse medlemmer konstaterer at Regjeringen gjennom Revidert budsjett for 2001 foreslår å bruke 6,6 mrd. kroner mindre "oljepenger" enn forutsatt i budsjettet for 2001. Samtidig anslås statens nettoinntekter fra petroleumsvirksomheten å øke med 33,5 mrd. kroner, en oppjustering av samlede skatter og avgifter fra fastlands-Norge med 10,3 mrd. kroner, samt en bedring av driftsbalansen overfor utlandet med 45 mrd. kroner. Samtidig med dette foreslår Regjeringen å inndra en halv milliard kroner fra helsevesenet, i en tid hvor fortsatt 280 000 mennesker står i kø og venter på behandling. Regjeringen erkjenner at prisstigningen er høyere enn forventet, og tilskriver årsaken i all hovedsak til avgiftsøkninger, økning i strømpriser og drivstoffpriser. For disse medlemmer fremstår det da svært underlig at Regjeringen ikke foreslår noen tiltak for å redusere prisstigningen, eksempelvis gjennom en reduksjon i avgifter på elektrisitet og drivstoff. I stedet lar Regjeringen prisstigningen seile sin egen sjø og later som om finanspolitikken ikke kan bidra til å redusere denne. Etter disse medlemmers syn er dette hårreisende og svært uansvarlig i en tid hvor pen-

gemangel ikke akkurat preger norske statsfinanser. Norsk økonomi er overmoden for et systemskifte, med et langt kraftigere fokus på tilbudssiden i økonomien, noe Fremskrittspartiet har tatt til orde for ved flere anledninger.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti understreker at Stortinget i Revidert nasjonalbudsjett gjør et veivalg for Norge. Vi kan velge å følge Regjeringens anbefaling om fortsatt satsing på en svart oljeøkonomi, med økte oljeinvesteringer og stø kurs mot en fortsatt tilværelse som leverandør av eksklusive råvarer. Eller vi kan velge en annen kurs som vil legge grunnlag for å gjøre Norge til en grønn kunnskapsøkonomi.

I forbindelse med oljeprisfallet et par år tilbake, skjedde det en markert aktivitetsnedgang i oljesektoren. Det medførte en tøff hestekur, med en vesentlig nedbygging av sysselsettingen og investeringsnivå i bransjen, og vi har nå kommet ned på et mer fornuftig nivå. Dette har gitt mulighet til å anvende disse ressursene andre steder i økonomien, og omsider få i gang overgangen til en grønn kunnskapsøkonomi som kan gi oss et grunnlag å leve av når oljeinntektene om noen år begynner å reduseres. Dette medlem påpeker at behandlingen av dette reviderte budsjettet gir Stortinget mulighet til å signalisere om de ønsker en slik utvikling.

Etter at oljeprisen nå har vært stabilt høy lenge, ønsker oljeselskapene igjen å øke investeringene på norsk sokkel. I en situasjon der Norges fremste problem er mangel på arbeidskraft foreslår Regjeringen å øke statens andel av oljeinvesteringene med 4 mrd. i forhold til budsjettvedtaket før jul. Investeringene ligger på et høyt nivå, anslått til 42,6 mrd. 1997-kroner i St.meld. nr. 1 (2000-2001). Det finnes ikke kjente reserver på norsk sokkel som vil gjøre det mulig å holde et vesentlig høyere investeringsnivå enn dette over tid.

Etter dette medlems oppfatning går Regjeringen i helt feil retning. Flere av samfunnets ressurser, økonomisk så vel som menneskelig, disponeres i det som bør være gårdsdagens næringer. I en situasjon der knapphet på menneskelig ressurser nødvendiggjør sterk prioritering, velger Regjeringen en kraftig oppbygging av oljeinvesteringene.

Sjøl om disse investeringene reint teknisk ikke regnes inn i det oljekorrigerte budsjettunderskuddet, vil dette åpenbart øke presset i økonomien merkbart, og innebære inflasjonspress og fare for økt rentenivå. Dette er en svakhet ved vårt budsjettssystem som gjør det vanskeligere å se den reelle effekten av budsjettvedtaket. Dette medlem fremmer forslag om å inkludere slike investeringer i det oljekorrigerte underskuddet. Gitt dette gjør dette medlem opp sitt alternative budsjett med om lag samme balanse som Regjeringen.

Dette medlem foreslår derfor å kutte oljeinvesteringene som ikke er kontraktsfestet, og bruker disse pengene til investeringer som kan gi grunnlag for overgang til en grønn kunnskapsøkonomi - bevilgninger til barn og unge, utdanning, forskning og miljøtiltak.

Tabell 1: Fra en svart oljeøkonomi til en grønn kunnskapsøkonomi. Mill. kroner.

Reduserte oljeinvesteringer	-2 572
Grunnlag for en grønn kunnskapsøkonomi	2 572
Barnehager	261
Kvalitetsutvikling i grunnskolen	200
Skolefritidsordning	85
Skolebøker vg. skole	200
Økt stipendandel	500
Universiteter og høyskoler	170
Forskningsrådet	100
Nullsats mva. for kollektivtrafikken	400
Økte jernbaneinvesteringer	530
ENØK/alternative energiformer	75
Energiforskning	25
Miljøpakke Groruddalen	5
United World College	2
Barskogvern	2
Opprydning – PCB og skipsvrak	15
LA21	2

Dette medlem fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen gi en vurdering av konsekvensene av å inkludere statens utgifter i petroleumssektoren i det oljekorrigerte underskuddet, i forbindelse med Nasjonalbudsjettet for 2002."

For en nærmere beskrivelse av Sosialistisk Venstrepartis økonomiske politikk, viser dette medlem til Budsjett-innst. S. I (2000-2001) og Innst. S. nr. 229 (2000-2001).

Dette medlem understreker at den økonomiske politikken må legge forholdene til rette for verdiskapning og en stabil økonomisk utvikling, og må også sikre en rettferdig fordeling av verdiene som skapes. Mangel på arbeidskraft og urettferdig fordeling er de fremste utfordringene vi står overfor på dette området i dag. I forhold til tiltak på arbeidsmarkedet vises det til dette medlems merknad til avsnitt 7.2.

Fordelingen av ressursene har utvikla seg i gal retning gjennom hele 90-tallet. På tross av erklærte mål om det motsatte, har de rikeste både absolutt og relativt sett blitt rikere, mens de fattigste har blitt relativt fattigere. Dette medlem fremmer i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett en rekke forslag som tar sikte på å bedre situasjonen for de fattigste i dette landet.

3. KOMMUNEFORVALTNINGENS ØKONOMI

Sammendrag

Revisjonen av statsbudsjettet for 2001 innebærer en reell vekst i kommunenes samlede inntekter fra 2000 til 2001 på om lag 2 pst., eller om lag 4 ½ mrd. kroner, hvorav frie inntekter øker med om lag 1,8 mrd. kroner. I Nasjonalbudsjettet 2001 ble den reelle inntektsveksten fra 2000 til 2000 anslått til vel 4 mrd. kroner, mens det ble lagt opp til en vekst i frie inntekter på 1,6 mrd. kroner. Som en del av budsjettforslaget, ble kommunesektoren kompensert for 3,4 mrd. kroner knyttet til økte kostnader ved forlenget ferie og lønnsoppgjøret for lærere.

I budsjettavtalen med sentrumspartiene om statsbudsjettet 2001 ble det enighet om å kompensere for kommunenes avsetninger som følge av endringer i barne og etterlattepensjoner for inntil 1 ¼ mrd. kroner. Det ble lagt til grunn at overføringene benyttes til å bygge opp pensjonsfond, og at overføringene således kan betraktes som en form for tvungen sparing på linje med avsetningene til utvidet ferie. Bevilgningen for å dekke økte pensjonsavsetninger påvirker ikke anslaget for den reelle inntektsveksten fra 2000 til 2001, fordi økte pensjonsavsetninger motsvares av en høyere prisindeks (deflator) for kommunal tjenesteyting.

Følgende forhold av betydning for det reelle inntektsnivået i 2001 er innarbeidet i kommuneøkonomien etter salderingen av statsbudsjettet for 2001:

- Skatteanslaget for kommunesektoren er oppjustert med 1 mrd. kroner, blant annet basert på skatteinngangen hittil i år. Dette motvirkes av at realveksten i kommunesektorens inntekter reduseres med 800 mill. kroner pga. noe høyere lønnsvekst og høyere prisvekst på varer og investeringer enn tidligere lagt til grunn.
- Utenom bevilgninger for å kompensere for økte utgifter til etterlatte og barnpensjoner, foreslås netto økte bevilgninger over statsbudsjettet til kommuner og fylkeskommuner på om lag 150 mill. kroner.

Utover de nevnte postene foreslås det økte bevilgninger til asylsøkere og flyktninger på om lag 400 mill. kroner. Disse midlene holdes utenom kommuneopp- legget.

Regjeringen tar sikte på å gjennomføre en langsiktig satsing i perioden 2002-2005 for å opprette flere barnehageplasser og redusere foreldrebetalingen. Denne satsingen påbegynnes allerede i år ved at det statlige driftstilskuddet til barnehagene økes med 10 pst. fra 1. juli. Dette vil gi grunnlag for en reduksjon i foreldrebetalingen på om lag 150-200 kroner pr. barn pr. måned.

Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at den reelle veksten i kommunenes samlede inntekter fra 2000 til 2001 nå anslås til om lag 2 pst. eller hele 4,5 mrd. kroner.

Komiteen har videre notert seg at for de frie inntektene anslås den reelle veksten nå til 1,8 mrd. kroner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser videre til at kommunene og fylkeskommunene står for mesteparten av den offentlige tjenesteproduksjonen. Derfor må kommuner og fylkeskommuner ha økonomiske rammer som gjør dem i stand til å tilby de tjenestene befolkningen har behov for. Disse medlemmer mener at regjeringens økonomiske opplegg overfor kommunesektoren legger til rette for dette.

Disse medlemmer viser til at den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter er større enn på flere år. Denne veksten anslås i revidert nasjonalbudsjett til å være om lag 2 pst. fra 2000 til 2001. I tillegg har kommunesektoren fått kompensasjon for økte kostnader ved forlenget ferie og lønnsoppgjøret for lærere på i alt 3,4 mrd. kroner. Disse medlemmer viser videre til at i følge revidert nasjonalbudsjett var den reelle veksten fra 1997 til 1998 svak, fra 1998 til 1999 på 1,5 pst. og fra 1999 til 2000 på 1,4 pst. Det var de årene sentrumspartiene satt i Regjeringen.

Disse medlemmer viser videre til at kommunesektorens anslås å få et underskudd før lånetransaksjoner på 6,5 mrd. kroner i år. En betydelig del av dette underskuddet kan tilskrives finansieringsprinsippene for grunnskole reformen og eldresatsingen. Disse prinsippene fører til at kommunesektorens investeringer reduserer overskuddet i investeringsperioden fordi størstedelen av de statlige overføringene til disse investeringene fordeles over et lengre tidsrom.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet har merket seg at Regjeringen varsler at realveksten i kommunesektorens samlede inntekter vil øke fra 4 mrd. kroner (1,75 pst.) som ble lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet for 2001 til nå 4,5 mrd. kroner (2 pst.).

Disse medlemmer vil vise til at disse medlemmer i sine tidligere budsjettopplegg har foreslått å styrke kommuneøkonomien ved å holde avgiftsnivået nede. Å føre en finanspolitikk som legger til rette for lav prisstigning og et lavt rentenivå, er en bedre måte å sikre kommunesektorens økonomi på.

Disse medlemmer vil peke på viktigheten av å sette det enkelte menneskes behov som bruker i sentrum når det gjelder kommunal og statlig administrasjon. Offentlige kontorer skal tilpasse sine åpningstider til brukernes behov, og gi rask og god service. Det offentliges regulering av folks hverdag må reduseres. Det bør være færre og enklere lover og forskrifter for innbyggerne å forholde seg til.

Disse medlemmer vil vise til at disse medlemmer vil nedlegge fylkeskommunen. Ved å redusere antallet forvaltningsnivåer til to, vil de politiske ansvarsforholdene bli klarere. Gjennom redusert byråkrati og dobbeltarbeid, vil vi frigjøre ressurser som kan brukes til å yte befolkningen bedre offentlige tjenester.

Disse medlemmer viser til at Stortinget har til behandling en gjennomgang av oppgavefordeling mellom forvaltningsnivåene og hvor en viktig konsekvens vil være at kommunesektoren vil få et redusert økonomisk omfang når staten overtar ansvaret for sykehuse fra fylkeskommunene.

Disse medlemmer vil påpeke viktigheten av at kommunesektoren driver den gjenværende virksomheten effektivt, slik at de frembringer et best mulig tjenestetilbud for de store resursene de har til disposisjon. Da er det nødvendig å omorganisere driften og konkurranseutsette tjenesteproduksjonen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre viser til materiale fra Kommunenes Sentralforbund hvor 85 pst. av kommunene sier at de ikke er i stand til å foreta effektivisering uten at det fører til reduksjon i tjenestetilbudet. Disse medlemmer vil understreke at fornyelse av offentlig sektor er nødvendig, men må skje i nært samarbeid mellom de ulike partene og i et realistisk tempo.

Disse medlemmer frykter bl.a. at mange kommuner kan komme til å øke barnehagesatsene fra høsten av til tross for de 240 mill. som Regjeringen foreslår omdisponert for å øke statstilskuddet. I notat til finanskomiteen datert 23. mai skriver Kommunenes Sentralforbund følgende:

"En rekke kommuner har budsjettvedtak om å øke takstene annet halvår. Selv om kommunen overvelter hele økningen i statstilskuddet til foreldrene, behøver ikke dette bety lavere satser enn i dag. Resultatet vil være lavere satser enn kommunen opprinnelig la opp til."

Videre står det i notatet:

"Kommunenes finansielle situasjon varierer kraftig, kommuner som har underskudd på driften har behov for å redusere kommunens utgifter til så vel barnehage som andre formål."

Disse medlemmer viser til at Skolefritidsordningen er et viktig tilbud til barn i gruppen 1.-4. klasse. Mange kommuner har varslet økning i prisene fra høsten av. Det kan føre til at barn som trenger dette tilbudet, blir tatt ut av ordningen fordi foreldrene syns det blir for dyrt.

Disse medlemmer viser til at mange kommuner foretok kutt i bevilgningene til skolene i sine budsjett for inneværende år. Kuttene vil først bli merkbare på den enkelte skole fra skolestart høsten 2001, fordi det er umulig å foreta store kutt fra 1. januar. En svært høy andel av utgiftene er lærerlønninger, og det er ikke mulig å si opp lærere midt i et skoleår. Derfor må budsjettkuttene som er beregnet på hele året, tas over høstmånedene. Lærerstillingene må fjernes og dermed reduseres mulighetene for i enkelte timer å kunne dele opp klassene. Dette går særlig utover elever som har behov for spesiell oppfølging og der undervisning i mindre grupper er en forutsetning.

Disse medlemmer viser til tall fra Landslaget for udelt og fådelt skole (Lufs) som viser at minst 163 grendeskoler er truet av nedleggelse. Organisasjonen har aldri før registrert så mange planer om nedleggelse. Det er svak økonomi som er den direkte årsaken til dette. Dette er et nytt eksempel på at det er barna som må betale når kommunene kommer i en situasjon der det må strammes inn.

Disse medlemmer mener at ovenstående eksempler viser at selv om kommunesektoren fikk en relativt høy inntektsvekst inneværende år, så er det for stor avstand i forholdet mellom pålagte oppgaver og inntektsrammer.

Disse medlemmer viser til meldinger fra kommuner som må prioritere høyere egenandel enn beregnet for å komme med i eldresatsingen. Dette går direkte utover andre tilbud i kommunen og barn og unge er spesielt utsatt. Siste kjente tall for underfinansiering er 3,7 mrd. kroner. I tillegg viser rapporter fra kommunene at behovet for boliger er større enn antatt. Disse medlemmer vil derfor be Regjeringen forberede en forlengelse av reformen.

Disse medlemmer viser til at Kommunenes Sentralforbund dokumenterer en underfinansiering på 100 mill. når det gjelder kompensasjon av barn- og etterlattepensjon i forhold til forutsetningene. Disse medlemmer mener at den merkostnad som kommunene har hatt som følge av at Stortinget har endret regelverket er et statlig anliggende som burde bli kompensert fullt ut.

For å motvirke at kommuner må foreta kutt i tjenestetilbudet som rammer svake grupper og for å sikre at kommuner kan opprettholde en viss kvalitet i tilbudene som gis, vil disse medlemmer foreslå å øke de frie inntektene i kommunesektoren med 250 mill. kroner, samt bevilge 50 mill. kroner som skjønnstilskudd for å hindre nedleggelser av grendeskoler.

Disse medlemmer viser til Innst. S. nr. 325 (2000-2001) for forslag til bevilgningsvedtak.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at skatteanslaget for kommunesektoren er oppjustert med 1 mrd. kroner, og at denne anslagsøkningen nesten fullt ut motvirkes av en høyere lønns- og prisvekst enn tidligere lagt til grunn. Disse medlemmer vil peke på at med Fremskrittspartiets alternative budsjettforslag, ville pris- og lønnsveksten blitt betydelig lavere, og en slik uheldig lønns- og prisspiral kunne vært unngått. Disse medlemmer har videre merket seg økningen av det statlige driftstilskuddet til barnehagene med 10 pst. fra 1. juli, men vil advare mot for stor optimisme når det gjelder reduksjoner i foreldrebetalingen, idet en rekke kommuner har vedtatt økninger i foreldrebetalingen fra annet halvår på grunn av svak kommuneøkonomi. Til tross for at kommunesektoren i de senere år har hatt en betydelig inntektsvekst, er den finansielle stillingen svekket, noe som i hvert fall delvis skyldes den lange

rekken av statlige reformer som ikke er fullfinansiert fra Stortingets side.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til at norsk økonomi er sterk. Det er imidlertid en økende ubalanse mellom privat og offentlig forbruk til velferdsgoder, og det er en sterk ubalanse i kommuneøkonomien. Underskuddet i sektoren var ifølge St.prp. nr. 82 (2000-2001) på 9,8 mrd. kroner i 1999, 7,3 mrd. kroner i 2000 og ser ut til å bli 6,5 mrd. kroner i 2001. Dette skyldes at Stortinget gjennom flere år har pålagt kommuner og fylkeskommuner oppgaver som det ikke har vært tilstrekkelig med ressurser i kommunene til å løse. Alvoret understrekes ytterligere av at mange kommuner og fylkeskommuner ikke lenger har reserver å tære på.

Kommunesektoren har ansvaret for de viktigste områdene som angår folks hverdag, slik som skole, helse, omsorg, kultur, samferdsel og sosiale tiltak. Gode tjenester er helt avgjørende for folks levekår, og er en uunnværlig infrastruktur for næringslivet. En svekket offentlig sektor vil bidra til at forskjellen mellom folk øker, stikk i strid med det Regjeringen har lovet. Skal velferdsstaten sikres for alle, må flertallet av befolkningen føle seg tjent med og være fornøyd med det offentlige tilbudet. Slik er det ikke i dag. Politiske løfter om satsing på billige barnehager, kvalitets-skole uten egenandeler, god og verdig eldreomsorg og fjerning av fattigdom, må følges opp av konkret politisk handling for å realisere løftene.

Dette medlem vil spesielt påpeke at over 20 000 barn lever under forhold som må betegnes som fattigdom. Det er en skam hvis et rikt land som Norge ikke klarer å fjerne denne fattigdommen. Tiltak må settes inn både på kort og lang sikt. En god kommuneøkonomi er helt nødvendig for å løse dette. Et godt og kompetent sosialfaglig hjelpeapparat, sosialhjelpssatser det går an å leve av, trygge og rimelige boligtilbud til vanskeligstilte, gratis grunnskole, lav foreldrebetaling i SFO og barnehager i tillegg til kultur- og fritidstilbud uten egenandeler er nøkkelfaktorer for å unngå at økonomisk fattigdom skal ramme barn og ekskludere dem fra sosiale fellesskap. Det er åpenbart at det finnes ressurser i Norge til å løse dette hvis det er vilje til omfordeling. Dette medlem viser til diverse forslag fra Sosialistisk Venstreparti om behovet for økt satsing på disse områdene.

Dette medlem vil også påpeke at det også er behov for å sette kommunene i stand til å følge opp satsingen innen bl.a. psykiatri og eldrereform, noe som krever kommunal egenandel og en økning i aktiviteten. Dette medlem viser til merknader under kap. 586 og 730, og vil komme tilbake til dette under behandlingen av kommuneøkonomiproposisjonen for 2002.

Etter dette medlems syn er det nå sterkt behov å ta et første skritt for å redusere den økonomiske ubalansen i kommunesektoren gjennom behandlingen av Revidert budsjett for 2001, og viser til vårt forslag om å øke de frie midlene til kommunene med 1,4 mrd. kroner.

Det er behov for en forpliktende plan for inndekning av ubalansen i kommuneøkonomien som i løpet av få år kan rette opp den store ubalansen, og sørge for at tjenestetilbudet fungerer. Dette medlem vil komme tilbake til dette i behandlingen av kommuneøkonomien for 2002.

Dette medlem vil vise til at det i lang tid har vært manglende samsvar mellom oppgaver og inntektsgrunnlag knyttet til tjenestetilbud og velferdsgoder. Særlig synes det å være en betydelig økonomisk ubalanse i fylkeskommunal sektor. Fylkeskommunene står nå overfor store omstillinger i forbindelse med ny oppgavefordeling. Det er nå behov for å sette fylkeskommunen i stand til å løse sine oppgaver. Dette medlem mener det er behov for en særskilt gjennomgang av økonomien og gjeldssituasjonene i hver enkelt fylkeskommune, og vil vise til sine forslag og merknader om gjeldssituasjonen og langsiktig løsning av dette problemet, i kommuneøkonomiproposisjonen for 2002.

Dette medlem vil vise til at det er stort behov for bedre kollektivtilbud, bedre tilbud til psykiatrien særlig til barn og unge, rusomsorgen trenger styrking og kulturtilbudet må bedres. Fylkeskommunen innehar en nøkkelrolle i å utvikle og samordne kultursatsing for barn og unge blant annet gjennom "den kulturelle skolesekken og nista".

Det er behov for å lette den prekære økonomiske situasjonen nå og dette medlem vil fremme forslag om å øke bevilgningen til fylkene med 200 mill. kroner utover Regjeringens forslag.

Dette medlem viser til den vanskelige økonomiske situasjonen mange fylkeskommunale sykehus befinner seg i. Hensynet til et forsvarlig tilbud til pasientene og en likebehandling med statlige sykehus, jf. ekstrabevilgningen til Rikshospitalet, medfører at dette medlem foreslår å øke bevilgningene til fylkessykehusene med 100 mill. kroner.

Totalt øker Sosialistisk Venstreparti overføringene til kommuner og fylkeskommuner med 1 725 mill. kroner.

Formål	Økning, mill. kroner
Rammetilskudd kommuner	1 400
Rammetilskudd fylker	250
Regionsykehus	100
Kompensasjon kraftkommuner	25

4. ENKELTE SKATTE- OG AVGIFTS-POLITISKE SPØRSMÅL

4.1 Innledning

Sammendrag

I forbindelse med denne meldingen har Regjeringen foreslått enkelte mindre endringer i skatte- og avgiftsreglene: enkelte endringer i merverdiavgiftsreformen fra 1. juli 2001, noen mindre tekniske endringer i avgiftene på kjøretøy og enkelte mindre endringer i

skattelovgivningen, som ikke har budsjettkonsekvenser i 2001. Forslagene til endringer i merverdiavgifts- og skattelovgivningen er nærmere omtalt i Ot.prp. nr. 94 (2000-2001) og endringer i avgiftsendringene i St.prp. nr. 84 (2000-2001).

Forslagene til regelendringer i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2001 gir isolert sett en lettelse på om lag 120 mill. kroner på 2001-budsjettet.

Regjeringen har tidligere foreslått å øke avskrivningssatsen for driftsbygninger i landbruket, jf. Ot.prp. nr. 50 (2000-2001). Dette gir et ytterligere provenytnap på om lag 90 mill. kroner på 2001-budsjettet. Departementet har også valgt å frita ekstrautstyr fra engangsavgiften på kjøretøy, noe som reduserer inntektene fra engangsavgiften med 75 mill. kroner på 2001-budsjettet. Til sammen innebærer gjennomførte og foreslåtte regelendringer siden saldert budsjett et provenytnap på om lag 285 mill. kroner på 2001-budsjettet.

På bakgrunn av ny informasjon er anslagene for inntektene fra endringen i merverdiavgiften fra 1. juli 2001 blitt justert opp med om lag 280 mill. kroner på 2001-budsjettet. Sammen med forslagene til regelendringer, innebærer denne anslagsendringen at innstramningen i bokførte skatter og avgifter anslås til om lag samme nivå som i saldert budsjett.

I forbindelse med budsjettforliket i fjor høst ble avskrivningssatsene redusert. Innstramningen ble på usikkert grunnlag anslått å gi et merproveny på om lag 2,85 mrd. kroner på 2001-budsjettet. En nærmere gjennomgang tilsier at provenyanslagene knyttet til de enkelte saldogrupperne bør justeres, mens totalanslaget på 2,85 mrd. kroner holdes uendret.

Departementet foreslår at enkeltkommuner skal kunne be om midlertidig ekstratilskudd i tilfeller der reduksjonen av eiendomsskatteinntektene er særlig stor og der dette skaper særlige problemer for kommunene. Det settes av 25 mill. kroner til denne ordningen.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Steinar Bastesen tar dette til orientering.

Komiteen viser til Innst. O. nr. 130 (2000-2001) og Innst. S. nr. 325 (2000-2001) for så vidt gjelder merknader til forslag til hhv. endringer i merverdiavgifts- og skattelovgivningen og avgiftsendringer.

Komiteens medlemmer fra Høyre og representanten Steinar Bastesen viser til at det norske skatte- og avgiftsnivået er svært høyt. Etter at Stoltenberg-regjeringen fikk gjennomslag for historiske skatte- og avgiftsøkninger for 2001 er både avgiftsnivået og næringsbeskatningen i ferd med å innta verdenstoppen. Samtidig rammer personbeskatningen og boligskatten mange lønsmottakere hardt. På samme tid som skattene settes opp i Norge reduserer andre høyskatteland sine skatter og avgifter. Disse medlemmer viser til at det høye norske skatte- og

avgiftsnivået innebærer betydelige merkostnader som ikke står i forhold til gjenytelsene fra det offentlige. Den enkeltes valgfrihet og mulighet til å klare seg på egen inntekt blir redusert. Innsatsvilje og skaperevne blir motarbeidet. Arbeidsplasser og kapital forsvinner til land med gunstigere skatteregler. Mangfoldet i samfunnet blir mindre når stadig mer skal presses inn i skattefinansierte offentlige løsninger.

Disse medlemmer vil snu denne utviklingen, la folk bestemme over mer av sin egen inntekt og føre en skattepolitikk som fremmer verdiskaping i norsk næringsliv. Dette vil sikre velferden, både for den enkelte og for samfunnet. Den enkelte går en tryggere fremtid i møte når skattenivået ikke fører til nedlagte arbeidsplasser og hindrer nyetableringer. Velferdssamfunnet er avhengig av et verdiskapende næringsliv, ikke minst for å finansiere fellesgodene. Disse medlemmer vil at det skal lønne seg å arbeide og å yte en ekstra innsats. Derfor vil disse medlemmer redusere skatten på arbeidsinntekt.

Disse medlemmer vil redusere de høye norske særavgiftene. Avgiftene rammer uavhengig av den enkeltes evne til å betale. Ofte er det dem med dårligst råd som rammes hardest av de høye særavgiftene. Samtidig fører flere av særavgiftene til handelslekkasjer og svekket konkurransevne for norsk næringsliv. Disse medlemmer vil derfor senke avgiftene ned mot et nordisk og europeisk nivå. Den samlede avgiftsbelastningen på bil må reduseres. Det er også nødvendig å redusere avgiftene på grensehandelsutsatte varer, deriblant avgiften på alkohol. Som et første skritt foreslår disse medlemmer nå å redusere avgiftene på alkohol med 10 pst. I tillegg foreslår disse medlemmer å halvere flypassasjeravgiften samt å redusere engangsavgiften, bensinavgiften, dieselavgiften, el-avgiften og avgiften på fyringsolje.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer at Regjeringen for ett år siden kom til den erkjennelse at mulighetene til å øke skatte- og avgiftsinntektene ville være begrenset i årene som kommer samt at skatte- og avgiftsnivået i Norge allerede er høyt sammenlignet med andre land. Likevel fikk Regjeringen flertall i Stortinget i forbindelse med høstens budsjettbehandling for tidenes høyeste skatte- og avgiftsskjerpelse. Disse medlemmer hadde regnet med at Regjeringen nå hadde oppfattet det sterke presset, men også det åpenbare behovet for å få en del skatter og avgifter redusert, men registrer med skuffelse at iveren etter å inndrive flere skatte- og avgiftskroner fortsatt er svært sterk.

Disse medlemmer mener at hensynet til fremtidig velferd og sysselsetting gjør det nødvendig med en reduksjon i det samlede skatte- og avgiftstrykket. Dagens høye nivå gir norske næringsdrivende konkurranseulempen i forhold til konkurrenter fra andre land, og fører også til at en stadig voksende del av befolkningen sliter økonomisk. Skatte- og avgiftskarusellen har ført norsk økonomi inn i en ond sirkel. Økte avgifter

fører til økte lønnskrav og samlet bidrar disse til økt pris- og kostnadsvekst og dermed vedvarende høyt rentenivå. Disse medlemmer mener det er nødvendig å foreta en betydelig modernisering av det norske skatte- og avgiftssystemet. Samtidig er det verken ønskelig eller mulig å kompensere dette med økte skatter eller avgifter på andre områder, uten at det oppstår nye og alvorlige problemer på andre områder.

Disse medlemmer vil advare mot nye skatteøkninger for å forsøke å rette opp de påståtte økte inntektsforskjeller. De personer som særlig er rammet, er personer uten tilknytning til arbeidsmarkedet. For disse personene er tiltak innenfor skatteområdet lite egnet. På den annen side vil skatteøkninger for de med høye inntekter og formue ha betydelige negative konsekvenser, blant annet ved at flere bedrifter og privatpersoner vil velge å flytte ut av landet. Dermed flyttes også investeringer og arbeidsplasser, og man risikerer at flere mister tilknytningen til arbeidsmarkedet. Regjeringens forsøk på ytterligere inntektsutjevning kan dermed føre til at de rikeste ikke rammes, fordi de forsvinner ut av landet, mens flere mister jobben og får økonomiske problemer som følge av dette. Disse medlemmer kan ikke se at en slik utvikling er ønskelig, eller på noen måte bidrar til økt "rettferdighet".

Den etter hvert mer og mer særnorske skatten på eierskap, formuesskatten, forsterker denne utviklingen. Både Danmark, Tyskland og Storbritannia har avvirket formuesskatten. I Sverige har man gjort det for "aktiv kapital". Hvis man skal holde på norske investeringer og eierskap er det en forutsetning at formuesskatten trappes ned og så avvikles.

Disse medlemmer vil også hevde at avgiftstrykket i Norge rammer svært usosialt. Det er selvsagt de som har aller minst fra før som i sterkeste grad blir rammet av stadige avgiftsøkninger. Det er paradoksal for disse medlemmer at økningen i elektrisitetsavgiften som ble vedtatt i forbindelse med budsjettbehandlingen for 2001, i seg selv har ført til økt inflasjon i Norge. Med tanke på det urovekkende høye rentenivået i Norge, vil disse medlemmer fremme forslag om en reduksjon i el-avgiften nå, både for å bidra til lavere inflasjon, men også for at de som har det trangt økonomisk, skal få lavere strømgjeldning.

Disse medlemmer viser til at norsk luftfart nå er inne i en kritisk fase som antageligvis fører til svekket konkurranse og færre aktører på det norske rutenettet.

Etter disse medlemmers oppfatning har dette sitt utgangspunkt i strukturen for norsk luftfart. Da man i Norge åpnet for fri konkurranse, var det i utgangspunktet store forskjeller mellom konkurrentene og deres grunnlag for å kunne operere med tap over lengre tid.

Disse medlemmer viser videre til at Fremskrittspartiet ved en rekke anledninger har foreslått lettelser i avgifter på norsk luftfart. Det særnorske nivået

har over tid bidratt til å svekke mulighetene for en effektiv konkurranse i norsk luftfart, og konsekvensene blir stadig tydeligere. Det særnorske avgiftsregimet har lagt en forholdsmessig større belastning på det innenlandske rutenettet. I lengre tid var det attraktivt for selskaper som hadde betydelig trafikk ut av Norge å drive drivstofftanking i utlandet til lavere priser enn i Norge. Riktignok blir dette nå langt på vei nøytralisert gjennom innføring av momsfradrag, men det i seg selv etter ikke opp skadevirkningene som har vært påført gjennom mange år. Videre har den nylige omleggingen av passasjeravgiftssystemet store negative konsekvenser for innenlandstrafikken som nå har en større avgiftsbyrde enn utenlandstrafikken. Summen av belastning fører selvsagt til svekkede konkurransemuligheter og har over tid bidratt til den situasjonen vi i dag ser, som i realiteten betyr svekket konkurranse på det innenlandske rutenettet. Samlet sett medfører dette store skadevirkninger. En ting er at flyselskapene rammes økonomisk, men kanskje mer alvorlig er det faktum at både næringsliv, turisme og distriktsbefolkningen blir skadelidende. Disse medlemmer mener situasjonen i høyeste grad er et politisk ansvar, og vil minne om at det ikke har skortet på advarsler fra flyselskapene i så henseende. Således vil disse medlemmer fremme forslag om at Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2002 legger frem en egen sak om norsk luftfartspolitik og dertil hørende avgiftsstruktur.

Disse medlemmer mener like fullt at situasjonen nå er svært akutt og vil allerede nå fremme forslag om en halvering av passasjeravgiften.

Disse medlemmer mener avgiftsnivået og rammebetingelser for norsk transportnæring ikke reflekterer det faktum at mye av den verdiskapningen som skjer i Distrikts-Norge, har lang vei til aktuelle markeder og dermed er avhengig av god og effektiv samferdselsstruktur og akseptabelt avgiftsnivå som i seg selv ikke bidrar til å drive transportkostnadene opp. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til tidligere forslag fra Fremskrittspartiet om endringer i avgift på autodiesel og bensin.

Disse medlemmer registrerer at drivstoffprisene igjen har blitt svært høye. Fremskrittspartiet fremmer derfor forslag om betydelige reduksjoner i drivstoffavgiftene ved de årlige budsjettbehandlinger og vil selvsagt også følge dette opp ved budsjettbehandlingen for 2002. Men disse medlemmer mener likevel det nok en gang har oppstått en ekstraordinær situasjon hva gjelder avgiftsnivået på autodiesel og bensin og vil i den sammenheng vise til at det har vært betydelig uro i transportnæringen og næringslivet siden årsskiftet på grunn av økte transportkostnader og forverrede konkurranseforhold. Disse medlemmer fremmer derfor forslag om redusert avgift på autodiesel og bensin og viser i den forbindelse til sine merknader og forslag i Innst. S. nr. 325 (2000-2001).

4.2 Provenyanslag for endringer i merverdiavgiften

Sammendrag

Ved behandlingen av 2001-budsjettet ble det benyttet et anslag på om lag 6,5 mrd. kroner i provenytab på årsbasis ved å innføre redusert merverdiavgift på matvarer fra 24 pst. til 12 pst. I forslaget til avgrensning som er sendt høring, får alle alkoholfrie drikkevarer lav merverdiavgiftssats. Dette innebærer et provenytab på om lag 150 mill. kroner på årsbasis, eller drøyt 50 mill. kroner bokført på 2001-budsjettet sammenliknet med anslaget i vedtatt budsjett.

De økte inntektene fra merverdiavgift på flere tjenester ble anslått til i overkant av 1,5 mrd. kroner på årsbasis da merverdiavgiftsreformen ble vedtatt i fjor høst. Ny informasjon kan tyde på at belastningen for både statsforvaltningen og finansnæringen som følge av merverdiavgift på flere tjenester er større enn det som er lagt til grunn tidligere. På grunnlag av dette justeres provenyet fra utvidelsen av merverdiavgiften opp med om lag 1 mrd. kroner på årsbasis og med om lag 320 mill. kroner på 2001-budsjettet. Provenyjusteringen fordeler seg om lag likt på statsforvaltningen og finansnæringen. Det knytter seg fortsatt stor usikkerhet til anslaget for provenyet fra merverdiavgift på flere tjenester.

Medregnet endringer i merverdiavgiften på matvarer, er anslaget for endringen i merverdiavgiften fra 1. juli 2001 blitt justert opp med til sammen om lag 280 mill. kroner på 2001-budsjettet.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Steinar Bastesen, tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Høyre og representanten Steinar Bastesen viser til at disse medlemmer i Innst. S. nr. 325 (2000-2001) foreslår å utsette merverdiavgiftsreformen, slik disse medlemmer også foreslo ved behandlingen høsten 2000. En utsettelse av reformen vil gi anledning til å foreta en fornyet og forsvarlig behandling av spørsmålet om utvidelse av merverdiavgiftsområdet. Disse medlemmer vil peke på at oppjusteringen av provenyanslaget med 67 pst., fra 1,5 mrd. kroner til 2,5 mrd. kroner, klart demonstrerer at reformen var for dårlig utredet da stortingsflertallet vedtok reformen. Disse medlemmer vil også peke på at så dramatiske endringer i provenyvirkningene innebærer at det i realiteten er en helt annen reform enn det som ble lagt til grunn ved Stortingets behandling sist høst. Disse medlemmer mener dette ytterligere styrker begrunnelsen for at hele merverdiavgiftsreformen bør utsettes.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til følgende sitat fra St.meld. nr. 2 (2000-2001):

"Ny informasjon kan tyde på at belastningen for både statsforvaltningen og finansnæringen som følge av merverdiavgift på flere tjenester er større enn det som er lagt til grunn tidligere."

"Det knytter seg fortsatt stor usikkerhet til anslaget for provenyet fra merverdiavgift på tjenester."

Disse medlemmer mener dette illustrerer hvor lite forberedt og gjennomtenkt momsreformen faktisk var. Disse medlemmer viser i den forbindelse til forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen og Jan Petersen om å be Regjeringen trekke tilbake Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) og fremme de nødvendige endringsforslag til statsbudsjettet for 2001 som følge av at den foreslåtte momsreformen utsettes (Dokument nr. 8:16 (2000-2001)).

Utviklingen i ettertid viser hvor berettiget dette forslaget var.

Disse medlemmer mener at det overhodet ikke eksisterer noe grunnlag for å øke statens inntekter fra merverdiavgift. I den grad en momsreform skulle ha noen funksjon, måtte det være å utvide momsgrunnlaget og redusere satsen. Men prinsippene i momssystemet burde uansett vært drøftet uavhengig av statsbudsjettet, og disse medlemmer har da heller ikke tatt stilling til det mer prinsipielle i denne runde.

I stedet har man fått en reform som er svært lite oversiktlig og som i tillegg skaper betydelige administrative og økonomiske problemer for mange som nå blir avkrevet avgift.

Disse medlemmer vil derfor fremme forslag i tråd med de forslag Fremskrittspartiet fremmet i forbindelse med statsbudsjettet for 2001 slik at matmomsen halveres, men at utvidelsen av momsgrunnlaget og økningen i momssatsen reverseres.

4.3 Vurdering av provenyanslagene for virkningene av innstrammningene i avskrivningssatsene

Sammendrag

I forbindelse med budsjettforliket mellom Regjeringen og sentrumspartiene ble det vedtatt å redusere avskrivningssatsene på driftsmidler f.o.m. inntektsåret 2000. Departementet har tidligere anslått innstrammningene i avskrivningssatsene til i størrelsesorden 2,85 mrd. kroner.

I svar av 3. april 2001 på spørsmål fra Høyres stortingsgruppe knyttet til Dokument nr. 8:54 (2000-2001) har Finansdepartementet varslet at forutsetningene og statistikkgrunnlaget som ligger til grunn for provenyberegningene, vil bli vurdert på nytt. Departementet har på denne bakgrunn, og med utgangspunkt i et mer detaljert datagrunnlag, foretatt en ny gjennomgang av provenyanslagene.

Når en benytter mer detaljerte tall for sammenhengen mellom avskrivningsgrunnlaget og skatteposisjon, vil den bokførte provenyvirkningen av innstrammningene i avskrivningssatsene isolert sett være i størrelsesorden 400 mill. kroner lavere enn i departementets anslag på 2,85 mrd. kroner. Det er da skjønnsmessig tatt hensyn til at innstrammningen vil føre til at

flere foretak kommer i skatteposisjon, og at innstramminger i avskrivningssatsene også kan føre til økt beregnet personinntekt (og dermed økt trygdeavgift og toppskatt) for næringsdrivende.

Avskrivningsgrunnlaget i enkelte næringer er ikke med i saldostatistikken som dannet grunnlaget for departementets provenyanslag. Dette gjelder finansielle foretak, selvstendige statsforetak mv., kraftvirksomhet og jordbruket.

Etter en skjønnsmessig justering av forskjellen mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier kan virkningen av å inkludere disse næringene isolert sett anslås til et økt proveny på i størrelsesorden 400 mill. kroner. I dette anslaget er det tatt hensyn til opplysninger om skatteposisjonen m.v. i de aktuelle næringene.

Etter departementets vurdering gir ikke gjennomgangen grunnlag for å endre departementets tidligere anslag på den *samlede* virkningen av innstramminger på 2,85 mrd. kroner. Det understrekes imidlertid at anslaget fortsatt er usikkert, spesielt innenfor de enkelte saldogrupperne. Forslaget om å øke avskrivningssatsen for driftsbygninger i landbruk til 4 pst., jf. Ot.prp. nr. 50 (2000-2001), reduserer innstrammingen i saldogrupper med om lag 90 mill. kroner, slik at den samlede innstrammingen reduseres til om lag 2,76 mrd. kroner.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Steinar Bastesen, tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Steinar Bastesen er tilfreds med at departementet har foretatt en noe grundigere gjennomgang av de endringene som ble foretatt i avskrivningsreglene høsten 2000. Disse medlemmer mener det ville vært ønskelig om endringer av en så omfattende karakter var utredet grundigere før det ble gjort vedtak om dette, og mener partiene som utgjorde flertallet for å redusere avskrivningssatsene tok på seg et betydelig ansvar da de gjennomførte endringene bokstavelig talt over natten, uten å gi embetsverk eller andre forsvarlig tid til å foreta vurdering av forslaget og dets konsekvenser. Disse medlemmer kan ikke annet enn å gratulere forlikspartnerne med den flaks det er at de skjønnsmessige og noe mindre skjønnsmessige vurderingene gjør at provenyanslaget fortsatt står uendret.

Disse medlemmer mener uansett det er avgjørende at avskrivningsreglene raskest mulig gjenopprettes til et riktig nivå, og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2002 fremme forslag om endringer i avskrivningsreglene, basert på at disse skal fastsettes ut fra tilsvarende satser i andre land og dokumentasjon av driftsmidlers økonomiske levetid. Stortinget ber videre Regjeringen legge

frem forslag om at endringene gjennomføres med virkning for inntektsåret 2001."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet stemte imot de vedtatte innstramminger i avskrivningssatser. Disse medlemmer viser også til Innst. S. nr. 210 (2000-2001) hvor en samlet finanskomite uttrykker følgende:

"Komiteen viser til dokumentet fra Høyre der dei peiker på at avskrivningsreglane er ein viktig del av næringskattlegginga og dermed av stor avgjerd for overskota til verksemdene. Samstundes vert det vist til svar frå finansministeren datert 6. mars 2001 som uttale til Dok. nr. 8:54 (2000-2001). I brevet vert det understreka at avskrivningssatsane på driftsmiddel i prinsippet skal gjenspeglare reelt økonomisk verdifall, og at det framleis skal vere gjeldande som det berande prinsipp. Komiteen er samd med departementet i dette. Komiteen meiner også det bør vurderast korleis dei norske avskrivningssatsane kan samanliknast med tilsvarende satser i andre land og dokumentasjon av den økonomiske levetida til driftsmidla."

En slik uttalelse står i grell kontrast til flertallets plutselige endringer i avskrivningssatsene ene og alene for å saldere budsjettet. Disse medlemmer viser til behovet for stabile rammebetingelser og forutsigbarhet i skatte- og avgiftspolitikken og vil advare mot denne type brå skift.

4.4 Eiendomsskatt for kraftanlegg

Sammendrag

Bakgrunn

Stortinget har vedtatt å innføre nye verdsettelses- og fordelingsregler for eiendomsskattegrunnlaget for kraftproduksjonsanlegg med virkning f.o.m. skatteåret 2001.

Under Odelstingets behandling av Ot.prp. nr. 24 (2000-2001) understreket finansministeren bl.a. at Finansdepartementet ville komme tilbake til Stortinget med en vurdering av virkningene for enkeltkommuner av de nye reglene. Departementet har i den forbindelse bedt Skattedirektoratet samle inn data fra samtlige kommuner med skatteinntekter fra kraftanlegg. Resultatene fra denne undersøkelsen vil danne grunnlag for denne vurderingen, og vil etter planen være klar i løpet av juli.

Finansdepartementet har også mottatt henvendelser fra 11 kommuner som har rapportert om reduserte inntekter i 2001 som følge av de nye reglene for verdsettelse og/eller fordeling av eiendomsskatt på kraftanlegg. Disse kommunene framhever at reduksjonen er så vidt stor at det bør gis kompensasjon. Departementet gir i avsnitt 3.3.4 i meldingen en foreløpig vurdering av dette.

Reduksjon i inntekter som følge av nye verdsettelsesregler

Som Finansdepartementet har redegjort for tidligere, bl.a. i Nasjonalbudsjettet 2000 og Ot.prp. nr. 47 (1999-

2000), må en reduksjon i inntektene som følge av de nye verdsettelsesreglene generelt anses som forventet. I gjennomsnitt reduseres inntektene for kommunene samlet sett med anslagsvis 15 pst. fra 2000 til 2001. Reduksjonen i inntekter fra eiendomsskatt vil for enkeltkommuner kunne være større eller mindre enn dette.

Reduksjon i inntekter som følge av tvister om fordelingsavtaler

I forbindelse med de nye reglene for verdsettelse av kraftanlegg for eiendomsskatteformål, var det også behov for å etablere regler for kommunefordeling av eiendomsskattegrunnlaget for kommunekryssende kraftanlegg. Stortinget vedtok slike kommunefordelingsregler som er basert på en fordeling etter anleggsdelenes gjenanskaffelsesverdi (GAV) fastsatt av NVE.

For flere kraftanlegg er det imidlertid i tidligere år inngått særskilte interkommunale avtaler for hvordan eiendomsskattegrunnlaget skal fordeles mellom kommuner som er berørt av utbyggingen av kraftanlegg.

Finansdepartementet kjenner til et fåtall tilfeller der én eller flere kommuner har benyttet de nye fordelingsreglene som begrunnelse for å si opp gjeldende fordelingsavtaler. Dette har medført tvister mellom de berørte kommunene. I den utstrekning slike avtaler settes til side, vil inntektene fra eiendomsskatt på enkelte kraftanlegg bli omfordelt mellom disse kommunene. Det har imidlertid vært Finansdepartementets klare forutsetning at de nye fordelingsreglene ikke griper inn i de forutsetninger som tidligere inngåtte fordelingsavtaler bygger på, og at gjeldende fordelingsavtaler skal kunne videreføres etter sin intensjon. Reduksjon i inntekter for enkeltkommuner som følge av slike tvister om fordelingsavtaler vil etter departementets oppfatning mest sannsynlig være av midlertidig karakter, dvs. inntil tvistene blir avgjort.

Særskilt kompensasjon til kraftkommuner

Mye kan tyde på at reduksjonen i eiendomsskatteinntektene fra 2000 til 2001 er av midlertidig karakter. Dette gjelder både reduksjonen som følger av nye verdsettelsesregler og de reduksjoner/omfordelingsvirkninger som skyldes tvister om fordelingsavtaler. Etter Regjeringens syn er det derfor ikke grunnlag for å opprette en ny permanent støtteordning for kraftkommunene. Regjeringen ser imidlertid at en betydelig nedgang i inntektene fra eiendomsskatt fra kraftanlegg fra 2000 til 2001 kan medføre problemer for enkelte kommuner på kort sikt. Regjeringen foreslår derfor å åpne for at det kan gis en midlertidig kompensasjon til enkelte kommuner for å avhjelpe dette i en overgangsperiode.

Selv om man foreløpig ikke har oversikt over effektene av de nye reglene for samtlige kommuner, antas det at det samlede behovet for støtte i 2001 vil være relativt begrenset. Tabell 3.10 i meldingen gir en oversikt over skatteinntekter pr. innbygger for de kommunene som har henvendt seg til Finansdepartementet.

På denne bakgrunn foreslår Regjeringen en særskilt bevilgning for 2001 på 25 mill. kroner til en overgangsordning der kraftkommuner som har fått en vesentlig reduksjon i inntektene fra eiendomsskatt på kraftanlegg, kan be om et midlertidig ekstratilskudd.

Det foreslås å knytte ordningen opp til skjønnsdelen av rammetilskuddet til kommunene, som administreres av Kommunal- og regionaldepartementet. Eventuell tilbakebetaling fra kommunene vil skje i form av trekk i rammetilskuddet til den enkelte kommune. Finansdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet vil samarbeide om utformingen av de endelige kriteriene for tildeling og eventuell tilbakebetaling av kompensasjonen fra denne ordningen. Endelig tildeling av særskilt ekstratilskudd til enkeltkommuner fra ordningen vil skje når resultatene av Skattedirektoratets undersøkelse foreligger, dvs. trolig senest i løpet av september.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og representanten Steinar Bastesen, tar Regjeringens vurderinger til orientering og støtter forslaget om en særskilt bevilgning for 2001 på 25 mill. kroner til en overgangsordning der kraftkommuner som har fått en vesentlig reduksjon i inntektene fra eiendomsskatt på kraftanlegg grunnet nye verdsettelsesregler eller som følge av tvister om fordelingsavtaler, kan be om et midlertidig ekstratilskudd. Flertallet legger til grunn at Stortinget blir informert om den endelige tildelingen og eventuell tilbakebetaling på egnet måte.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og representanten Steinar Bastesen viser til Ot.prp. nr. 24 (2000-2001) og Odelstingets behandling av denne. Disse medlemmer har merket seg at skattetapet for de 11 kommunene som departementet omtaler i St.meld. nr. 2 (2000-2001) side 47, ikke er gjengitt i stortingsmeldingen, selv om dette skattetapet er innmeldt til departementet. For å kunne ta stilling til bevilgningen på 25 mill. som departementet foreslår, burde en slik opplysning etter disse medlemmers oppfatning vært oppgitt fra departementets side. Det innmeldte skattetapet for disse 11 kommunene er i overkant av 60 mill. kroner - over det dobbelte av forslaget til bevilgning.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og representanten Steinar Bastesen viser til at omleggingen av eiendomsskatten til kraftkommunene medførte et betydelig inntektstap for kommunene. Disse medlemmer registrerer at Regjeringa vil kompensere dette inntektsbortfallet i 2001 med 25 mill. kroner. Det er etter disse medlemmers mening ikke tilstrekkelig, og det fremmes forslag om

en økning på ytterligere 25 mill. kroner. Se forslag til bevilgningsvedtak i Innst. S. nr. 325 (2000-2001).

4.5 Merverdiavgiften og konkurransevidninger

Sammendrag

Bakgrunn

Et viktig prinsipp som ble lagt til grunn i merverdiavgiftsreformen, er at like tjenester skal behandles likt uavhengig av hvem som yter tjenesten, jf. Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) Merverdiavgiftsreformen 2001. Dette vil bidra til større grad av likebehandling av ulike tjenesteleverandører. For virksomheter som ikke har fradragsrett for inngående merverdiavgift vil det kunne oppstå et konkurransevidningsproblem knyttet til egenproduksjon.

Et bredere merverdiavgiftsgrunnlag vil bidra til større nøytralitet mellom vare- og tjenesteanskaffelser som allerede er avgiftsbelagte, og tjenesteanskaffelser som nå blir merverdiavgiftspliktig. Et bredere grunnlag vil dessuten innebære at flere virksomheter blir avgiftspliktige og får fradragsrett for inngående merverdiavgift. Det vil dermed bli færre virksomheter som vil ha et avgiftsmotiv for å produsere tjenestene selv. For de virksomhetene som fortsatt blir stående utenfor merverdiavgiftssystemet, vil imidlertid flere tjenester som anskaffes bli omfattet av merverdiavgiften.

På bakgrunn av omtalen av disse problemstillingene i Ot.prp. nr. 2 (2000-2001), ba finanskomiteen Regjeringen om å komme tilbake i Revidert nasjonalbudsjett 2001 med en nærmere vurdering av merverdiavgiftsreformens virkning på forholdet mellom tjenester utført av egne ansatte og kjøp av tjenester.

Kompensasjonsordningen for kommunene

Fra 1. mai 1995 ble det innført en kompensasjonsordning for kommunesektoren for merverdiavgift ved kjøp av visse tjenester fra registrerte næringsdrivende. Kompensasjonsordningen er begrenset til å gjelde anskaffelser til eget bruk av tjenester knyttet til vask og rens av tekstiler og arbeid på bygg, anlegg og annen fast eiendom.

Regjeringen foreslo ingen utvidelse av kompensasjonsordningen i forbindelse med merverdiavgiftsreformen. Begrunnelsen for dette var at departementet ikke kunne se at det forelå noen sterkere økonomisk motivasjon for kommunene til egenproduksjon av de nye merverdiavgiftspliktige tjenestene, enn for dagens avgiftspliktige tjenester som ikke er omfattet av kompensasjonsordningen. Finanskomiteens flertall tok til etterretning at Regjeringen ikke foreslo endringer i kompensasjonsloven, jf. Innst. O. nr. 24 (2000-2001). Komiteens flertall viste imidlertid til budsjettavtalens pkt. 6 hvor Regjeringen bes om å komme tilbake i Revidert nasjonalbudsjett 2001 med en nærmere vurdering av virkningen av merverdiavgiftsreformen på forholdet mellom tjenester utført av egne ansatte og kjøp av tjenester.

Nærmere om merverdiavgiftens betydning for egen-

produksjon og kjøp fra andre

Konsekvensene av en eventuell konkurransevidning mellom egenproduksjon og kjøp fra andre vil dels avhenge av hvor store tjenesteleveranser som blir berørt av merverdiavgiftsreformen, og om det er hensiktsmessig å drive egenproduksjon av disse tjenestene. Effektivitetstap oppstår når tjenester produseres mindre effektivt ved egenproduksjon enn ved kjøp fra andre. Hvorvidt det er økonomisk hensiktsmessig å produsere tjenesten selv, avhenger imidlertid av både forskjeller i effektivitet og merverdiavgiftsbelastning.

Det er imidlertid flere forhold som vil motvirke en vridning til egenproduksjon. For enkelte tjenester kan det være store etableringskostnader som gjør det lite effektivt å produsere mindre volum. Det kan også være effektivitetsgevinster i selve produksjonen ved at arbeidskraften kan utnyttes bedre ved større produksjonsvolum. Utviklingen har gått i retning av anskaffelser av tjenester som krever mer spesialisert kompetanse. Normalt vil det være hensiktsmessig å konsentrere denne kompetansen i færre og spesialiserte enheter. Det er grunn til å tro at mange enheter innen bl.a. offentlig forvaltning vil være så små at det ikke vil være aktuelt med egenproduksjon.

Det er flere tjenester som blir omfattet av merverdiavgiften fra 1. juli 2001 som i liten grad er aktuelle for egenproduksjon.

I mange tilfeller vil det heller ikke være aktuelt å produsere vikartjenester selv.

Leveransen av konsulent- og advokattjenester, bedriftsrådgivning og revisor og regnskapstjenester, utgjør om lag halvparten av de tjenesteleveransene som blir avgiftsbelagt fra 1. juli, og som omsettes til sektorer uten fradragsrett. Dette er tjenester som det i prinsippet kan være aktuelt å produsere selv, men mange av tjenestene krever også spesiell kompetanse som det neppe vil være aktuelt å anskaffe i mindre virksomheter.

Kjøreopplæring kjøpes i ubetydelig grad av virksomheter som er utenfor merverdiavgiftssystemet. For ordinære forbrukere kan det imidlertid være aktuelt å erstatte deler av opplæringen i regi av kjøreskoler med egen opplæring.

Nærmere om sektorer som ikke har fradragsrett

Fleire tjenesteområder vil fortsatt være unntatt fra merverdiavgiften. Offentlig forvaltning og frivillige organisasjoner står også for en stor grad utenfor. Tabell 3.11 i meldingen gir en oversikt over anskaffelser av tjenester som blir omfattet av merverdiavgiftsreformen for kommunal og statlig forvaltning, finansnæringen og frivillige organisasjoner.

Stat, kommune og institusjoner som eies eller drives av stat og kommune er, på samme måte som næringsdrivende, avgiftspliktige når de driver omsetning av varer eller tjenester. En stor del av den offentlige virksomheten er imidlertid forvaltningsoppgaver som i liten grad retter seg inn mot omsetning av varer og tjenester. På bakgrunn av drøftingen ovenfor er det ikke

grunn til å tro at merverdiavgiftsreformen vil bidra til en betydelig konkurransevridning fra offentlig kjøp av tjenester til egenproduksjon.

Tjenester fra organisasjoner og foreninger vil fremdeles unntas merverdiavgiftsplikt i den grad det ikke foreligger betydelig omsetning.

Frivillige organisasjoner er i en særstilling ved at de ikke driver regulær økonomisk virksomhet, og at de i stor grad baserer seg på frivillig innsats. En stor del av organisasjonenes egenproduksjon av tjenester skyldes nettopp at organisasjonene kan produsere tjenestene selv til mye lavere kostnader enn ved kjøp fra andre. Anskaffelsene av nye merverdiavgiftspliktige tjenester var anslått til knapt 600 mill. kroner i 1997. Det er post-, revisjons- og regnskapstjenester som utgjør den største andelen.

Finansielle tjenester består av en rekke ulike tjenestemråder innen bank og finans. De fleste av disse tjenestene er foreslått unntatt fra merverdiavgiften. Post-, konsulent- og advokattjenester utgjør den største andelen av tjenesteleveransene som omsettes til finansnæringen og som blir omfattet av merverdiavgiftsutvidelsen fra 1. juli. For finansnæringen, som er en næring med betydelig innkjøp av IT-tjenester, har egenproduksjon av slike tjenester i stadig større grad blitt erstattet med innkjøp fra eksterne tjenesteleverandører. Denne utviklingen kan bidra til at tallmaterialet fra nasjonalregnskapet i 1997 kan undervurdere omfanget av finansnæringens kjøp av tjenester fra andre og at tallene i tabellen dermed muligens vil undervurdere mulighetene for egenproduksjon.

Oppsummering og vurdering

Generell merverdiavgift på flere tjenester bidrar til økt likebehandling av varer og tjenester. Et bredere avgiftsgrunnlag fører til at flere virksomheter får fradrag for merverdiavgift. For disse virksomhetene vil egenproduksjon av tjenester framstå som mindre lønnsomt enn tidligere. For sektorer som fortsatt står utenfor merverdiavgiften, kan merverdiavgiftsreformen gjøre egenproduksjon av enkelte tjenester mer lønnsomt enn tidligere. Overgang til egenproduksjon som utelukkende skyldes merverdiavgift, vil normalt lede til dårligere bruk av samfunnets ressurser.

Departementet har ikke funnet grunnlag for å endre konklusjonene i Ot.prp. nr. 2 (2000-2001). Det legges derfor ikke opp til å innføre særskilte ordninger for å motvirke eventuelle vridninger til egenproduksjon for sektorer som fortsatt står utenfor merverdiavgiftssystemet.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det i dag er konkurransevridning mellom private næringsdrivende og kommuner og fylkeskommuners egen virksomhet. Merverdiavgiftsreformen vil forsterke dette. Flertallet mener det er viktig å sikre like konkurransevilkår. Flertallet går

derfor inn for at momskompensasjonsordningen gjøres generell.

Flertallet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at kompensasjonsordningen for merverdiavgift til kommuner og fylkeskommuner utvides til å gjelde alle tjenester."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti tar orienteringen og Regjeringens vurderinger til etterretning. Disse medlemmer viser til at finanskomiteens flertall i forbindelse med behandlingen av Merverdiavgiftsreformen, Ot.prp. nr. 2 (2000-2001), tok til etterretning at Regjeringen ikke foreslo endringer i kompensasjonsloven. Disse medlemmer legger til grunn at merverdiavgiftsreformen ikke gir kommunene noen sterkere økonomisk motivasjon til egenproduksjon av de nye merverdiavgiftspliktige tjenestene, enn for dagens avgiftspliktige tjenester som ikke er omfattet av kompensasjonsordningen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til sine merknader under kapittel 4.2.

Disse medlemmer viser videre til at Fremskrittspartiet ved en rekke anledninger har fremmet forslag om å utvide momskompensasjonsordningen for kommunesektoren og gjøre den generell, slik at den omfatter alle bransjer, uten at dette har fått tilslutning i Stortinget.

Komiteens flertall, alle unntatt Sosialistisk Venstreparti og representanten Steinar Bastesen, viser til at omsetning av finansielle tjenester er unntatt fra merverdiavgiftsområdet i henhold til ny § 5 b første ledd nr. 4 i merverdiavgiftsloven. Avgrensningen av dette unntaket vil bli nærmere presisert i forskrift til loven. Flertallet viser til at finansministeren har uttalt at forskriften i hovedsak vil følge de tilsvarende avgrensninger som anvendes i Danmark og Sverige, særlig når det gjelder omfanget av de tjenester fra underleverandører til finansnæringen som skal omfattes av unntaket. Flertallet viser til at dette spørsmålet blant annet har vært reist av Danmark i et søksmål for EU-domstolen som endte med et forlik, og tar til etterretning at Finansdepartementet vil legge den omforente avgrensningen til grunn.

Flertallet viser til at en stor del av anslagsøkningen for merinntekt ved momsreformen skyldes at anslaget for merverdiavgiftsinntekter fra finansnæringen er betydelig oppjustert. Flertallet viser til at endringen i følge departementet ikke vil gi behov for økte rentemarginer eller andre former for økte priser. Flertallet mener momsreformen ikke bør føre til at integrerte finansielle tjenester påføres økte kostnader, dvs. at en bør legge opp til ordninger på linje med det som er gjeldende i Sverige og Danmark.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til at forvaltning av verdipapirfond er unntatt fra merverdiavgift. Gjennom investeringsselskap/venture-selskap vil det ofte utøves virksomhet som kan likestilles med denne type virksomhet. Flertallet ber regjeringen påse at likeartede finansielle tjenester som utøves ved forvaltning av verdipapirfond og investeringsselskap blir avgiftsmessig behandlet på samme måte.

Flertallet vil vise til at merverdiavgiftsreformen innebærer at de frivillige organisasjonene får økte kostnader. Flertallet vil peke på den sentrale rolle som de frivillige organisasjoner spiller i samfunnslivet og mener det er uheldig at det økonomiske grunnlaget for disse organisasjonene svekkes som følge av reformen. Flertallet mener derfor det må gjennomføres tiltak som gjør at organisasjonene kompenseres fullt ut for merkostnadene som følge av merverdiavgiftsreformens ikrafttredelse, og ber Regjeringen komme tilbake med forslag om dette i statsbudsjettet for 2002.

Flertallet tar til etterretning at Regjeringen går inn for at akupunktur og homøopati skal omfattes av unntaket for helsetjenester. Flertallet ber om at også andre behandlingsformer som utøves av offentlige godkjent helsepersonell bør innvilges fritak for merverdiavgift. Flertallet viser for øvrig til Regjeringens oppfølging av Aarbakke-utvalgets innstilling.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil peke på at utarbeidelse av forskrifter til lov om merverdiavgift er departementets oppgave. Det kan imidlertid synes som om det fra departementets side er lagt opp til en del unødige vanskelige grenseganger.

Disse medlemmer vil vise til den sentrale rolle som de frivillige organisasjoner spiller i samfunnslivet. Det er blitt grundig dokumentert at merverdiavgiftsreformen påfører de frivillige organisasjonene kostnader som langt på vei spiser opp den offentlige støtten som de samme organisasjonen mottar. Disse medlemmer mener at dette er i strid med det politiske flertalls ønske om å styrke frivillige organisasjoners rammevilkår.

Disse medlemmer viser også til at budsjettforlikspartiene ikke har avklart mulighetene for refusjon for frivillige organisasjoner som i dag ikke mottar statsstøtte.

Disse medlemmer vil fremme forslag om en refusjonsordning for de frivillige organisasjoner når det gjelder moms på tjenester. En slik ordning skal ikke omfatte organisasjoner som driver kommersiell virksomhet.

Disse medlemmer vil videre peke på at departementet har utarbeidet forskrifter som regulerer hvilke helsetjenester som skal pålegges merverdiavgift. Disse medlemmer ser at departementet har foreslått at kun homøopati og akupunktur skal fritas for merverdiavgift. Forslaget medfører etter disse

medlemmers oppfatning mange problematiske grense-ganger og gråsoner. Når systemet utformes slik at det blir for mange gråsoner vil de som pålegges merverdiavgift få en oppfordring til å tilpasse seg systemet som kanskje ikke er samfunnsgavnlig. Disse medlemmer vil peke på at utarbeidelse av forskrifter er departementets oppgave og ansvarsområde.

Disse medlemmer forutsetter likevel at departementet kommer til Stortinget med en orientering i egnet form om grensedragningen innen helseområdet, i forbindelse med statsbudsjettet for 2002. Det vil i denne sammenhengen være naturlig å legge vekt på det arbeidet som det såkalte Aarbakke-utvalget har lagt frem.

Disse medlemmer vil vise til forskjellsbehandling som Venture-selskaper utsettes for i departementets forslag til forskrifter. Venture-selskapene utfører mye av de samme oppgavene som aksjefond, men er i motsetning til sistnevnte ikke unntatt for merverdiavgiftplikten. Disse medlemmer ber på denne bakgrunn om at Regjeringen sørger for en like behandling av disse selskapene.

Disse medlemmer vil be Regjeringen sørge for at små investeringsselskap skal få like vilkår som store investeringsselskap når det gjelder moms på kjøp av IT-tjenester.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til flertallsmerknader fra Arbeiderpartiet og sentrumpartiene, og vil fortsatt påpeke at grensedragningsproblemerne ikke ser ut til å være mer avklart ved dette. Disse medlemmer registrerer eksempelvis at Sosialdepartementet har hatt helt andre vurderinger vedrørende grensedragninger enn det som nå blir gjeldende for helseområdet. Dette understreker ytterligere behovet for at reformen utsettes.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Steinar Bastesen viser til sine primærstandpunkter hva gjelder merverdiavgiftsreformen, men registrerer at det ikke er flertall for et slikt syn.

Disse medlemmer viser til at gjennomgangen i meldingen klart viser at problemene med konkurransevidning på viktige områder er økt som følge av merverdiavgiftsreformen. I meldingen sies det klart at blant annet på områdene økonomisk og juridisk rådgivning, revisor- og regnskapstjenester og annen konsulentvirksomhet vil reformen gi økte incentiver til egenproduksjon, og dermed kunne føre til dårligere bruk av samfunnets ressurser.

Disse medlemmer vil understreke at selv om problemet knyttet til konkurransevidning mellom egenproduksjon og kjøp av tjenester gjelder både privat og offentlig virksomhet, så er det grunn til å fokusere særskilt på problemene dette fører til innenfor offentlig sektor. Disse medlemmer mener det er en avgjørende forutsetning for en modernisering og

effektivisering av offentlig sektor at tjenestene utføres på den beste og billigste måten for samfunnet, enten det er i privat eller offentlig regi. Da er det ikke akseptabelt at man legger opp til et merverdiavgiftssystem der offentlige virksomheter kan være inntil 24 pst. mindre effektive enn private aktører, før det for den offentlige virksomheten er økonomisk lønnsomt å slippe til private aktører.

Disse medlemmer viser til at Regjeringens begrunnelse for ikke å utvide kompensasjonsordningen i Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) var at "departementet ikke kunne se at det forelå noen sterkere økonomisk motivasjon for kommunene til egenproduksjon av de nye merverdiavgiftspliktige tjenestene, enn for dagens avgiftspliktige tjenester som ikke er omfattet av kompensasjonsordningen". Disse medlemmer vil bemerke at dette er en meningsløs form for argumentasjon. Det er problemer i dag knyttet til konkurransevridning for de avgiftspliktige tjenester som ikke er omfattet av kompensasjonsordningen. Når det innføres merverdiavgift på flere tjenester vil det bli problemer på flere områder, selv om det på det enkelte område ikke blir "sterkere" økonomisk motivasjon til egenproduksjon enn det er på tjenestene der dette er et problem i dag.

Disse medlemmer mener derfor ordningen med merverdiavgiftskompensasjon bør gjøres generell.

Disse medlemmer mener også det er et problem med dagens ordning at kompensasjonen ikke gis direkte til de enkelte offentlige virksomhetene, men i stedet gis til kommuner og fylkeskommuner. Dette innebærer en komplisert ordning, der de faktiske beslutningstagere ikke kan være sikre på at kompensasjonen for merverdiavgift ved å velge private tilbydere faktisk vil komme til dem. Dette bidrar til å gjøre det mindre attraktivt å sette ut tjenester på anbud.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å utvide ordningen med kompensasjon for merverdiavgift til kommuner og fylkeskommuner ved kjøp av visse tjenester til å gjelde kjøp av alle tjenester. Stortinget ber videre Regjeringen foreta de nødvendige tiltak for å sørge for at kompensasjon for merverdiavgift til kommuner og fylkeskommuner ved kjøp av visse tjenester fra registrerte næringsdrivende skjer direkte til den institusjon/budsjettenhet som har anskaffet tjenesten."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og representanten Steinar Bastesen går inn for at forskning unntas fra merverdiavgift. Dette omfatter også offentlige forsknings- og utviklingskontrakter.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og representanten Steinar Bastesen går inn for at import av tanntekniske produkter skal unntas fra merverdiavgift.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at dette medlem går inn for utsettelse av momsreformen til 1. januar 2002. Dette medlem forutsetter at Regjeringen presenterer et mer gjennomarbeida opplegg for avgrensninger, unntak og tiltak for å unngå uheldige konkurransevridninger i statsbudsjettet for 2002.

4.6 Grensehandelen med Sverige

Sammendrag

I Revidert nasjonalbudsjett 1998 ble det varslet at det var ønskelig å få gjennomført en kartlegging av den samlede grensehandelen med Sverige. Bakgrunnen var mangel på fullgod statistikk. På oppdrag av Finansdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet har Stiftelsen Østfoldforskning gjennomført en kartlegging for året 2000. Undersøkelsen er omtalt i avsnitt 3.3.6 i meldingen.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, tar dette til orientering.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til at momsreformen som gjennomføres fra 1. juli 2001 vil gi reduserte matpriser og redusert bensinavgift. Flertallet mener dette er et viktig tiltak for å styrke den norske handelsnæringen i grenseområdene mot Sverige.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil peke på at det er fremkommet kritikk av undersøkelsen det vises til i meldingen, og at det kan være trekk ved denne undersøkelsen som underestimerer grensehandelen. Samtidig er det fremkommet kritikk mot andre undersøkelser som viser andre tall for nivået på grensehandelen. Felles for alle undersøkelsene er at de dokumenterer en grensehandel med betydelig omfang, men at forskerne strides om nivået. For disse medlemmer er det underordnet om nivået er 3,2 eller 10 mrd. kroner. Det er uansett høyt, og det er klart at nordmenn handler langt mer i Sverige, enn det svenskene gjør i Norge. Det er tilstrekkelig å observere antallet nordmenn på handletur i Strømstad for å slå fast at grensehandelen er betydelig. Omfanget av handelen viste seg også da det ble innført midlertidig importstans på grunn av munn- og klovsyken i EU. Da var konsekvensene for den svenske handelsstanden betydelige.

Disse medlemmer vil advare mot å la undersøkelsen det refereres til i meldingen være et argument for ikke å gjøre noe med det skyhøye norske avgiftsnivå og matvarepriser. Det er ikke bare i tilknytning til lovlig grensehandel dette er et problem, uansett nivå på denne. Også for å minimere problemene knyttet til ulike former for illegal omsetning er det viktig å redusere avgiftene. Hjemmebrenning og smugling av tobakkvarer, alkohol og kjøtt er viktige sider av dette

spørsmålet som ikke er omfattet av denne undersøkelsen.

4.7 EUs nye retningslinjer for støtte til miljøtiltak

Sammendrag

EU-kommisjonen har vedtatt nye retningslinjer for godkjenning av miljøstøtte. EFTAs overvåkningsorgan (ESA) legger opp til å vedta tilsvarende retningslinjer i løpet av første halvår 2001. Retningslinjene omfatter både tradisjonelle virkemidler slik som tilskudd, lån og garantier til miljøinvesteringer, men også regler for godkjenning av fritak fra eller redusert betaling av miljøavgifter. EU-kommisjonen og ESA legger opp til at EØS-landene skal forplikte seg til å tilpasse sine eksisterende ordninger til de nye bestemmelsene innen 1. januar 2002.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet og representanten Steinar Bastesen, tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Høyre tar til orientering at Regjeringen arbeider sammen med næringslivet med å vurdere konsekvensene av de nye retningslinjene for støtte til miljøtiltak, og avventer en egen sak om dette. Disse medlemmer vil understreke at norsk industris konkurransesituasjon ikke må svekkes.

Komiteens medlem fra Senterpartiet og representanten Steinar Bastesen vil peke på at et flertall bestående av Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti da EØS avtalen ble ratifisert av Stortinget skrev følgende i Innst. S. nr. 248 (1991-1992), side 29, første spalte:

"EØS-avtalen omfatter heller ikke skatte- og avgiftspolitikken og berører ikke den differensierte arbeidsgiveravgiften."

Disse medlemmer slår fast at retningslinjene som EFTAs overvåkningsorgan ESA legger opp til at skal gjelde for EØS-landene fra og med 1. januar 2002, og som skal gjelde støtte i form av fritak eller lettelser fra miljøavgifter, viser at stortingsflertallet dermed tok grundig feil da det ble hevdet at EØS-avtalen ikke omfatter skatte- og avgiftspolitikken.

4.8 Toll- og kvotefri markedsadgang for de minst utviklede landene (MUL)

Sammendrag

Norge har i likhet med andre industriland et tollpreferansesystem overfor utviklingslandene (GSP) som åpner for at det gis tollfrihet eller ilegges reduserte tollavgifter ved import av varer fra GSP-landene til Norge. I henhold til den norske GSP-ordningen ble det fra 1995 gitt tollfrihet for import fra de minst utviklede

landene (MUL) for alle produkter unntatt korn, mel og kraftfôr.

Regjeringen vil etablere toll- og kvotefri markedsadgang fra 1. januar 2002 for alle produkter fra land som til enhver tid er oppført på FNs MUL-liste. Eksisterende sikkerhetsmekanisme under GSP-systemet videreføres.

Komiteens merknader

Komiteen tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener Regjeringens forslag er positivt. Disse medlemmer viser til at fattigdomsbekjempelse forutsetter økonomisk vekst og satsing på eget næringsliv i utviklingslandene. Skal utviklingslandene lykkes må de samtidig få bedre adgang til industrilandenes markeder. Reell frihandel er en forutsetning for at utviklingslandene skal kunne dra nytte av de muligheter globaliseringen gir. Disse medlemmer mener Norge har et ansvar for å åpne vårt eget marked for utviklingslandene og være en aktiv medspiller i internasjonalt arbeid for å oppnå en friere verdenshandel. I-landenes tollsats mot u-landene er 30 pst. høyere enn de gjennomsnittlige tollsatsene i verdenshandelen. Det er med andre ord langt igjen til fri handel. Disse medlemmer går derfor inn for å:

- fjerne alle toll- og kvotebegrensninger på alle varer fra de fattigste utviklingslandene
- gjennomføre reduksjoner i tollsatsene på landbruksvarer fra øvrige utviklingsland
- avvikle tollsatsene på industrivarer

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre mener Regjeringens forslag er positivt.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre vil at Norge skal føre en mer solidarisk Sør-politikk, styrke arbeidet for menneskerettigheter og trappe opp den fattigdomsbekjempende bistanden. Det må utvikles mer rettferdige rammevilkår for verdenshandelen. I denne sammenheng spiller Verdens Handelsorganisasjon (WTO) en nøkkelrolle. Sentrumpartiene vil arbeide for at WTO-avtalen i større grad tar sosiale og miljøpolitiske hensyn, helse- og forbrukerhensyn samt tilgode- ser de aller fattigste landenes særegne utviklingsbehov. Det vurderes et folkevalgt organ knyttet til WTO for å gi organisasjonen en folkevalgt legitimitet.

Norge tilbyr allerede full tollfrihet for industrivarer og flere landbruksvarer. Også andre virkemidler må brukes for å bedre de fattigste landenes adgang til markedene i Norge og andre industriland. Industrilandene må gi de minst utviklede land (MUL-gruppen) mer bistand og bedre markedsadgang. For at økt markedsadgang skal ha et godt utviklingspotensiale for landene

det gjelder, kreves det målrettet innsats i forhold til hvordan og hva slags varehandel som finner sted.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti slutter seg til Regjeringens forslag om markedsadgang for MUL-landene. Disse medlemmer merker seg imidlertid at Regjeringen vil videreføre sikkerhetsmekanismen under GSP-systemet. Arbeiderpartiet og sentrumpartiene har de siste årene praktisert ordningen slik at det iverksettes tiltak mot importen dersom den overskrider en grense på 2 700 tonn utbenet storfekjøtt. Disse medlemmer mener fortsatt at denne grensen burde vært satt høyere.

Komiteens medlem representanten Steinar Bastesen vil peke på at frihandel i et slikt omfang som komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre legger opp til betyr at de fattigste u-landene må konkurrere både seg i mellom, og med verdens rikeste land på verdensmarkedet. Det er vanskelig å se at dette vil gavne verdens fattigste land. Det burde derfor etter dette medlems oppfatning i større grad vært jobbet for en rettferdig verdenshandel. For å løse de internasjonale miljø- og fattigdomsproblemene, må det internasjonale handelsregime i mye større grad ta sosiale (barnearbeid og faglige rettigheter), miljø- og helsemessige hensyn. I dag bygges handelshindre mellom land gradvis ned. De vestlige landene og de multinasjonale selskapene er vinnerne, mens de fattige landene og miljøet står igjen som tapere.

Dette medlem mener at prinsippet om lokal forvaltning og fordeling av ressursene skal legges til grunn for handelspolitikken. Et sterkere lokalt næringsliv gir de enkelte landene og regionene mulighet til selvstendig utvikling, samtidig som transportbehovet blir redusert.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti går inn for økt markedsadgang for de minst utviklede landene. Dette tiltaket er, sammen med bistand, styrking av de fattige lands rett til å bygge opp eget næringsliv og kontroll med egne naturressurser, det viktigste bidraget som Norge kan gi til en mer solidarisk verdensorden.

4.9 Inntekter fra tildeling av konsesjoner og omdanning av Oslo Børs

4.9.1 Innledning

Det er for 2001 budsjettert med blant annet 2 mrd. kroner i samlede inntekter fra tildeling av konsesjoner og salg av Oslo Børs under kap. 5309 Ymse inntekter.

4.9.2 Salg av aksjer i Oslo Børs Holding ASA

Sammendrag

Oslo Børs ASA, som skal overta virksomheten til Oslo Børs, fikk 23. april 2001 konsesjon til å utøve

børsvirksomhet etter den nye børsloven. Oslo Børs har lagt opp til at overføringen av virksomheten og salg av aksjene i Oslo Børs Holding ASA, skal gjennomføres i løpet av mai 2001. I henhold til loven § 10-2 annet ledd skal provenyet fra aksjesalget overføres til Staten. Stortinget vedtok 3. november 2000 følgende anmodning (vedtak nr. 46):

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2001 legge fram forslag til oppretting og omfang av et fond for å fremme økt kunnskap om kapitaldannelse, øke bevisstheten og innsikten rundt næringslivsetikk og også forskning på disse områdene (Jf. Innst. O. nr. 3)."

Departementet har lagt til grunn at deler av inntektene fra salget av aksjene i det nye Oslo Børs Holding ASA skal nyttes til et slikt fond. En legger opp til å komme tilbake med forslag om dette når salget er gjennomført og provenyet overført, og regner med at saken vil kunne bli drøftet i Nasjonalbudsjettet 2002.

Komiteens merknader

Komiteen tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til sine merknader fra Innst. O. nr. 3 (2000-2001) - Børsloven - hvor disse medlemmer tar til orde for at provenyet ved salg av Oslo Børs, bør settes av til et eget fond eller en stiftelse med formål å skaffe midler til å fremme kunnskap og innsikt i økonomiske forhold. Disse medlemmer fikk ikke gjennomslag for sine synspunkter, og tar følgende redegjørelsen til orientering.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til sin merknad i Innst. O. nr. 3 (2000-2001) hvor dette medlem gikk i mot omdannelse av Oslo Børs til aksjeselskap.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at dette medlem gikk imot et salg av Oslo Børs, og opprettingen av et fond for deler av salgsinntektene.

4.9.3 Oppdrett av laks og ørret

Sammendrag

Fiskeridepartementet la 6. april 2001 fram forslag om endringer i oppdrettsloven. I proposisjonen foreslås det hjemmel til å ta vederlag ved tildeling av tillatelser (konsesjoner) for oppdrett av matfisk av laks og ørret, og at departementet kan differensiere vederlagets størrelse. Fiskeridepartementet tar sikte på å tildele i størrelsesorden 30 til 35 nye konsesjoner for oppdrett av matfisk av laks og ørret i løpet av 2001. I årene som kommer vil det bli jevnlig tildeling av nye konsesjoner.

Vederlaget vil bli fastsatt i forbindelse med utlysning av konsesjonene. Forslag til tildelingsforskrift vil bli

sendt på høring etter at Stortinget har behandlet forslaget om endringer i oppdretsloven.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Steinar Bastesen tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre viser til sine merknader under Innst. O. nr. 123 (2000-2001) lov om endring i lov 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. (vederlag ved tildeling av konsesjoner for matfiskoppdrett av laks og ørret).

Komiteens medlemmer fra Høyre går imot forslaget om å ta vederlag ved tildeling av nye konsesjoner for oppdrett av laks og ørret. Disse medlemmer viser til at Høyre ønsker å innføre etableringsfrihet i oppdrettsnæringen og erstatte dagens konsesjonssystem med en godkjenningsordning der det stilles krav til miljø, dyrehelse og kompetanse. Det vises for øvrig til Høyres merknader og forslag i Innst. O. nr. 123 (2000-2001).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet tidligere har gått imot Regjeringens forslag om vederlag ved tildeling av tillatelse til matfiskoppdrett av laks og ørret. Siden det ikke foreligger verken knapphet på lokaliteter eller ressurs (livssyklusen for laks og ørret behersker fullt ut) vil det på lang sikt ikke være noen form for ressursrente ved oppdrett av laks og ørret. Disse medlemmer vil hevde at oppdrettsnæringen betaler tilbake til samfunnet på samme måte som andre næringer, og det er ikke grunnlag for innføring av vederlag som følge av særlig inntjeningsmuligheter. Disse medlemmer vil også minne om at konkurrenter som Chile eller Skottland ikke har innført vederlagsordninger. Vederlag vil bidra til å holde de høye konsesjonsprisene oppe, noe som vil svekke konkurranseevnen på lang sikt, kan påvirke næringsstrukturen samt tappe virksomhetene for viktig egenkapital.

Disse medlemmer mener det er for strenge vilkår for tildeling av konsesjon for oppdrett og at dette virker negativt for næringen. Disse medlemmer ønsker derfor primært en avvikling av konsesjonsordningen som erstattes av en liberal godkjenningsordning. Begrensningene skal kun være de som følger av forurensning og veterinære hensyn. Dette vil være et bidrag som vil medvirke til en styrking av konkurranseevnen for oppdrettsnæringen.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. oppheves."

Disse medlemmer vil gå inn for, som et subsidiært standpunkt, at konsesjonsvilkårene liberaliseres og konsesjonsmyndigheten overføres til den enkelte kommune. I den forbindelse bør det vurderes om kommunene bør stimuleres til å legge til rette for oppdrettsvirksomhet gjennom en kompensasjonsordning.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til innstilling om distrikts og regionalpolitikken i St.meld. nr. 34 (2000-2001) der dette medlem har en bred omtale av konsesjonspolitikken for laks og ørret.

Komiteens medlem representanten Steinar Bastesen går i mot å ta vederlag ved tildeling av nye konsesjoner for oppdrett av laks og ørret. Dette medlem viser til at den grunnen som oppdrettsanleggene benytter ikke tilhører staten, men må anses som allmenning. Det vil etter dette medlems oppfatning ikke være rett at staten skal ha inntekter av å disponere over eiendommer som tilhører allmenningene.

4.9.4 Annen generasjons mobilkommunikasjonssystem Sammendrag

Samferdselsdepartementet har igangsatt et arbeid med sikte på å tildele frekvenser knyttet til annen generasjons systemer for mobilkommunikasjon (2G) ved auksjon. Det tas sikte på å auksjonere ut de ledige frekvensressursene i 900- og 1800 MHz-båndene i løpet av inneværende år.

Samferdselsdepartementet legger opp til å finne fram til en hensiktsmessig auksjonsform, tilpasset etterspørselen i markedet for de ledige frekvensressursene. Med bakgrunn i erfaringer fra andre land som tidligere har gjennomført tilsvarende frekvensauksjoner, mener Samferdselsdepartementet at en lukket auksjon (én budrunde) vil kunne være en egnet auksjonsform. Det legges opp til å tildele konsesjoner for frekvenser i 900- og 1800 MHz-båndene ved auksjon i løpet av høsten 2001. Egen forskrift med nærmere bestemmelser om auksjonen vil bli fastsatt i løpet av sommeren 2001.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at disse medlemmer ved behandlingen av statsbudsjettet for 2001 gikk inn for frekvensavgift i stedet for auksjon, man tar denne redegjørelsen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til tidligere merknader og tar dette til orientering.

4.9.5 Riksdekkende reklamefjernsyn

Sammendrag

Stortinget fattet vedtak om at det skal kreves vederlag for konsesjon for rettigheter til riksdekkende, reklamefinansiert fjernsyn også ved behandlingen av familie-, kultur- og administrasjonskomiteens innstilling om bevilgninger på statsbudsjettet for 2001.

Kulturdepartementet utlyste 29. mars 2001 en ny konsesjon for riksdekkende, reklamefinansiert fjernsyn fra 1. januar 2003 med syv års varighet. Konsesjonæren skal betale 150 mill. kroner ved tildelingen. I tillegg kommer en årlig inntektsavhengig avgift. Alternativt kan konsesjonæren velge å betale et engangsbeløp på 500 mill. kroner ved tildeling av konsesjonen. Av konsesjonsavgiften, uavhengig av modell, øremerkes et årlig tilskudd til norsk film- og fjernsynsproduksjon på 25 mill. kroner. Frist for å søke er satt til 30. mai 2001, og konsesjonen vil bli tildelt i løpet av 2001.

Komiteens merknader

Komiteen tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at disse medlemmer ved behandlingen av statsbudsjettet gikk inn for at konsesjon for riksdekkende reklamefjernsyn ikke skulle auksjoneres bort, men at statens inntekter i stedet skulle sikres ved å øke den årlige konsesjonsavgiften. Disse medlemmer tar redegjørelsen i meldingen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer at Stortinget har fattet vedtak om at konsesjonen for riksdekkende reklamefjernsyn skal utlyses med vilkår om at det skal betales en konsesjonsavgift. I denne sammenheng vil disse medlemmer vise til Fremskrittspartiets forslag om at konsesjonen for riksdekkende reklamefjernsyn burde auksjoneres bort til høystbydende. Disse medlemmer konstaterer at Stortinget har fattet sitt vedtak og at konsesjonen allerede er utlyst med aktuelle vilkår.

5. PENGEPOLITIKKEN MV.

5.1 Nye retningslinjer for pengepolitikken

Sammendrag

I St.meld. nr. 29 (2000-2001) Retningslinjer for den økonomiske politikken ble handlingsregelen om en innfasing av petroleumsinntektene i norsk økonomi i takt med forventet realavkastning av Petroleumsfondet introdusert. Samtidig ble det fastsatt nye retningslinjer for pengepolitikken. Norge er nå i en periode hvor budsjettpolitikken skal tilpasses en gradvis og opprettholdbar økning i bruken av petroleumsinntektene i norsk økonomi. Dette må skje på en måte hvor en legger stor vekt på å sikre en fortsatt sterk konkurranseutsatt sek-

tor, og slik at en får en langsiktig balansert utvikling i norsk økonomi.

I denne situasjonen var det behov for en klarere forankring av pengepolitikken rolle i å støtte opp om en stabil økonomisk utvikling. Nye retningslinjer for pengepolitikken ble fastsatt i forskrift ved kronprinsregentens resolusjon av 29. mars 2001. I St.meld. nr. 29 ble det gitt en nærmere drøfting av de enkelte paragrafene i forskriften.

De nye retningslinjene for pengepolitikken medfører at Norges Bank skal utøve et saklig, avgrenset skjønn innenfor sitt mandat. De nye retningslinjene representerer en endring i bankens mandat, men bør ikke i seg selv innebære en vesentlig annerledes innretning av de pengepolitiske virkemidlene. Retningslinjene vil således innebære kontinuitet i utøvelsen av pengepolitikken, og vil legge et godt grunnlag for at Norges Bank kan videreføre en pengepolitikk som har tillit både i finansmarkedet og i samfunnet for øvrig. De nye retningslinjene for pengepolitikken, sammen med retningslinjene for budsjettpolitikken som ble trukket opp i St.meld. nr. 29 (2000-2001), vil legge et godt grunnlag for fortsatt stabilitet i valutakursen.

Norges Bank har holdt styringsrenten uendret på 7 pst. siden september i fjor, etter å ha satt opp rentene med til sammen 1,5 prosentpoeng gjennom 2000.

Komiteens merknader

Komiteen tar orienteringen til etterretning. Komiteen viser til Innst. S. nr. 229 (2000-2001) der et bredt flertall i finanskomiteen tar de nye retningslinjene for pengepolitikken til etterretning. Komiteen viser for øvrig til sine respektive merknader i Innst. S. nr. 229 (2000-2001).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet gjennom mange år har foreslått at Norges Bank får operativ uavhengighet fra Finansdepartementet, og at Norges Bank gis i oppdrag å holde inflasjonen på et lavt og stabilt nivå. Norges Bank som sentralbank har nødvendige og tilstrekkelige virkemidler til å kontrollere utviklingen i prisnivået innenfor et visst intervall. Videre har Fremskrittspartiet gjennom flere år ment at pengepolitikken burde legges om til et inflasjonsmål med en uavhengig sentralbank. Regjeringens omlegging av pengepolitikken er derfor gledelig fordi Norges Bank ikke har virkemidler til både å sørge for lav og stabil inflasjon og samtidig sørge for at kronen etter hvert vender tilbake til kursleiet.

Etter disse medlemmers oppfatning er det viktig at aktører i finansmarkedet og økonomien for øvrig er klar over at Norges Bank ikke under noen omstendighet vil inflatere økonomien. Derfor er det viktig at mandatet for pengepolitikken nå eksplisitt er lagt om i samsvar med Fremskrittspartiets anbefalinger over lang tid.

Disse medlemmer vil også bemerke at heller ikke rentenivået blir bestemt av Norges Bank. I vår

åpne økonomi, må vi tilpasse oss den realrente som blir bestemt på det globale kapitalmarkedet, av samspillet mellom sparing og investering. Norsk finanspolitikk kan ikke påvirke den globale realrenten. Det norske nominelle rentenivået er internasjonal realrente med et tillegg for forventet inflasjon og risiko for forventet inflasjon. Norges Bank kan styre nominell rente, gitt realrenten, ved å påvirke inflasjonsforventningene gjennom tilførselen av penger fra sentralbanken. Trygghet for at banken ikke vil inflatere økonomien, vil medføre at nominelt rentenivå synker ned mot internasjonal realrente.

Disse medlemmer mener endringene i retningslinjene for pengepolitikken gjør det aktuelt å gjennomføre en gjennomgang av loven om Norges Bank, blant annet for å vurdere om det er behov for endringer i sentralbankens stilling i forhold til blant annet regjering og storting.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de lovendringsforslag i sentralbankloven som er nødvendig for å sikre Norges Bank operativ uavhengighet i forhold til Finansdepartementet."

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti påpeker at Solidaritetsalternativet har lagt rammene for en vellykket økonomisk politikk gjennom 90-tallet. Den har bestått av moderate lønnsoppgjør mellom partene i arbeidslivet der konkurranseutsatt sektor har fått bestemme rammene for lønnsutviklingen, en ansvarlig finanspolitikk som ikke har bidratt til å øke temperaturen i økonomien, og en pengepolitikk som har opprettholdt en stabil valutakurs. På denne måten har man klart å holde arbeidsledigheten lav, samtidig som inflasjonen er holdt på et lavt nivå og den økonomiske utviklingen for landet stort sett har vært god.

Dette medlem ser ikke noen grunn for en omlegging av denne vellykkede politikken. Endringene innebærer sterkere fokus på inflasjon på bekostning av arbeidsløshet som mål for den økonomiske politikken. I gitte økonomiske situasjoner er det en avveining mellom disse. Dette medlem understreker betydningen av at dette blir et valg som foretas av Stortinget, ikke av Norges Bank. Forslaget fra Regjeringen medfører en klarere definering av sentralbanksjefens rolle som overdommer i den økonomiske politikken. Der som partene i arbeidslivet eller Stortinget opptrer uansvarlig etter Norges Banks oppfatning, vil pengepolitikken brukes til å stramme inn. Sjøl om et flertall på Stortinget skulle ønske å føre en mer ekspansiv politikk for å redusere antall arbeidsløse, kan vi med den foreslåtte ansvarsfordelingen oppleve at dette motarbeides av Norges Bank gjennom pengepolitikken.

Finanspolitikken kan i større grad rettes direkte mot de sektorer i samfunnet der det er behov for inngrep, enten det måtte være stimulering eller innstramning.

Pengepolitikken virker indirekte, og i like stor grad på alle sektorer. Dette medlem er uenig i forskyvningen av fokus i den økonomiske politikken i retning av mindre presise virkemidler.

Hvis Norge opplever stagflasjon - en situasjon med høy arbeidsledighet og høy inflasjon samtidig, for eksempel som følge av plutselig sterk økning i prisen på viktige innsatsfaktorer - vil pengepolitikken med nye retningslinjer bidra til å forsterke problemene. Finanspolitisk motkonjunkturpolitikk kan i slike tilfeller mer effektivt hindre høy arbeidsløshet. Må man i en slik krisesituasjon endre valutaforskriften, vil dette redusere troverdigheten til norsk pengepolitikk, med varig høye renter som resultat. Sjøl om dette ikke ser ut til å være en sannsynlig utvikling på kort sikt, mener dette medlem vi bør føre en politikk som kan fungere også i krisetilfeller.

5.2 Kontanthåndtering - Norges Banks distriktsavdelinger

Sammendrag

I henhold til sentralbankloven § 2 forela Norges Bank 18. januar i år sine planer om å etablere et datterselskap for kontanthåndtering for Finansdepartementet.

Norges Banks kontanthåndtering utføres i dag i hovedsak av bankens distriktsavdelinger.

I henhold til de forelagte planene skal utstedelse av sedler og mynt fortsatt forestås av Norges Bank. Andre funksjoner, som forsyning, destruksjon, innløsning og innskudd/mottak av betalingsmidler, samt det arbeidet som utføres i forbindelse med sortering og pakking av sedler og mynt, foreslås overført til et nyopprettet aksjeselskap. Norges Bank har opplyst at forslaget innebærer at distriktsavdelingene nedlegges, og at virksomheten overføres til det nyopprettede selskapet. Norges Bank legger opp til å være deleier av selskapet, og de andre eierne antas å bli forretnings- og sparebanker. Etter Norges Banks syn vil et felles kontanthåndteringsselskap innebære en betydelig strukturrasjonalisering innen kontanthåndtering i Norge.

Til å begynne med tar Norges Bank sikte på å eie to tredeler av aksjene i selskapet. Det tas sikte på å få inn flere eiere, slik at Norges Banks eierandel reduseres.

Departementet er enig med Norges Bank i at den foreslåtte overføringen av kontanthåndteringen til et eget selskap er i samsvar med denne sentralbankloven § 8 a.

Etter sentralbankloven § 8 a er det krav om at Norges Bank skal eie det aktuelle selskapet delvis. Departementet legger til grunn at en eierandel på en tredel vil oppfylle sentralbanklovens krav. Departementet legger også til grunn at en reduksjon av eierandelen under en tredel vil være en sak av særlig viktighet, som skal forelegges departementet.

Departementet har etter en samlet vurdering kommet til at en ikke vil gå inn for at Norges Bank instrueres om ikke å gjennomføre den planlagte etableringen av

et selskap for kontanthåndtering og overføring av virksomheten i distriktsavdelingene til dette selskapet.

Saken er likevel så omfattende at departementet finner det riktig å gi Stortinget en orientering, og anledning til å gi synspunkter, før departementet tar endelig stilling til foreleggelsen fra Norges Bank.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og representanten Steinar Bastesen registrerer at departementet legger frem en omfattende endring av kontanthåndteringen fra Norges Bank, uten anbefaling. Omleggingen vil medføre nedlegging av Norges Banks avdelinger i hele landet, og overføring til det nye selskapet. Det er all grunn til å tro at flere av disse vil bli nedlagt. Disse medlemmer vil ut fra sikkerhetshensyn vedrørende kontanthåndtering og ut fra at disse medlemmer mener at dette er en offentlig oppgave å sørge for kontanthåndtering, gå imot anbefalingen fra Norges Bank, og pålegge Norges Bank, slik sentralbankloven åpner for å instruere Norges Bank, om ikke å gjennomføre overføringen av kontanthåndteringen til et nytt selskap.

6. STATENS PETROLEUMSFOND OG FOLKETRYGDFONDET

6.1 Statens petroleumsfond

6.1.1 Generelt

Sammendrag

Statens petroleumsfond hadde i 2000 en avkastning på 2,5 pst., målt i utenlandsk valuta i samsvar med valutasammensetningen til fondets referanseportefølje. Denne måten å måle avkastningen på viser utviklingen i fondets internasjonale kjøpekraft. Målt i norske kroner var avkastningen på 6,5 pst. Forskjellen mellom de to avkastningstallene skyldes at den norske kronen falt i verdi i forhold til fondets valutakurv i løpet av perioden.

Avkastningen på Petroleumsfondets aksjeportefølje var -5,8 pst. målt i utenlandsk valuta, mens avkastningen på obligasjoner var 8,4 pst. Fondets reelle avkastning målt i utenlandsk valuta, hvor det er justert for prisstigning i de landene fondet er investert i, er beregnet til 6,5 pst. som gjennomsnittlig årlig avkastning siden 1998. Dette er trolig høyere enn hva man kan forvente som langsiktig realavkastning.

I henhold til loven om Statens petroleumsfond har Finansdepartementet ansvar for forvaltningen av Petroleumsfondet. Den operative forvaltningen av fondets midler er overlatt til Norges Bank.

Satsene for godtgjøring til Norges Bank skal i henhold til forvaltningsavtalen mellom Finansdeparte-

mentet og Norges Bank gjennomgå på nytt i september hvert år og evt. justeres på bakgrunn av faktisk kostnadsutvikling. Norges Banks godtgjøring for forvaltning av Petroleumsfondet har økt betydelig de senere år som følge av stor økning i forvaltet kapital. I lys av dette ønsker Finansdepartementet å vurdere alternative systemer for godtgjøring til banken med sikte på å stimulere til effektiv forvaltning av fondet. Finansdepartementet har på denne bakgrunn bedt Norges Bank om å utarbeide et utkast til beregningsmåte for godtgjøring, og tar sikte på å melde tilbake til Stortinget om dette i Nasjonalbudsjettet 2002.

Rammene for forvaltningen er omtalt nærmere i avsnitt 3.5.1.1 i meldingen.

Ved utgangen av 2000 var verdien av Statens petroleumsfond 386,6 mrd. kroner, jf. St.meld. nr. 3 (2000-2001) Statsrekneskapen 2000. Dette tilsvarer egenkapitalen i fondet. Det var ved utgangen av året en mellomregning på 519 mill. kroner mellom fondet og statskassen som skyldes at fondet var tilført mindre midler enn netto avsetning til Petroleumsfondet etter statsregnskapet skulle tilsi. Den bokførte verdien av fondets portefølje av utenlandske verdipapirer var derfor 519 mill. kroner lavere enn fondets egenkapital ved årsskiftet.

I henhold til anslagene i meldingen vil nettoavsetningen i Petroleumsfondet i 2001 bli 217,2 mrd. kroner. Statens netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten anslås til 222,5 mrd. kroner mens det foreslås en overføring fra fondet til statsbudsjettet på 5,3 mrd. kroner for å dekke det oljekorrigerte underskuddet. Markedsverdien av Petroleumsfondet ved utgangen av 2001 er anslått til 631,7 mrd. kroner. Inntekter fra planlagt salg av SDØE-andeler og aksjer i Statoil er ikke medregnet i disse tallene. Det vises til nærmere omtale i avsnitt 3.1 i meldingen.

Miljøfondet er omtalt nærmere i avsnitt 3.5.1.1 i meldingen.

Komiteens merknader

Komiteen tar dette til orientering.

6.1.2 Forvaltningen av fondet

Sammendrag

Petroleumsfondet forvaltes både av eksterne forvaltere og internt i Norges Bank. Norges Bank redegjorde i brev av 5. september 2000, som fulgte som vedlegg til Nasjonalbudsjettet 2001, for hvilken strategi som legges til grunn for å velge mellom forvaltning internt i banken og utsetting til eksterne forvaltningsorganisasjoner. Ved utgangen av sist år ble i alt 37 pst. av fondet forvaltet eksternt. Den eksterne forvaltningen var fordelt på til sammen 17 eksterne mandater.

Hovedtyngden av aksjeporteføljen forvaltes av eksterne indeksforvaltere. Petroleumsfondets portefølje av rentebærende papirer forvaltes i all hovedsak internt i Norges Bank.

I avsnitt 3.5.1.2 i meldingen, med videre henvisninger, er forvaltningen av fondet omtalt nærmere.

Komiteens merknader

Komiteen tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Norges Bank har startet egen aktiv aksjeforvaltning. Disse medlemmer mener at det ikke er hensiktsmessig at Norges Bank bruker ressurser på egen, aktiv forvaltning av aksjer, og at forvaltningen fortsatt bør baseres på å sette oppdragene ut på anbud.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i Nasjonalbudsjettet for 2002 vurdere spørsmålet om Norges Banks forvaltning av Statens Petroleumsfond bør skje ved egen aktiv aksjeforvaltning, eller om forvaltningen fortsatt bør baseres på å sette oppdraget ut på anbud."

*6.1.3 Endringer av referanseporteføljen**Sammendrag*

Retningslinjene for Petroleumsfondet er gitt ved forskrift av 3. oktober 1997 med senere endringer og ved utfyllende bestemmelser i brev fra Finansdepartementet til Norges Bank. Forskriften definerer hvilke investeringsmuligheter fondet har, også kalt fondets "investeringsunivers".

Det er i forskriften ikke satt begrensninger for hvilke type obligasjoner fondet kan være investert i. I referanseporteføljen til Petroleumsfondet inngår bare statsobligasjoner i utviklede markeder. Norges Bank har imidlertid i henhold til retningslinjene mulighet til å investere inntil 10 pst. av renteporteføljen i ikke-statsgaranterte obligasjoner så lenge de oppfyller tilfredsstillende krav til kredittrisiko.

Norges Bank foreslår i brev til Finansdepartementet av 15. mars i år å utvide referanseporteføljen for obligasjonsdelen til Petroleumsfondet til å omfatte alle typer obligasjoner innenfor investeringsuniverset så lenge de oppfyller et nærmere angitt kredittvurderingskrav. Brevet følger som trykt vedlegg til meldingen, og Norges Banks begrunnelse for forslaget er omtalt i avsnitt 3.5.1.3 i meldingen.

Finansdepartementet tilrår å følge Norges Banks faglige råd i denne saken, og det tas sikte på å inkludere ikke-statsgaranterte obligasjoner i referanseporteføljen fra 1. kvartal 2002. Finansdepartementet vil komme tilbake til valg av ny referanseindeks i forbindelse med Nasjonalbudsjettet 2002.

Ved den foreslåtte utvidelse av referanseporteføljen må en vurdere behovet for endringer i enkelte av retningslinjene for Petroleumsfondet.

Finansdepartementet vil vurdere spørsmålene (omtalt i avsnitt 3.5.1.3 i meldingen) nærmere fram mot Nasjonalbudsjettet 2002.

Ved siden av spørsmålet om å inkludere ikke-statsgaranterte obligasjoner i fondets referanseportefølje, er det også andre justeringer i fondets investeringsstrategi som det vil være naturlig å vurdere i tiden framover.

Finansdepartementet ba i brev til Norges Bank av 20. desember 2000 om en vurdering av forhold som er relevante for vurdering av Petroleumsfondets aksjeandel. I Norges Banks brev av 15. mars 2001 følger en analyse av Petroleumsfondets aksjeandel. Valg av aksjeandel er den enkeltbeslutning som vil ha størst betydning for fondets avkastning og risiko. Departementet tar sikte på å vurdere fordelingen mellom aksjer og obligasjoner i Nasjonalbudsjettet 2002.

En vil i 2002 på ny starte en vurdering av landlisten for investering av aksjer i framvoksende markeder, og det vil samtidig være naturlig også å vurdere obligasjonsinvesteringer i framvoksende markeder. Det vil over tid også være behov for å se nærmere på om det vil være hensiktsmessig å utvide Petroleumsfondets investeringer til andre aktivklasser, selv om fondet ikke nødvendigvis kommer til å bli investert i disse.

Referanseporteføljen må oppdateres for å reflektere kursutviklingen og endringene i landindeksene. Slike oppdateringer kalles rebalanseringer. Referanseporteføljen rebalanseres i dag hvert kvartal ifm. overføringene fra statskassen. Det vurderes å endre system for rebalanseringer. Finansdepartementet er i løpende dialog med Norges Bank om spørsmål om Petroleumsfondets investeringsstrategi og forvaltning. Viktige spørsmål vil på ordinær måte bli lagt fram for Stortinget på forhånd.

Komiteens merknader

Komiteen tar dette til orientering.

*6.1.4 Etske hensyn i forvaltningen av Petroleumsfondet**Sammendrag**Bakgrunn*

Statens petroleumsfond er et finanspolitisk styringsredskap for å synliggjøre bruken av petroleumsinntektene og å sette til side de store budsjettoverskuddene for å dekke framtidige utgifter. Det har vært bred enighet i Stortinget om fondets investeringsstrategi. Petroleumsfondet skal forvaltes på en forsvarlig måte, hvor siktemålet er høy avkastning med moderat risiko, for på den måten å bidra til å sikre grunnlaget for framtidig velferd, herunder pensjoner. Dette kan best oppnås ved at fondet opptrer som en finansiell investor. Deler av fondets kapital er plassert i aksjer. Eierandelen i enkelt-selskaper er liten, og fondet plasseres slik at det gir en avkastning på linje med bredt sammensatte aksje og obligasjonsindekser i land med velutviklet selskaps, børs og verdipapirlovgivning.

Nærmere om forholdet til Norges folkerettslige forpliktelser

Det har i den offentlige debatt vært reist spørsmål om staten gjennom Petroleumsfondet kan sies å bryte internasjonale avtaler eller norsk gjennomføringslovdersom det investeres i selskaper med virksomhet som er regulert etter internasjonale avtaler som Norge er

part i. Spørsmålet har særlig blitt reist i forhold til Norges forpliktelser under minekonvensjonen.

Det følger av minekonvensjonen at en stat som er part, bl.a. ikke skal medvirke til produksjon av antipersonellminer.

Justisdepartementets lovavdelings vurderinger av forholdet til minekonvensjonen er omtalt i avsnitt 3.5.1.4 i meldingen.

Regjeringens vurderinger

Regjeringen er opptatt av at etiske hensyn også tillegges vekt i forvaltningen av Petroleumsfondet. Det legges til grunn at forvaltningen av Statens petroleumsfond skal være i tråd med målene for norsk utenrikspolitikk. I retningslinjene for forvaltningen av Statens petroleumsfond stilles det krav om at de forvalterne som får i oppdrag å forvalte deler av Petroleumsfondet, har utarbeidet betryggende interne etiske retningslinjer for sin egen virksomhet.

Spørsmålet om å ta etiske hensyn er ofte reist i tilknytning til forvaltningen av Statens petroleumsfond. Problemstillingen er imidlertid like relevant for annen statlig virksomhet.

Dersom en skulle velge å etablere regler som på forhånd begrenser Petroleumsfondets investeringsmuligheter på grunnlag av en gitt virksomhet, vil dette kunne være inkonsistent i forhold til for eksempel statlig forretningsdrift eller statlige innkjøp. Staten har betydelige eierinteresser i norske selskaper som driver mange typer virksomhet, også virksomhet som vil kunne være i strid med et gitt sett av regler. Det er nærliggende å tro at selskaper med statlig eierandel vil kunne levere til eller kjøpe varer fra selskaper som ville ha blitt utelukket fra Petroleumsfondet hvis investeringsmulighetene skulle begrenses etter et slikt regelsett. Det er også mulig at staten gjennom selskaper med statlig eierandel likevel vil kunne ha eierandeler i selskaper som eventuelt ville ha blitt utelukket fra Petroleumsfondet. Det kan også oppstå situasjoner der staten ville stå i et direkte forretningsforhold til selskaper som ville være utelukket, f. eks. gjennom leveranser til Forsvaret.

Det vil være vanskelig å finne en egnet avgrensning for hvilke aktiviteter som eventuelt skulle omfattes av regler som på forhånd begrenser fondets investeringsmuligheter. I den offentlige debatten har det ofte vært trukket fram produksjon av våpen, tobakk og alkohol, brudd på menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter eller utnyttelse av barnarbeid, samt virksomhet som kan være miljøskadelig, f.eks. genmodifisering. Selv om en velger ett eller flere kriterier, vil det likevel kunne trekkes fram kritikkverdige forhold om enkeltbedrifter. Videre vil det være vanskelig å komme fram til kriterier som er objektive og behandler alle selskaper likt. Virksomheter i ulike deler av næringslivet er sterkt innvevd i hverandre. Det vil være en utfordring å avgrense seg i forhold til leverandører, kunder, deleide selskaper etc.

Stortinget behandlet spørsmålet om etiske hensyn i forvaltningen av Statens petroleumsfond så sent som i 1999. En vedtok da å opprette Miljøfondet, som ble etablert 31. januar 2001, og det ble forutsatt at retningslinjene for dette fondet skal ligge fast i tre år. Deretter skal Miljøfondets økonomiske og miljømessige resultater evalueres med tanke på en eventuell utvidelse av kapitalen, og det er naturlig at også utvalgskriteriene for selskapene i fondet da vurderes på nytt. Erfaringene i forbindelse med evalueringen av Miljøfondet vil gi et godt grunnlag for å vurdere hvordan en på en bedre måte kan ivareta etiske hensyn i forvaltningen av det samlede Petroleumsfondet.

En bør være varsom med å anvende Statens petroleumsfond som et aktivt virkemiddel til å fremme andre politiske målsettinger. Dette er sammenfallende med hvordan Norge har innrettet salget av petroleumsressursene, hvor det har vært lagt til grunn at beslutninger knyttet til hvem som skal kjøpe norsk olje og gass, ikke skal inngå som en del av utenrikspolitikken, så lenge det ikke er snakk om boikottiltak vedtatt av FN e.l.

Regjeringen har derfor som utgangspunkt at det ikke bør etableres regler som begrenser Petroleumsfondets investeringsmuligheter på grunnlag av en gitt virksomhet. Enkelte av eksemplene som har vært trukket fram den siste tiden, blant annet en mulig produsent av antipersonell landminer i Singapore, viser imidlertid at investeringer i enkelte selskaper stiller oss overfor spesielt vanskelige juridiske, etiske og politiske dilemmaer. En har så langt ikke fått bekreftet påstander om at selskaper som Petroleumsfondet investerer i faktisk produserer antipersonell landminer. Dersom Petroleumsfondet er investert i et selskap som produserer antipersonell landminer, kan det ikke utelukkes at staten bryter minekonvensjonen. Det vises til brevet fra Justisdepartementets lovavdeling som er omtalt i avsnitt 3.5.1.4 i meldingen. Slike eksempler viser at det er nødvendig å sette ytterligere etiske rammer for Petroleumsfondets virksomhet.

Regjeringen vil derfor ta initiativ til å endre forskriften for forvaltningen av Statens petroleumsfond på en slik måte at det er mulig at en i helt spesielle situasjoner kan utelukke enkeltselskaper. Departementet arbeider på denne bakgrunn med å etablere en uttrekningsmekanisme som innebærer at Finansdepartementet, etter en nærmere juridisk og faktisk vurdering, kan bestemme at selskaper tas ut av investeringsuniverset for Petroleumsfondet dersom aksjeeiet i slike selskaper kan være i strid med Norges folkerettslige forpliktelser.

Regjeringen tar sikte på å komme tilbake med en bredere redegjørelse om dette i Nasjonalbudsjettet 2002.

Vektlegging av etiske hensyn i forvaltningen av Statens petroleumsfond, slik Regjeringen legger opp til, vil kunne ha en viss holdningsskapende effekt og vil kunne være et positivt bidrag i den internasjonale dialogen om disse spørsmålene. Regjeringen vil derfor ha spørsmålet om etiske rammer for Petroleumsfondet fortløpende til vurdering.

Komiteens merknader

Komiteen viser til sine respektive merknader i Innst. S. nr. 320 (2000-2001) til Dokument nr. 8:79 (2000-2001).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Steinar Bastesen tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre mener at uroen omkring investeringer i Petroleumsfondets regi viser at det er behov for en gjennomgang av fondets plasseringer av aksjer internasjonalt og kriteriene for disse. Dette gjelder bl.a. investeringer i bedrifter som produserer landminer og som er involvert i produksjon av utarmet uran. Disse medlemmer mener det er behov for en mer etisk forvaltning av investeringene og viser til at sentrumpartiene hele tiden har ønsket å etablere etiske retningslinjer for Oljefondet som tar mer hensyn til menneskerettigheter og miljø. Dette krever imidlertid både standardiserte kriterier for hva slags miljøhensyn og menneskerettigheter man snakker om, og hva som kan betegnes som brudd med slike. Det krever dessuten system som kan håndtere den type informasjon for investeringer i såpass store beløp.

Disse medlemmer viser til at sentrumsregjeringen foreslo i Revidert nasjonalbudsjett i 1999 tre tiltak for å bidra til en mer etisk forvaltning av Petroleumsfondet, etablering av et miljøfond (1), bruk av stemmeretten i selskaper en gikk inn i for å ivareta menneskerettigheter (2) og miljø og forbud mot investeringer i tobakk (3). Bare miljøfondet fikk flertall i Stortinget. Fordi utviklingen av system for mer etiske internasjonale investeringer ikke var kommet langt nok på dette tidspunktet, var det ikke praktisk mulig å lage retningslinjer for menneskerettigheter og miljø som kunne gjennomføres konsistent innenfor et såpass stort fond som Petroleumsfondet. Etter den tid har imidlertid utviklingen internasjonalt kommet lenger.

Disse medlemmer mener at de forslagene som var fremmet i 1999 må vurderes på nytt, dette gjelder bl.a.:

- Det gjøres aktiv bruk av stemmerettene knyttet til fondets aksjer for å fremme hensynet til menneskerettigheter og miljø.
- Hele fondet forbyr å investere i selskaper som har produksjon av tobakksprodukter som sin hovedaktivitet.
- Å utarbeide en rapporteringsordning og en mekanisme for Petroleumsfondet som innebærer at investeringer trekkes tilbake når det viser seg at investeringene er i strid med grunnleggende menneskerettigheter, miljøhensyn og konvensjoner som Norge har undertegnet. Det må lages en liste over slike kriterier som lar seg praktisere. Eksem-

pler på dette er investeringer i bedrifter som bryter det internasjonale forbudet mot å produsere landminer, eller bedrifter som benytter barnearbeid i strid med ILOs internasjonalt ratifiserte konvensjon mot barnearbeid.

- Å ta initiativ internasjonalt for å bidra i videreutviklingen av virkemidler for å etablere etiske retningslinjer for menneskerettigheter og miljø. Her bør et samarbeid med land og andre investorer som er opptatt av dette være viktig.

Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader og forslag i forbindelse med behandling av Dokument nr. 8:79 (2000-2001)

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Regjeringens syn på denne problemstillingen, som beskrevet i Revidert budsjett for 2001.

Regjeringen er klar på at etiske hensyn tillegges vekt i forvaltningen av Petroleumsfondet, og at forvaltningen av fondet skal være i tråd med målene for norsk utenrikspolitikk. Regjeringen beskriver videre at det stilles krav til at forvalterne av fondet har utarbeidet betryggende interne retningslinjer for sin egen virksomhet.

Dette medlem mener at etiske hensyn strekker seg lenger enn forvalternes interne retningslinjer. Det er et ubestridt faktum at investering i en bedrift er livsnødvendig for bedriften, og at en investering derfor kan ses som en direkte støtte til bedriftens virke. Det er i dette perspektivet etiske hensyn må telle, og det er også årsaken til at dette medlem finner det uakseptabelt at Petroleumsfondet er investert i en bedrift som produserer landminer. Som kjent har Norge ratifisert avtalen om forbud mot produksjon, transport, lagring og bruk av landminer, den såkalte landminekonvensjonen.

Justisdepartementets lovavdeling har vurdert om investering i en bedrift som produserer landminer er i strid med konvensjonen, og har konkludert med at "Det kan derfor ikke utelukkes at staten kan bryte folkerettslige forpliktelser".

Regjeringen argumenterer med at "en så langt ikke fått bekreftet påstander om at selskaper som Petroleumsfondet er investert i faktisk produserer landminer". Dette medlem finner dette noe underlig, ettersom Fredsprisorganisasjonen "International Campaign to Ban Landmines" (ICBL) har definert Singapore som en landmineprodusent, nettopp på grunn av denne bedriften. Representanter for Singapore-regjeringen bekreftet dette så sent som i mars 2001.

Dette medlem er positiv til at Regjeringen vil utarbeide en mekanisme som gjør det mulig å trekke seg ut av en bedrift dersom det viser seg at bedriften kan være i konflikt med Norges folkerettslige forpliktelser. Med bakgrunn i det ovennevnte anser dette medlem landmineprodusenten Singapore Technologies Engineering (STE) som en meget passende kandi-

dat å starte med, og kan overhodet ikke se noen grunn til ikke å trekke investeringene ut umiddelbart.

En uttrekningsmekanisme kan imidlertid aldri erstatte etiske rammer. Mens etiske rammer vil bidra til å være oppdragende på bedrifter med en tvilsom historie, vil en uttrekningsmekanisme kun føre til at bedriften skjuler virksomhet som ikke tåler dagens lys. Dette er også noe man så i forbindelse med landmineproduzenten STE, hvor både ICBL og Singapore-regjeringen bekreftet at bedriften produserte landminer, mens bedriften av innlysende årsaker selv nektet.

Dette medlem vil også presisere det faktum at en uttrekningsmekanisme og etiske retningslinjer fungerer meget godt sammen. Årsaken er selvfølgelig at etiske retningslinjer ikke vil kunne fange opp alle bedrifter med problematisk virksomhet. Regjeringen peker i meldingen på at det er vanskelig å komme frem til objektive kriterier som vil behandle alle bedrifter likt, og at det vil være en utfordring å avgrense seg i forhold til leverandører, deleide selskaper etc. Dette medlem kjenner til motforestillingene og problemene med å utarbeide et perfekt system, men viser til de mange fond som allerede i dag opererer med etiske retningslinjer av forskjellig karakter, mange av dem med god gevinst. Dette medlem advarer mot å stenge Petroleumsfondet utenfor et marked som er raskt voksende, og viser til at en stor aktør som Dow Jones har etablert sin egen indeks for etiske bedrifter, kalt "Dow Jones Sustainability Index".

Dette medlem stiller seg meget skeptisk til en situasjon der globale etiske fond utvikler seg til å bli lønnsomme og vellykkede, og Petroleumsfondet holdes utenfor av prinsipiell motstand til et system som ikke er perfekt.

Dette medlem viser for øvrig til sine merknader i forbindelse med behandlingen av Dokument nr. 8:79 (2000-2001).

6.2 Folketrygdfondet

6.2.1 Generelt

Sammendrag

Folketrygdfondet kan, i henhold til retningslinjene som Stortinget har gitt, plassere sine midler i aksjer mv., obligasjoner og sertifikater, kontolån til statskassen og som bankinnskudd. For 2001 har Finansdepartementet fastsatt en øvre ramme på 2,0 mrd. kroner for Folketrygdfondets samlede beholdningsøkning av private og kommunale obligasjoner og sertifikater (uten statsgaranti), bankinnskudd og aksjer m.v. Øvrig plasseringsøkning skal skje i stats og statsgaranterte papiere eller som kontolån til statskassen.

Folketrygdfondets kapital utgjorde 128,4 mrd. kroner ved utgangen av 2000, målt til markedsverdi.

Folketrygdfondet oppnådde et realisert resultat på 8 637 mill. kroner i 2000, noe som tilsvarer en avkastningsrate på 7,5 pst. Urealiserte kursgevinster beløp seg til 4 464 mill. kroner. Verdikorrigert resultat, dvs. realisert resultat korrigert for endringer i urealiserte

kursgevinster, var på 7 808 mill. kroner, som tilsvarer en avkastningsrate på 6,5 pst. Det vil bli gitt en nærmere omtale av resultatene for Folketrygdfondet i Kredittmeldingen 2000, som legges fram til høsten.

Komiteens merknader

Komiteen tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Innst. S. nr. 228 (1990-1991) om adgang for Folketrygdfondet til å plassere i aksjer mv.

Her skriver medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Aunelista blant annet følgende:

"Disse medlemmer forutsetter at det skal være Folketrygdfondets styre som på et selvstendig og rent forretningsmessig grunnlag skal foreta investeringer innenfor rammen av de retningslinjer som Stortinget fastsetter. Det skal således ikke være politisk styring av enkeltinvesteringer [...]. Disse medlemmer vil understreke at Folketrygdfondet bør opptre som en profesjonell investor i det norske verdipapirmarkedet, for å oppnå målet om formuesoppbygging ved en god avkastning av fondets midler [...]. Disse medlemmer er enig i at en sterk spredning av eierandelene vil gjøre engasjementet i det enkelte selskap begrenset og at det derfor er lite naturlig at Folketrygdfondet lar seg representere i styrene i selskapene."

Disse medlemmer har ikke registrert at det har vært uttrykt noen vilje i Stortinget til å endre disse forutsetningene, og vil i den sammenheng understreke viktigheten av at Folketrygdfondet nettopp skal foreta sikre investeringer og spre risiko, at styret på forretningsmessig og selvstendig grunnlag skal avgjøre hvilke investeringer som skal foretas, og at Folketrygdfondet ikke skal brukes til redningsoperasjoner, men tvert i mot der de ser det som formålstjenlig å investere for å få en størst mulig avkastning.

Disse medlemmer mener at så lenge vi har statlig eierskap, må dette organiseres slik at eierskapet profesjonaliseres og utøves best mulig, men vil understreke at det samtidig må gjennomføres omfattende deregulering av lovverket for private finansinstitusjoner slik at man ikke opplever en konkurransevridning til fordel for offentlig eid virksomhet.

Etter disse medlemmers oppfatning er det svært vesentlig at politiske myndigheter har en klar oppfatning av hvordan vi skal løse våre fremtidige pensjonsforpliktelser uten at dette medfører økning i det totale skatte- og avgiftstrykk i Norge. Disse medlemmer mener det er nødvendig å omorganisere statens eierskap og kapitalforvaltning på en slik måte at dette i størst mulig grad kommer norske skattebetalere til gode og på en slik måte at uheldig sammenblanding av roller fra statlige myndigheters side unngås.

En betydelig del av aksjekapitalen på bedrifter notert på Oslo Børs er statseid og disponert av Regjeringen via statsråder som generalforsamlinger eller som representant for staten som mindretalls-eier. Den makt som dermed er sikret Regjeringen via eierskapsrollen,

er meget betydelig. Muligheten for sammenblanding av roller og avveininger mellom samfunnsøkonomiske og bedriftsøkonomiske interesser er betydelig. Disse medlemmer mener at det for alle statlig eide bedrifter må klargjøres om eierskapet har et styringsformål eller et finansielt avkastningsformål. Enhver kombinasjon av disse to formål avvises idet den ene eller den andre må velges etter en reell og konkret begrunnelse. Der eneste begrunnelse er såkalt nasjonalt eierskap for å bevare tilknytningen til Norge og eventuelt hovedkontor i Norge, mener disse medlemmer at selskapets vedtekter må endres slik at en såkalt gylden aksje eiet av staten sikres veto i de spørsmål som faller innenfor slike begrunnelser. Deretter defineres det statlige eierskapet som et finansielt eierskap. Salg av alle statens eierandeler i alle selskaper med finansielle avkastningsformål som begrunnelse, vil neppe ha norske kjøpere da omfanget er for stort og det er stor mangel på norske finansielle investorer i og med at de store pensjonsordninger er i statens hånd gjennom folketrygden. I tillegg har staten enorme pensjonsforpliktelser gjennom folketrygden som ikke er fondsbasert. Derfor mener disse medlemmer at statens pensjonsforpliktelser og finansielle eierposisjon i norske bedrifter kan kombineres ved å overføre statlige aksjer i bedrifter hvor finansiell avkastning er formålet til Folketrygdfondet. Samtidig gis dette fondet gradvis en mer normal fondsrolle overfor pensjonsutbetalingene i folketrygdsystemet. Når slike aksjer er overført Folketrygdfondet, vil muligheten for misbruk av statens eiermakt fra politiske myndigheters side være bortfalt og maktspredning vil være oppfylt. Ytterligere maktspredning kan oppnås ved å dele opp Folketrygdfondet i flere separate og selvstendige fond med egne styrever, administrasjoner og eierporteføljer, men med samme forhold til at folketrygden disponerer avkastningen.

For å styrke Folketrygdfondets disposisjon som reelt fond for folketrygdens pensjonsforpliktelser, kan også SDØE-eierandeler overføres til Folketrygdfondet.

De nåværende statlige eierandeler er betalt av norske skattebetalere, og aksjene er derfor skattebetalernes eller befolkningens eiendom som disponeres av landets myndigheter. Det er befolkningen som gjennom staten eier selskaper som f.eks. Telenor, Statoil, Statkorn og Statsbygg. I forbindelse med en omorganisering av disponeringen av det nåværende eierskapet av flere selskaper vil disse medlemmer også at en del av aksjene i slike selskaper skal kunne overføres direkte til norske borgere uten vederlag, slik at de reelle eierne selv kan disponere sine eierandeler. Det vil også føre til en gigantisk voksenopplæring av den norske befolkning i det å være aksjonær og eier.

Disse medlemmer vil hevde at det ikke er statlig eie av næringslivet i seg selv som kan være negativt, men muligheten for maktmisbruk og dårlig utøvelse av eierskapet som er det farlige. Med overføring av eierskapet til befolkningen og til et uavhengig Folketrygd-

fond, som igjen er oppdelt i flere fond, vil hovedproblemene være løst. Det forutsettes at styrene i fondene under Folketrygdfondet oppnevnes av ulike organisasjoner for hvert enkelt fonds vedkommende. Samtidig forutsettes det at hvert fond har en entydig bestemmelse om at de investeringer som skal foretas skal sikre en rimelig avkastning og en rimelig risikoprofil. De vil da i praksis virke som institusjonelle og profesjonelle investorer på lik linje med forsikringsselskaper, investeringsfond, pensjonskasser og banker basert på forskjellige miljøer og forskjellige vurderinger av de enkelte aksjeselskapene fondene har eierinteresser i. For øvrig forutsettes det også en betydelig grad av frihet når det gjelder valg av investeringer i norske og utenlandske selskaper og fonds fra folketrygdfondenes side.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede ulike modeller for omorganisering av Folketrygdfondet med sikte på en endring av statens eierskapshåndtering og forvaltning av kapital og med sikte på å fondsbasere deler av pensjonsforpliktelsene i folketrygden."

6.2.2 Etablering av risikostyringssystemer

Sammendrag

Finansdepartementet er ansvarlig for oppfølgingen av Folketrygdfondet. Oppfølgingen av fondets resultater er en sentral del av dette ansvaret. I denne forbindelse har Finansdepartementet i samarbeid med Folketrygdfondet arbeidet med sikte på at det etableres et betryggende risikosystem for forvaltningen av fondet, jf. Nasjonalbudsjettet 1999 og Revidert nasjonalbudsjett 2000.

Folketrygdfondets styre fastsatte i desember 2000 risikorammer for den norske aksjeporteføljen, for fondets renteportefølje og for fondets totalportefølje for 2001. For fondets norske aksjeportefølje har styret fastsatt totalindeksen ved Oslo Børs som referanseportefølje. Risikorammene er meddelt Finansdepartementet, men vil ikke bli offentliggjort, da Folketrygdfondet anser dette som markeds sensitiv informasjon.

Folketrygdfondet er fra 2001 gitt adgang til å investere i aksjer notert på børsene i Sverige, Finland og Danmark. Folketrygdfondets styre har fastsatt en referanseindeks som utgangspunkt for fondets referanseportefølje for aksjeinvesteringer i Danmark, Finland og Sverige. Risikorammen for investeringer i de øvrige nordiske land er satt til 1,5 prosentpoeng for forventet, relativ volatilitet.

Komiteens merknader

Komiteen tar dette til orientering.

7. INNTEKTS- OG SYSSELSETTINGS-

POLITIKKEN

7.1 Inntektspolitikken

Sammendrag

Det inntektspolitiske samarbeidet har vært en sentral del av den økonomiske politikken i Norge gjennom hele etterkrigstiden. Hensikten har vært, gjennom en koordinert lønnsdannelse, å oppnå lavere arbeidsledighet på varig basis enn det ville vært mulig uten slik koordinering. Det inntektspolitiske samarbeidet har bidratt til at vi de siste 30 årene har hatt lavere arbeidsledighet enn de fleste andre OECD-land. Gjennomføringen av Solidaritetsalternativet, som sprang ut av arbeidet til Sysselsettingsutvalget, har gitt gode resultater med økt sysselsetting og redusert arbeidsledighet.

Det inntektspolitiske samarbeidet har de siste årene blitt stilt overfor betydelige utfordringer. Økende aktivitet i økonomien, med knapphet på arbeidskraft i mange sektorer, førte etter hvert til tiltakende lønnsvekst. Siden 1996 har timelønnskostnadene økt klart raskere i Norge enn hos våre handelspartnere. I 1998 ble årslønnsveksten om lag dobbelt så høy i norsk industri som i industrien til våre handelspartnere. Fra 1998 til 2000 har lønnsveksten tiltatt noe internasjonalt, samtidig som årslønnsveksten i Norge har blitt redusert. Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene anslår den gjennomsnittlige årslønnsveksten fra 1999 til 2000 til 4½ pst., mens lønnsveksten hos våre handelspartnere til sammenlikning var i underkant av 4 pst.

I fjorårets lønnsoppgjør ble det avtalt sentrale tillegg både for 2000 og 2001 i alle de store forhandlingsområdene. Dermed vil det ikke bli gjennomført sentrale forhandlinger i år. Det er imidlertid fortsatt usikkerhet knyttet til utfallet av de lokale forhandlingene. Årslønnsveksten fra 2000 til 2001 anslås nå til om lag 4½ pst. Det er da forutsatt at tillegg i de lokale forhandlingene blir lavere enn i fjor. Hos våre handelspartnere anslås lønnsveksten å bli om lag 4 pst. i inneværende år.

Det ble i fjorårets oppgjør avtalt å utvide ferien med 2 dager i 2001 og ytterligere 2 dager i 2002. Kostnadene knyttet til utvidet ferie påløper imidlertid for bedriftene i 2000 og 2001. I tråd med beregningene til det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene er det lagt til grunn at økt ferie vil bidra til å trekke veksten i timelønnskostnadene opp med ¾ prosentpoeng i hvert av disse årene, utover veksten i årslønnen. I tillegg medfører utviklingen i sykefraværet økte kostnader for bedriftene.

Anslagene i denne meldingen innebærer en gjennomsnittlig reallønnsvekst fra 2000 til 2001 på 1,5 pst. Dette er noe lavere enn den gjennomsnittlige årlige reallønnsveksten på 1990-tallet, men klart høyere enn gjennomsnittet for 1980-tallet.

Som understreket blant annet i Langtidsprogrammet 2002-2005 er en fortsatt sterk konkurranseutsatt sektor en nødvendig forutsetning for å få en langsiktig balansert utvikling i norsk økonomi. Regjeringen legger der-

for stor vekt på å videreføre det inntektspolitiske samarbeidet, hvor partene i arbeidslivet gjennom moderate lønnsoppgjør skal bidra til å opprettholde konkurransevnen. Dersom forskjellen i lønnskostnader mellom Norge og våre konkurrentland blir for stor, vil dette svekke mulighetene til å holde høy sysselsetting og lav ledighet.

Som et ledd i arbeidet med å videreutvikle og styrke det inntektspolitiske samarbeidet satte regjeringen Bondevik ned fire partssammensatte utvalg. To av utvalgene, Utvalget for forberedelse av 1999-oppgjøret (Arntsenutvalget) og Arbeidslivsutvalget (Colbjørnsenutvalget), avga sine innstillinger i 1999, mens innstillingen fra Utvalget for sysselsetting og verdiskaping (Holdenutvalget) ble lagt fram i juni 2000. I april i år la utvalget som fikk i oppgave å vurdere tarifforhandlingssystemet (Stabelutvalget) fram sin innstilling. Utvalget støtter samlet hovedpunktene i innstillingen til Holdenutvalget (NOU 2000:21). Utvalgets innstilling er nå sendt ut på høring med 1. oktober 2001 som høringsfrist.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, tar dette til orientering.

Flertallet mener at en fortsatt sterk konkurranseutsatt sektor er en nødvendig forutsetning for å få en langsiktig balansert utvikling i norsk økonomi.

Flertallet er derfor positiv til at Regjeringen legger vekt på å videreføre det inntektspolitiske samarbeidet, der partene i arbeidslivet gjennom moderate lønnsoppgjør skal bidra til å opprettholde konkurransevnen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre tar dette til orientering og viser til sine merknader under langtidsprogrammet.

Når det gjelder det kommende lønnsoppgjøret vil disse medlemmer peke på at alle deler av den økonomiske politikken må virke sammen for å sikre målene om stabil økonomisk utvikling.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil peke på at til tross for det såkalte Solidaritetsalternativet så har Norge en pris- og kostnadsvekst i Norge som er høyere enn hos våre handelspartnere. Det fører til at konkurransevnen undergraves og er en trussel mot den fremtidige sysselsettingen. Det er derfor viktig med moderate lønnsoppgjør i årene fremover for å styrke konkurransevnen til norsk næringsliv. Erfaringene viser at lav nominell lønnsvekst sammen med en finanspolitikk tilpasset konjunktursituasjonen er det som gir sterkest reallønnsvekst.

Disse medlemmer vil vise til at statsbudsjettet for 2001 gjennom økninger av skatter og avgifter på om lag 12 mrd. kroner bidro til å redusere mulighetene til moderate lønnsoppgjør. Resultatet kan bli svekket

konkurranssevne og færre sysselsatte i konkurranseutsatte næringer. En slik utvikling vil være i samsvar med Arbeiderparti-regjeringens ambisjon om å bygge ned konkurranseutsatt sektor til fordel for ytterligere vekst i offentlig sektor.

Disse medlemmer vil advare mot en slik utvikling og vil understreke viktigheten av å styrke konkurranseutsatt sektor. Det krever en stram finanspolitikk med lettelser i skatter og avgifter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at lønnsfastsettelsen bør skje lokalt i den enkelte bedrift og at dette må gjelde både offentlig og privat sektor. Dette for å styrke fleksibiliteten i arbeidsmarkedet. Sentral lønnsfastsettelse og detaljerte avtaler bidrar til å minske de lokale parters ansvar for lønnsdannelsen. En omlegging til en slik inntektspolitikk vil gi lønns- og forhandlingssystemer tilpasset en samfunnsutvikling som setter store krav til omstillinger og kompetanseoppbygging under skiftende rammebetingelser. Gjennom lokal lønnsdanning økes motivasjonen for innsats på den enkelte arbeidsplass, som igjen bedrer produktiviteten både i privat og offentlig sektor og legger grunnlaget for styrket konkurransevne. En differensiering av lønnsystemet bør både inneha geografiske, utdanningsmessige og individuelle perspektiver. Ifølge Regjeringen har inntektspolitikken et hovedansvar når det gjelder å sørge for at inflasjonen holdes lav og på linje med våre handelspartnere. Inntektspolitikken, altså utfallet av lønnsoppgjørene, kan etter disse medlemmers oppfatning ikke ha dette ansvaret. Inntektsoppgjørene er av betydning for sysselsettingsutviklingen og påvirker den generelle realøkonomiske utviklingen, men den kan ikke delegeres et ansvar for økonomiens nominelle utvikling. Et ekspansivt lønnsoppgjør vil føre til redusert sysselsetting og lavere vekst, men det vil ikke føre til høyere inflasjon. Mange land i euro-området har høyt lønnsnivå, lav sysselsetting i kombinasjon med lav inflasjon. Videre kan ikke et lønnsoppgjør vurderes som moderat eller ekspansivt uten å ta i betraktning produktivitsutviklingen. Selv om Norge har et relativt fritt arbeidsmarked i forhold til enkelte andre land og derfor har relativt lav ledighet og høy sysselsetting, er det behov for reformer i arbeidslivet, som gjør arbeidsmarkedet enda mer fleksibelt.

Disse medlemmer er bekymret over Regjeringens fraværende handlekraft i forhold til utviklingen på arbeidsmarkedet. Et arbeidsmarked som i noen sektorer fortsatt er meget stramt, mens det i andre sektorer er den stikk motsatte situasjonen. Det er nå fortsatt slik at en oljearbeider ikke kan bli sykepleier over natten. Det bør bli lettere å ansette de som i lavkonjunktur står utenfor det ordinære arbeidsmarkedet. Privat arbeidsformidling, lemping av overtidsbestemmelsene og endring av reglene for utleie av arbeidskraft vil samlet bidra til et mer fleksibelt arbeidsmarked. En lemping av regelverket vil også føre til en lettere og bedre utnyttelse av EØS-områdets arbeidskraft. I stedet registrerer

disse medlemmer at Regjeringen passivt velger å satse på arbeidsmarkedstiltak som i seg selv ikke fører til at flere kommer i inntektsbringende og verdiskapende arbeid.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil fremheve at arbeidstakere i Norge har opptrådt ansvarlig. Den kollektive fornuft har gitt oss den laveste arbeidsledighet i Europa og har gjennom 90-tallet redusert rentenivå og prisstigning. Dette er arbeidsfolk sin fortjeneste. Om næringslivsledernes kravmentalitet skulle satt standard for oss alle hadde krybben blitt tom.

Dette medlem vil påpeke at det er grenser for hvor lenge folk vil vise moderasjon når fruktene av denne moderasjonen brukes til å berike toppledere og aksjeeiere. Folk opplever at viktige samfunnsreformer må vente og at arbeidstakere flest må stille bakerst i køen når produktivitsveksten skal deles ut. Et skritt i riktig retning var derfor gjeninnføringen av skatt på utbyttet som eierne tar ut av bedriftene. Fordelingspolitisk er dette svært presist - den rammer de rikeste samtidig som den gir inntekter som kan finansiere velferdsoppgaver som kommer alle til gode.

Dette medlem vil fremheve at det er en hovedutfordring å styrke offentlig sektors evne til å rekruttere og beholde arbeidskraft.

Dette medlem understreker behovet for tiltak for å bremse grådighetskulturen i næringslivet. NHO bør utarbeide retningslinjer for medlemsbedriftene når det gjelder lederlønninger og etterlønsavtaler. Med slike retningslinjer kan NHO bidra til at også topplederne tar sin del av ansvaret for inntektspolitikken.

Dette medlem påpeker at også staten må gi retningslinjer for lønns- og etterlønsavtaler til sine representanter i bedriftenes styrer.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å instruere statens representanter i alle bedriftsstyrer i at ingen toppledere skal ha en etterlønsavtale som er større enn 1 års-lønn."

7.2 Sysselsettingspolitikken

Sammendrag

Den sterke veksten i norsk økonomi gjennom meste-parten av 1990-tallet har resultert i rekordhøy yrkesdeltaking og lav arbeidsledighet. Sysselsettingen økte med nesten 260 000 personer fra 1993 til 2000. Samtidig ble arbeidsledigheten nær halvert i dette tidsrommet. Det er nå knapphet på arbeidskraft i mange sektorer, og særlig er mangelen på kvalifisert arbeidskraft stor innenfor helse og omsorgssektoren.

Sammen med den sterke veksten i arbeidsstyrken har bruken av uførepensjons og sykelønnsordningene økt sterkt. Det er imidlertid tegn til at veksten i antall nye uføretrygdede og veksten i sykefraværet er noe avdempet den siste tiden. Likevel er tidligavgangen fra arbeidsstyrken bekymringsfull. Fra 2000 til 2001

anslås arbeidsstyrken å øke med til sammen 9 000 personer, jf. tabell 3.12. Samtidig anslås antallet uførepensjonister å øke med 9 000 personer, mens antallet personer på attføring og rehabilitering ventes å vokse med 10 000 personer. Fortsatt vekst i sykefraværet kan isolert sett bidra til å redusere den effektive arbeidsstyrken med til sammen nesten 6 000 årsverk fra 2000 til 2001.

Regjeringen har allerede startet arbeidet med å reaktivisere uførepensjonister som har utsikter til å komme tilbake til arbeidslivet og å stille strengere krav til at attføring skal være forsøkt før det innvilges uførepensjon. Regjeringen vil også gjøre det lettere å rekruttere faglært utenlandsk arbeidskraft, og vil om kort tid legge fram en odelstingsproposisjon med forslag til endringer i utlendingsloven. I oppfølgingen av Sandmanutvalget, vil Regjeringen senere i år komme med forslag til en politikk som kan redusere sykefraværet og tilgangen på nye uførepensjonister uten å svekke arbeidstakernes rettigheter i sykelønnsordningen.

Målrettet formidlingsbistand til arbeidssøkere og rekrutteringsbistand til arbeidsgivere er viktig for å sikre en god utnyttelse av arbeidskraften. De ordinære arbeidsmarkedstiltakene settes i første rekke inn overfor ungdom og langtidsledige. I tillegg brukes tiltakene for å mobilisere arbeidskraftressursene blant innvandrere, blant annet gjennom kvalifisering av nylig bosatte flyktninger i kommunene. Budsjettet for 2001 gir rom for 9 000 plasser under de ordinære arbeidsmarkedstiltakene, og utviklingen på arbeidsmarkedet siden budsjettet ble fremlagt tilsier at en fastholder dette tiltaksnivået.

På grunn av økt satsing på å reaktivisere uførepensjonister og skjerpede krav til at attføring skal være forsøkt før uførepensjon kan innvilges, har tilstrømmingen av yrkeshemmede til Aetat økt. Regjeringen vil derfor øke attføringsinnsatsen ytterligere. Under de spesielle arbeidsmarkedstiltakene for yrkeshemmede gir bevilgningen for 2001 rom for et gjennomsnittlig nivå på om lag 20 450 plasser. Regjeringen foreslår å øke bevilgningene til tiltak og personell med totalt 75 mill. kroner.

En stor andel av de registrerte yrkeshemmede i Aetat mottar ytelser fra folketrygdens bevilgning til yrkesrettet attføring. Den økte tilstrømmingen tilsier en oppjustering av bevilgningen til ytelser under yrkesrettet attføring med om lag 270 mill. kroner.

I forbindelse med behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2000 ga Stortinget Regjeringen fullmakt til å la Aetat starte med salg av bedriftstjenester, herunder utleie av arbeidskraft, direkte fra Aetat til sluttbruker. Samtidig ble Regjeringen bedt om å legge fram forslag til endelig organisering av disse tjenestene for Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet 2001, se nærmere avsnitt 3.6.2 i meldingen.

Regjeringen har etter en nærmere gjennomgang kommet til at det kan reises tvil om dagens organisering av betalingstjenestene er holdbar i forhold til reglene for statsstøtte. Det har blant annet sammen-

heng med at et forvaltningsorgan som Aetat ikke kan gå konkurs og at det heller ikke betaler skatt. Regjeringen har derfor vurdert to modeller som begge vil være mer robuste i forhold til konkurransereguleringens krav:

- Omdanne Aetat Bedrift til en egen juridisk enhet, for eksempel statsaksjeselskap.
- Innføre utleie som et arbeidsmarkedstiltak. De som leies ut skal i så fall være innenfor de prioriterte målgruppene i arbeidsmarkedspolitikken.

Regjeringen ønsker å bruke utleie som et virkemiddel for å gi utsatte arbeidssøkere et fotfeste på arbeidsmarkedet. For å være konkurransedyktig vil et statsaksjeselskap neppe kunne ta andre hensyn enn konkurrentene, for eksempel i forhold til utsatte grupper på arbeidsmarkedet. Etter Regjeringens vurdering vil derfor opprettelse av et statsaksjeselskap ikke være i tråd med målsettingene i arbeidsmarkedspolitikken. Samtidig vil staten løpe en høy økonomisk risiko, da det er stor konkurranse i vikarmarkedet. Regjeringen vurderer derfor denne modellen som uaktuell.

Ved å organisere utleie som et arbeidsmarkedstiltak for målgruppene i arbeidsmarkedspolitikken, vil utleievirkningen være et virkemiddel knyttet til etatens kjerneoppgaver. Samtidig vil konkurransen med private vikarbyråer bli beskjedent, siden de i begrenset grad leier ut disse gruppene. Utleien vil i dette tilfellet skje direkte fra Aetat, organisert gjennom egne enheter i etaten. Ved å konsentrere utleien til utsatte grupper for å prøve ut deres arbeidsevne, vil det imidlertid kunne være behov for tilskudd av arbeidsmarkedsmidlene til arbeidsgiverne. Arbeids- og administrasjonsdepartementets vurdering er at det er rom for bruk av slike tilskudd innenfor konkurransereguleringens rammer, hvis dette er nødvendig for å hjelpe arbeidssøkere i jobb. En slik innretning av utleievirkningen er i tråd med Regjeringens ambisjoner omkring fornyelsesprogrammets arbeidskraftsreform. Regjeringen har derfor kommet til at avgrensning av utleie til særskilte målgrupper er den beste måten å ivareta arbeidsmarkedspolitiske målsettinger på innenfor konkurransereguleringens rammer. Regjeringen vil komme nærmere tilbake til saken i forbindelse med statsbudsjettet for 2002. I den forbindelse vil en også vurdere en eventuell videreføring av etatens øvrige bedriftstjenester.

De kontraktene Aetat Bedrift allerede har inngått, vil bli gjennomført. Det betyr at dagens utleievirkning vil måtte videreføres ut inneværende år i begrenset omfang. Den foreslåtte omleggingen av Aetats utleievirkning vil imidlertid få betydelige konsekvenser for vedtatt budsjett for Aetats salg av arbeidsmarkedstjenester (kapittel 1 593 og kapittel 4 593). Regjeringen vil komme nærmere tilbake til dette høsten 2001.

I februar 2001 vedtok Stortinget på grunnlag av Dokument nr. 8:14 (2000-2001) at det skal iverksettes forsøk med konkurranse om tiltak og arbeidsformidling av funksjonshemmede, yrkeshemmede, sosialklienter og andre personer som krever ekstra tilretteleg-

ging og oppfølging i arbeidsmarkedet. Arbeids- og administrasjonsdepartementet har på dette grunnlaget arbeidet med utforming av ulike modeller for slike forsøk. Dette har avdekket at det er en rekke forhold som bør avklares og vurderes nærmere før en iverksetter slike forsøk. Departementet vil komme tilbake til denne saken i statsbudsjettet for 2002.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har merket seg at den anslåtte veksten i arbeidsstyrken i årene framover vil bli vesentlig lavere enn i de senere tiårene, samtidig som behovet for arbeidskraft i helse- og omsorgssektoren vil øke kraftig etter hvert som befolkningen eldes og vedtatte velferdsreformer iverksettes. Selv om det er tegn på at veksten i antall nye uføretrygdede og veksten i sykefraværet reduseres, mener disse medlemmer at andelen som går tidlig ut av arbeidstyrken er bekymringsfull. Disse medlemmer viser til at Regjeringen som en oppfølging av Sandmanutvalget vil komme tilbake med en politikk som kan redusere sykefraværet og tilgangen på nye uførepensjonister uten å svekke arbeidstakernes rettigheter i sykkelønsordningen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Regjeringen har kommet til at det kan reises tvil om Aetats salg av bedriftstjenester, herunder utleie av arbeidskraft, er holdbar i forhold til reglene for statsstøtte. Disse medlemmer har lagt merke til at Regjeringen derfor har kommet til at avgrensning av utleie til spesielle målgrupper er den beste måten å ivareta arbeidsmarkedspolitiske mål innefor konkurranseregelverkets rammebetingelser. Regjeringen ønsker å bruke utleie av arbeidskraft som et virkemiddel for å gi utsatte arbeidstakere et fotfeste i arbeidsmarkedet. Denne utleievirksomheten vil være et virkemiddel knyttet til arbeidsmarkedsetatens kjerneoppgaver, samtidig som konkurransen med private vikarbyråer vil bli beskjedne.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre tar dette til orientering og viser til sine merknader i Langtidsprogrammet.

Herunder fremkommer at det norske samfunnet har store uløste oppgaver. Manglende arbeidskraft i noen sektorer, begrenser mulighetene til å satse. Det store behovet for arbeidskraft må blant annet løses gjennom tiltak for å redusere sykefraværet og tilgangen av uføretrygdede, gjennomføre et mer fleksibelt arbeidsmarked. Det må arbeides for å øke innenlandske arbeidskraftressurser gjennom å øke yrkesdeltakelsen blant

eldre, yrkeshemmede og innvandrere og flyktninger som allerede er i landet.

Offentlig sektor må fornyes og forbedres, og vi må få en mer effektiv formidling av arbeidskraft. Det må bli langt enklere å få godkjent utenlandsk utdanning i Norge. Selv om vi lykkes med mange av disse tiltakene, vil arbeidskraftbehovet fortsatt være stort. Som et supplement til innenlandske tiltak for å øke arbeidsstyrken, må det også legges til rette for arbeidsinnvandring til Norge.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre konstaterer at en vellykket sysselsettingspolitikk må ha fokus på å legge forholdene til rette for eksisterende næringsvirksomhet, samt å gi gode muligheter for vekst og nyskaping. Dette innebærer at næringslivet må få rammevilkår som styrker konkurransevnen i forhold til utenlandske konkurrenter. Målrettede reduksjoner av skatter og avgifter er viktig i denne sammenheng, det samme er satsing på en mer effektiv infrastruktur. Gjennom satsing på utdanning legger vi grunnlaget for at fremtidens arbeidskraft vil være attraktiv og kompetent. Det er også nødvendig å øke innsatsen innen forskning slik at Norge kommer opp på den gjennomsnittlige FOU-innsatsen i OECD-området. Videre må det gjennomføres en forenkling i lover, forskrifter og regler for å gi større fleksibilitet i nærings- og arbeidsliv.

Disse medlemmer vil vise til at den største utfordringen i fremtiden i forhold til arbeidsmarkedet er å sikre tilstrekkelig arbeidskraft til så vel offentlig som privat sektor.

Disse medlemmer har med bekymring merket seg at Regjeringens påpekning av at arbeidsstyrken kan bli redusert fra 2000 til 2001 som følge av veksten i sykefraværet. Det må derfor settes i verk en rekke tiltak for å bedre tilgangen på arbeidskraft hvor de følgende tiltak vil ha positiv virkning:

- Det må bli lettere å stå i arbeid utover den formelle pensjonsalderen. Skatte- og pensjonssystemet må gjøre det lønnsomt å arbeide lenger. Det må bli lettere å kombinere pensjon og deltidsarbeid.
- Ordningen med kjøp av helsetjenester til sykmeldte utvides til nye diagnoser og behandlingsformer, slik at flere bringes raskere tilbake i arbeid. Behandling eller helseforsikring betalt av arbeidsgiver, bør ikke utløse skatteplikt for arbeidstaker og arbeidsgiver.
- Aetat må også bli en kvalifiseringsetat, som skal få mennesker med problemer ut i arbeidslivet.
- Koordineringen med trygdekontor og sosialkontor må bedres.
- Ordningen med lønnstilskudd for personer med nedsatt arbeidsevne styrkes, slik at det blir lettere å ansette disse.
- Det må bli lettere å kombinere arbeid og trygd. Uførepensjonen må reduseres gradvis i takt med

arbeidsinntekten. Uføretrygdede med restarbeids-
evne bør vurderes jevnlig.

- De skattemessige incentivene til å arbeide bør forsterkes.
- Konkurransetsetting og avbyråkratisering kan frigjøre arbeidskraft i offentlig sektor.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener at også følgende tiltak vil ha positiv virkning:

- AFP-ordningen bør erstattes av en mer fleksibel pensjonsordning - lavere pensjon ved avgang før 67 år, høyere pensjon ved senere avgang.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Venstre mener at også følgende tiltak vil ha positiv virkning:

- Det må bli enklere for personer fra land utenfor EØS-området å få arbeidstillatelse i Norge, utover de oppmykningene som er foreslått for spesialister og fagfolk.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener at et godt arbeidsmiljø og gode samarbeidsforhold er viktige forutsetninger for produktivitet i arbeidslivet. Høyre mener at arbeidsmiljøloven må forenkles. Et godt fysisk og psykisk arbeidsmiljø er viktig, både for trivsel og helse. På andre områder er imidlertid arbeidsmiljøloven moden for en revisjon. Valgfriheten, kreativiteten og effektiviteten i det nye arbeidslivet må ikke begrenses av rigide krav og paragrafrytteri.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at Aetat effektiviserer driften både i forhold til resursbruk og til formidling av arbeidssøkende.

Disse medlemmer konstaterer med tilfredshet at Aetat nå skal avvikle sine betalingstjenester slik som det nå har vært organisert som en del av den statlige forvaltning. Dette er i samsvar med de innvendingene Høyre har kommet med tidligere om at betalingstjenester integrert av Aetat, som en del av den statlige forvaltningen, vil være konkurransevridende i forhold til private aktører.

Disse medlemmer har merket seg at Regjeringens ønske om å bruke utleie som virkemiddel for å formidle utsatte arbeidssøkere.

Disse medlemmer forventer at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med en skisse til organisering av denne ordningen i statsbudsjettet for 2002.

Disse medlemmer forutsetter at Konkurransetilsynet uttaler seg om organiseringen og at denne blir presentert i statsbudsjettet for 2002 sammen med en redegjørelse om de øvrige betalingstjenester.

Disse medlemmer forventer at Regjeringen, på bakgrunn av Stortingets behandling av Dokument nr. 8:14 (2000-2001) setter i gang forsøk med konkurranse

av formidling av yrkeshemmede og andre som krever ekstra tilrettelegging og oppfølging. For å få innspill til hvordan denne type formidling og kvalifisering kan skje vil disse medlemmer at Regjeringen skal organisere en idedugnad. På bakgrunn av blant annet disse innspillene må det utarbeides regelverk og organisering for slike forsøksordninger. Det må være brukernes behov som skal være styrende for regelverket og organiseringen av disse ordningene.

På denne bakgrunn vil disse medlemmer fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2002 fremme forslag om en forsøksordning i tråd med Stortingets vedtak ved behandling av Innst. S. nr. 178 (2000-2001)."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil i forbindelse med spørsmålet om økt arbeidsinnvandring vise til Fremskrittspartiets merknader i Innst. S. nr. 178 (2000-2001) om økt arbeidsinnvandring.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Budsjett-innst. S. I (2000-2001) der dette medlem ba Regjeringen fremme en tiltaksplan for økt arbeidstilbud. Dette vil gi muligheter for verdiskapning, og redusert press i økonomien. Planen bør inneholde tiltak for omstilling av uføretrygdede, redusert verneplikt, kvalifisering av ledige, oppmykning av innvandringsstoppen, avvikling av kontantstøtten, rekrutteringsmidler for utdannings- og helsesektoren, 3 års byggestopp for nye kjøpesentre, økt grense for hvor mye studenter og pensjonister kan tjene og skattelette til lavtlønte - i tillegg til en begrensning av oljeinvesteringene til dagens nivå.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge fram en plan for økt tilgang på arbeidskraft i forbindelse med statsbudsjettet for 2002."

Komiteens medlem, representanten Steinar Bastesen viser til det økende antall unge uføretrygdede, og mener at Regjeringen ikke i tilstrekkelig grad har funnet tiltak som kan bremse denne utvikling. Dette medlem viser til Kystpartiets program som vil legge til rette for at unge mennesker i overgangen mellom grunnskole og videregående skole kan gis mulighet til modning gjennom tilrettelegging av arbeidsmulighet gjennom endringer i skatte- og arbeidsmiljøloven. Dette medlem mener et høyt antall unge uføretrygdede er langt mer bekymringsfullt enn tidlig pensjonsavgang av slitne arbeidstakere.

8. OM RAMMEVILKÅRENE FOR

KRAFTPRODUKSJON

Sammendrag

På bakgrunn blant annet av uttalelser i energi- og miljøkomiteen i Innst. S. nr. 122 (1999-2000) ved behandlingen av St.meld. nr. 29 (1998-1999), inneholder avsnitt 3.7 i meldingen og vedlegg 1 til meldingen beskrivelse av enkelte sentrale rammevilkår for kraftproduksjon i Norge, Sverige, Finland og Danmark.

Etter at St.meld. nr. 29 (1998-1999) Om energipolitikken ble behandlet i Stortinget, har næringen fått utarbeidet flere konsulentutredninger hvor rammevilkårene for bransjen er vurdert, se omtale i avsnitt 3.7 i meldingen.

Departementet vil peke på at offentlig fastsatte rammevilkår kan ha konsekvenser på enkeltområder som ut fra en isolert betraktning kan være uheldige. Dette gjaldt også før kraftmarkedet ble deregulert. Med konkurranse i markedet blir imidlertid konsekvensene annerledes. Før innføringen av energiloven hadde eksempelvis skattenivået i kraftnæringen primært konsekvenser for den kraftprisen som forbrukerne betalte. Nå har skattenivået i første rekke konsekvenser for resultater og avkastning i kraftnæringen, og for lønnsomheten av investeringer i næringen. I sin tur kan dette blant annet ha betydning for næringens utvikling og konkurranseevne, og for landets energi- og effektbalanse. Kraftskattereformen fra 1997 innebar en overgang til mer lønnsomhetsbasert beskatning av vannkraftproduksjon, og dette har trolig isolert sett hatt en positiv innvirkning på motivene til investeringer i næringen.

Mye tyder på at de norske konsesjonsreglene har medvirket til mindre omstrukturering av kraftproduksjonen, lavere konsentrasjon, større innslag av krysseierskap og mindre innslag av privat eierskap enn i for eksempel Sverige og Finland.

Skatter, avgifter, konsesjonskraftavståelse og hjemfall av kraftanlegg innebærer en inntektsoverføring fra kraftselskapene til staten, kommuner og fylkeskommuner. I tillegg til fiskale forhold er det også andre hensyn knyttet til rammevilkårene, som for eksempel kompensasjon for naturinngrep, ivaretagelse av offentlig styring og kontroll over vannfallene, virkning på motivene til å investere og en samfunnsmessig rasjonell nettvirksomhet. Ved en vurdering av om rammevilkårene er hensiktsmessige, må disse formålene veies opp mot de eventuelle uønskede virkninger som rammevilkårene kan medføre.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Høyre tar orienteringen til etterretning. Disse medlemmer vil peke på at Høyre ønsker en gjennomgang av konsesjonssystemet, herunder hjemfallsretten for å bedre omstruktureringen i kraftproduksjonen. I den sammen-

heng mener disse medlemmer at det er naturlig med en vurdering av skattesystemet, for å sikre likere konkurransevilkår i de nordiske land.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at kraftforsyningen i Norge nå er en konkurranseutsatt næring. Denne næringen konkurrerer i et åpent nordisk/nordeuropeisk marked. Det er etter disse medlemmers oppfatning viktig at rammevilkårene for denne næringen er mest mulig harmonisert med de land norske bedrifter konkurrerer med. Disse medlemmer vil hevde at en sammenligning med andre lands skatteregimer må ta utgangspunkt i produksjon av kraft ved bruk av vann. Å bruke særavgifter som er beregnet på å begrense produksjon av kraft fra kullkraftverk og atomkraftverk i andre land som sammenligningsgrunnlag for like rammevilkår finner disse medlemmer uakseptabelt. Som det fremgår av tabell 3.13 skatter og produksjon for gjennomsnittlig kraftproduksjon 2000 øre/kWh i St.meld. nr. 2 (2000-2001), er de totale skattene for produksjon med vannkraft betydelig høyere enn i våre naboland.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen hevder at de særnorske reglene om hjemfall og forkjøpsrett for det offentlige ved eierskifte m.v. ikke medfører løpende inntektsoverføringer fra norske kraftprodusenter til det offentlige. Selv om det er riktig at disse kostnadene for kraftselskapene ikke er løpende, vil det i forbindelse med hjemfall føre til betydelige overføringer av verdier fra selskapet til både kommuner og stat. Disse kostnadene må selvfølgelig kraftselskapene avskrive over de år som selskapet har hjemmel til å drive produksjon, og dette er kostnader som konkurrerende selskaper i andre land ikke har. Derfor vil denne særnorske ordningen med hjemfall til det offentlige påføre private norske kraftprodusenter konkurranseulempen både i forhold til utenlandske aktører, men også i forhold til heleide offentlige norske selskaper. Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader og forslag i Innst. S. nr. 233 (1998-99) og Innst. S. nr. 122 (1999-2000).

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

1. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag for å oppheve statens forkjøpsrett av kraftanlegg.
2. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at ordningen med hjemfall til staten av private kraftverk oppheves idet eiendomsretten til kraftverkene forblir hos nåværende eiere på permanent basis.
3. Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med Nasjonalbudsjettet for 2002 fremme nødvendige forslag til endringer i kraftskattesystemet slik at man oppnår internasjonal harmonisering av skatter og avgifter."

9. FRAKSJONSMERKNADER

9.1 Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil understreke at hovedmålet for Arbeiderpartiets økonomiske politikk er arbeid for alle, en rettferdig fordeling, å videreutvikle det norske velferdssamfunnet og å bidra til en bærekraftig utvikling.

Disse medlemmer vil videre framheve at Arbeiderpartiet bygger sin økonomiske politikk på Solidaritetsalternativet, som er en helhetlig strategi for den økonomiske politikken. Disse medlemmer mener at Solidaritetsalternativet i store deler av det siste tiåret har gitt avgjørende bidrag til den gode økonomiske utviklingen.

For å ta sin del av ansvaret for Solidaritetsalternativet skal Regjeringen og Stortinget gjennom budsjettpolitikken bidra til stabil utvikling i produksjon og sysselsetting. Disse medlemmer viser til at budsjettavtalen mellom Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre fra i fjor høst om inneværende års budsjett videreførte den nøytrale finanspolitikk Regjeringen la opp til. Regjeringen har i sitt Reviderte budsjett lagt vekt på at situasjonen i norsk og internasjonal økonomi samlet ikke tilsier noen endring i finanspolitikken. Disse medlemmer mener det derfor er viktig at budsjettrevisjonen ikke gjennomføres på en slik måte at presset i økonomien øker, noe som kunne føre til økt rente og mer utrygge arbeidsplasser.

Disse medlemmer viser til at de økte utgifter som får flertall i forbindelse med behandlingen av Revidert budsjett dekkes inn. Innenfor de samme rammer for budsjettet er det skapt rom for økte midler til høyere utdanning, rassikring, opptreningsinstitusjoner, Rikshospitalet, fartøyvern og utdanningsstipend i tillegg til at de tjenesteytende virksomhetene som blir momspliktige fra 1. juli 2001 unntas fra investeringsavgiften inntil denne avgiften fjernes helt fra 1. april 2002.

Disse medlemmer vil peke på at de prioriteringer som Arbeiderpartiet la opp til i budsjettet for 2001 har blitt videreført gjennom budsjettavtalen med sentrumpartiene fra i fjor høst og revisjonen nå i vår. De viktigste prioriteringene er:

- Et bedre helsevesen ved at bevilgningene til helsevesenet er forhøyet med om lag 2,6 mrd. kroner. Sammen med økningen i de frie inntektene til kommunesektoren i årets budsjett er helsesektoren styrket med mer enn 3 mrd. kroner. Med en slik utvidelse vil flere enn noen gang tidligere bli behandlet ved sykehusene. I styrkingen av helsevesenet ligger det også økte midler til psykiatri. Parallelt med behandlingen av Revidert budsjett er det blitt klart at regjeringen får fullt gjennomslag for sitt forslag om at staten skal ta over sykehusene fra 1. januar 2002. Dette vil gjøre det mulig å drive

sykehusene på en bedre og mer rasjonell måte til beste for pasientene.

- Stor satsing på kvaliteten i grunnskolen ved at lærerlønningene er økt og det er laget en ny arbeidsavtale med lærerne som vil koste 950 mill. kroner i 2001.
- En betydningsfull satsing på forskning ved at kapitalen i Fondet for forskning og nyskaping ble forhøyet med 3,5 mrd. kroner i fjor høst, og ytterligere med 2,5 mrd. kroner i forbindelse med behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett, slik at fondet samlet kommer opp i 10 mrd. kroner.
- Et stadig bedre botilbud til de eldre ved at det i 2001 vil bli gitt tilsagn til å bygge 5 800 nye sykehjemsplasser og omsorgsboliger. Alt tyder på at vi vil nå eldreplanens mål om 12 000 nye årsverk og 24 400 tilsagn til nye eller utbedrede sykehjemsplasser og omsorgsboliger innen utgangen av 2001. Og satsingen fortsetter. Etter forslag fra Regjeringen har Stortinget tidligere i år vedtatt å utvide tilsagnsrammen med ytterligere 5 000 enheter i 2002.
- En hjelp i hverdagen til flere barnefamilier ved at det blir bygget 6 000 nye barnehageplasser i 2001. Vi trenger flere og billigere barnehager. Regjeringens forslag i Revidert nasjonalbudsjett om økt statstilskudd vil gjøre det mulig å redusere foreldrebetalingen for hver barnehageplass med i gjennomsnitt 150-200 kroner pr. måned. Den ekstra satsingen i år er bare et første skritt på vei. Målet vårt for neste fireårsperiode er at alle som ønsker det skal få tilbud om plass og at vi får halvert foreldrebetalingen. Til neste år trapper vi opp innsatsen. Det vil gi grunnlag for at foreldrebetalingen fra neste høst kan bli redusert med i gjennomsnitt 350-400 kroner pr. måned sammenliknet med hva den ellers ville vært. Det kan bety opp mot 4 000 kroner i sparte utgifter pr. år i forhold til hva foreldrene ellers ville betalt. For de som har heldagsplass, kan reduksjonene bli enda større.
- En utvidet støtte til ungdom i etableringsfasen ved at det blir bygget 1 000 nye studentboliger, at boligtilskuddet er hevet og at rammene til etableringslån og lån i Husbanken utvides. Rammene til Husbanken er økt med 2 mrd. kroner.

Disse medlemmer vil også framheve at etter 10-års diskusjon får vi fra 1. juli 2001 gjennomført en modernisering av momssystemet, som innebærer en nødvendig utvidelse av momsgrunnlaget. Det er et viktig bidrag for å finansiere velferdsstaten på sikt.

9.2 Høyre

Komiteens medlemmer fra Høyre mener vi går en spennende tid i møte. Det norske samfunn står overfor store muligheter i årene som kommer. Disse medlemmer vil gjennomføre reformer som gjør det mulig:

- å gi våre barn den beste skolen - satse på kunnskap og kreativitet,
- å ha godt utbygde velferdstjenester - høyere kvalitet og større valgfrihet,
- å gjøre Norge til et attraktivt land å bo, investere og utvikle nye ideer i - lavere skatter og mindre byråkrati.

Disse medlemmer har i tråd med dette, og i tråd med prinsippet om at revideringen av budsjettet ikke skal være noen omkamp om alle punkter det var uenighet om ved behandlingen av statsbudsjettet, lagt frem et økonomisk opplegg til revidering av budsjettet der det satses på:

- skole, utdanning og forskning,
- viktige velferdstjenester som sykehus og barnehager,
- lavere avgifter og mer intelligente avgiftslettelser enn det flertallet legger opp til fra 1. juli, sammen med en klar satsing på veibygging.

Disse medlemmer har registrert at Regjeringens forslag til revidering av budsjettet innebærer svært små endringer av politisk karakter. Disse medlemmer er enige i at det i den aktuelle økonomiske situasjon er riktig å la være å gjøre revideringen av budsjettet til en full budsjettbehandling.

Til tross for dette er det nødvendig å gjøre viktige justeringer i det økonomiske opplegget. Disse medlemmer vil ikke gjennomføre endringer i merverdiavgiften fra 1. juli 2001. Disse endringene innebærer isolert sett avgiftslettelser, selv om de oppveies av alle de skatte- og avgiftsøkninger som ble gjennomført allerede fra 1. januar. Disse medlemmer er for betydelige lettelse i skatte- og avgiftsnivået, men vil understreke at det ikke er likegyldig hvordan lettelsene gis. Når flertallet gjennomfører avgiftslettelser som fører til betydelige avgrensings- og konkurransevridningsproblemer, samt økt byråkrati, så er ikke dette den form for avgiftslettelser disse medlemmer ønsker. Disse medlemmer vil i stedet benytte disse midlene til å gi betydelige lettelse i el-avgiften (-2,5 øre/kWh) og grunnavgiften på fyringsolje, halvering av flypassasjeravgiften, en samlet reduksjon av drivstoffavgiftene med 60 øre/liter fra 1. juli, 8 pst. reduksjon i engangsavgiftene på biler og 10 pst. reduksjon i alkoholavgiftene. Samlet sett foreslår disse medlemmer en lettelse i avgiftsnivået på ¼ mrd. kroner, en svært moderat lettelse i tråd med prinsippet om at revideringen av budsjettet ikke skal være en omkamp om budsjettet.

Disse medlemmer vil samtidig vise til Høyres alternative statsbudsjett for 2001, der disse medlemmer foreslo skatte- og avgiftslettelser på om lag 20 mrd. kroner i forhold til budsjettforliket mellom Arbeiderpartiet og sentrumspartiene.

Disse medlemmer mener også det haster med viktige omprioriteringer på budsjettets utgiftsside.

Innenfor forskning og utdanning haster det med en skikkelig opptrapping, for å bringe Norge i tet. Derfor foreslår disse medlemmer en satsing på skole, universiteter og utdanning på over 300 mill. kroner, sammen med et forslag om å forsere oppbyggingen av forskningsfondet til 15 mrd. kroner, slik at det nå bevilges 7,5 mrd. kroner ekstra til forskningsfondet. Kombinert med forslag om å innføre skattestimulans for bedrifters FoU-virksomhet, innebærer Høyres alternative budsjettopplegg en klar satsing på et område der det haster med å styrke innsatsen og kvaliteten.

Disse medlemmer viser også til at foreldrebetalingen i barnehagene er svært høy mange steder, og at Regjeringens forslag om å øke statstilskuddet til barnehagene i mange tilfeller ikke vil bidra til mer enn at en kan unngå at foreldrebetalingen øker. Disse medlemmer mener derfor det er nødvendig å forsterke satsingen på barnehager, og går inn for at økningen i statstilskuddet fordobles i forhold til Regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser at en samlet anleggsbransje har dokumentert betydelig ledig kapasitet. Samtidig er det et stort behov for å styrke satsingen på veiutbygging, slik Høyre gjentatte ganger har foreslått. Derfor vil disse medlemmer foreslå at bevilgningene til veiinvesteringer økes med ½ mrd. kroner.

Disse medlemmer mener også det er viktig å styrke sykehusenes økonomi, og foreslår å bevilge ¼ mrd. kroner ekstra til regionsykehusene, sammen med en rekke andre viktige tiltak innenfor helseområdet.

Utover dette foreslår disse medlemmer enkelte mindre, nødvendige opprettinger i Regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at satsingene på utgiftssiden dekkes inn i sin helhet gjennom reduserte bevilgninger til kompensasjon til offentlig forvaltning for tjenestemoms-utvidelsen (som det ikke er behov for med disse medlemmers forslag om ikke å gjennomføre moms-reformen), gjennom reduserte bevilgninger til distriktsutviklingsmidler, jordbrukstilskudd og enkelte andre reduksjoner i bevilgningene.

Samlet sett opprettholder disse medlemmer samme innretning av finanspolitikken som Regjeringen foreslår.

Disse medlemmer viser til merknader andre steder i denne innstillingen og i Innst. S. nr. 325 (2000-2001) og Innst. O. nr. 130 (2000-2001) for en full gjennomgang av Høyres standpunkter ved behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett med tilhørende proposisjoner.

9.3 Sosialistisk Venstreparti

Et veivalg for Norge

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti understreker at Stortinget i revidert nasjonalbudsjett gjør et veivalg for Norge. Vi kan velge å følge Regjeringens anbefaling om fortsatt satsing på en svart oljeøkonomi, med økte oljeinvesteringer og stø kurs mot en fortsatt tilværelse som leveran-

dør av eksklusive råvarer. Eller vi kan velge en annen kurs som vil legge grunnlag for å gjøre Norge til en grønn kunnskapsøkonomi.

I forbindelse med oljeprisfallet et par år tilbake, skjedde det en markert aktivitetsnedgang i oljesektoren. Det medførte en tøff hestekur, med en vesentlig nedbygging av sysselsettingen og investeringsnivå i bransjen, og vi har nå kommet ned på et mer fornuftig nivå. Dette har gitt mulighet til å anvende disse ressursene andre steder i økonomien, og omsider få i gang overgangen til en grønn kunnskapsøkonomi som kan gi oss et grunnlag å leve av når oljeinntektene om noen år begynner å reduseres. Dette medlem påpeker at behandlingen av dette reviderte budsjettet gir Stortinget mulighet til å signalisere om de ønsker en slik utvikling.

Etter at oljeprisen nå har vært stabilt høy lenge, ønsker oljeselskapene igjen å øke investeringene på norsk sokkel. I en situasjon der Norges fremste problem er mangel på arbeidskraft foreslår Regjeringen å øke statens andel av oljeinvesteringene med 4 mrd. i forhold til budsjettvedtaket før jul. Investeringene ligger på et høyt nivå, anslått til 42,6 mrd. 1997-kroner i St.meld. nr. 1 (2000-2001). Det fines ikke kjente reserver på norsk sokkel som vil gjøre det mulig å holde et vesentlig høyere investeringsnivå enn dette over tid.

Etter dette medlems oppfatning går Regjeringen i helt feil retning. Flere av samfunnets ressurser, økonomisk så vel som menneskelig, disponeres i det som bør være gårldagens næringer. I en situasjon der knapphet på menneskelige ressurser nødvendiggjør sterk prioritering, velger Regjeringen en kraftig oppbygging av oljeinvesteringene.

Sjøl om disse investeringene reint teknisk ikke regnes inn i det oljekorrigerte budsjettunderskuddet, vil dette åpenbart øke presset i økonomien merkbart, og innebære inflasjonspress og fare for økt rentenivå. Dette er en svakhet ved vårt budsjettssystem som gjør det vanskeligere å se den reelle effekten av budsjettvedtaket. Dette medlem fremmer forslag om å inkludere slike investeringer i det oljekorrigerte underskuddet. Gitt dette gjør dette medlem opp sitt alternative budsjett med om lag samme balanse som Regjeringen.

Dette medlem foreslår derfor å kutte oljeinvesteringene som ikke er kontraktsfesta, og bruker disse pengene til investeringer som kan gi grunnlag for overgang til en grønn kunnskapsøkonomi – bevilgninger til barn og unge, utdanning, forskning, og miljøtiltak.

Reduserte oljeinvesteringer	-2572
Grunnlag for en grønn kunnskapsøkonomi	2572
Barnehager	261
Kvalitetsutvikling i grunnskolen	200
Skolefritidsordning	85
Skolebøker vg. skole	200

Økt stipendandel	500
Universiteter og høyskoler	170
Forskningsrådet	100
Nullsats mva. for kollektivtrafikken	400
Økte jernbaneinvesteringer	530
ENØK/alternative energiformer	75
Energiforskning	25
Miljøpakke Groruddalen	5
United World College	2
Barskogvern	2
Opprydning – PCB og skipsvrak	15
LA21	2

Barn og unge først

Dette medlem vil understreke at barnehagen er den viktigste fellesarenaen for førskolebarn, en arena der barn får utvikle seg i lek og samhandling med andre barn og med voksne. Barnehagen er derfor en viktig del av det livslange læringsløpet. Dette medlem er opptatt av at ingen skal ekskluderes fra muligheten til å delta på denne viktige fellesarenaen. Dette skjer i dag fordi det ikke er barnehageplasser nok, og fordi plassene mange steder er for dyre.

Dette medlem vil understreke at barnehager er et sikkerhetsnett for de barna som vokser opp i familier som tilhører de gruppene med dårligst råd. Det er spesielt viktig for innvandrerfamilier at de får et tilrettelagt barnehagetilbud, slik at barna kan lære seg norsk språk og kultur. Forskning viser at barn som har hatt et pedagogisk tilbud før de begynner på skolen, klarer seg bedre i en undervisningssituasjon. Det er derfor etter dette medlems mening ekstra viktig å sørge for at barn i familier med dårligst råd får tilgang til plass i barnehagen og skolefritidsordningen. Uten tilgjengelige barnehageplasser til lave priser, vil forskjellene i samfunnet øke.

Også familier med to vanlige inntekter opplever barnehageprisene som tyngende i familieøkonomien. Dette medlem mener at for familieøkonomien er billigere barnehageplasser og lavere oppholdsbetaling i skolefritidsordningen viktigere enn skattelette.

Dette medlem ser med tilfredshet på at flere partier lover flere og billigere barnehageplasser. Men det registreres at ingen ønsker å støtte de mest effektive virkemidlene for å få til økt barnehageutbygging slik at alle som ønsker det får plass, og lavere foreldrebetaling. Sosialistisk Venstrepartis forslag om en individuell rett til barnehageplass og en øvre grense for hvor stor andel av familiens samlede inntekt som skal brukes på barnehager kombinert med en øvre grense, i Innst. S. nr. 238 (2000-2001), fikk ikke støtte fra noen andre partier. Dette medlem påpeker at dette forslaget er testen på stortingsflertallets vilje til å forplikte seg til å skaffe alle barn som ønsker det, barnehageplass til en overkommelig pris.

Dette medlem mener at dette barnehageløftet er stykke på veg kan finansieres ved å avvike eller redusere kontantstøtteordningen. Dette medlem vil

peke på at bedret kommuneøkonomi og økt statsstøtte er en forutsetning for et barnehageløft.

Dette medlem påpeker at Regjeringens påståtte barnehagesatsing kun er en intern overføring som er gjort mulig fordi det bygges færre barnehager enn Regjeringen ønsker. Dette henger sammen med at kontantstøtten gjør den reelle prisen på barnehager for høy, samtidig som dårlig kommuneøkonomi medfører at kommunene ikke klarer egenandelen.

Dette medlem registrerer at det ikke er mulig å få flertall for mer grunnleggende endringer i barnehagesystemet, og foreslår derfor en økning i driftstilskuddet utover Regjeringens forslag på 260 mill. kroner. I tillegg foreslås det en økning i bevilgningen til kvalitetsutvikling i barnehagene på 1 mill. kroner.

Dette medlem understreker behovet for reduksjoner i egenbetalingen i skolefritidsordningen. Regjeringen utsetter endringer i kommunenes tilskuddsordning, deriblant innlemming av tilskuddet til skolefritidsordninger i rammetilskuddet til kommunene.

Dette medlem mener prisen på en plass i skolefritidsordningen bør reguleres etter inntekt, med en øvre maksimalsats. Dette medlem ønsker en halvering av dagens foreldrebetaling, og foreslår en økning på 85 mill. kroner til skolefritidsordninga.

For grunnskolen velger Sosialistisk Venstreparti i Revidert budsjett å satse 200 mill. kroner på utviklingstilskudd som skal gå til forsøksvirksomhet med alternative læringsmåter og en mer fleksibel skoledag. Skolene kan søke om midler til ulike prosjekt som å endre arbeidsplanen, styrke kontakten med arbeidsplasser omkring skolen eller ei rekke andre prosjekt som hver enkelt skole ønsker å prøve ut. Forbedret infrastruktur for realisering av nye lære reformer er også en del av dette.

Behovet for opprustning av skolebygg og infrastruktur i grunnskolen er mange steder prekært, spesielt i ungdomstrinnet. Dette medlem viser til Dokument nr. 8:109 (2000-2001) om opptrappingsplan for ungdomstrinnet i grunnskolen, og ber Regjeringen komme tilbake med en plan for ytterligere satsinger på skolen i forbindelse med statsbudsjettet for 2002.

Dette medlem påpeker at de kommunale kultur- og musikktilbudene må være et tilbud for alle, og ønsker å redusere egenbetalingen. Kommunene er ikke i tilstrekkelig grad blitt kompensert for kostnadene knyttet til de kommunale kultur- og musikk skolene. Dette medlem er bekymret over at egenbetalingen i kultur- og musikk skolene har økt fra 10 til 20 pst.

Utdanning og forskning - fra svart oljeøkonomi til grønn kunnskapsøkonomi

Dette medlem etterlyser satsing på kunnskapen som kan gjøre Norge til en konkurransedyktig kunnskapsnasjon og lede økonomien over fra den svarte oljeøkonomien til en grønn kunnskapsøkonomi. Ved inngangen til det nye tusenåret er vi i realiteten på vei fra industrisamfunnet til et kunnskapssamfunn. Syssel-

settinga i industrien og primærnæringene har vært på vei ned i flere tiår, mens en stigende andel av befolkningen er sysselsatt i tjenestesektoren. Handelen med tjenester over landegrensene øker langt raskere enn handelen med varer.

Utdanning har beveget seg fra å være et privilegium, via en rettighet, til i dag nærmest å være en nødvendighet. Dette medlem vil flytte investeringene fra petroleumssektoren over i kunnskapsøkonomien.

Sosialistisk Venstreparti har tre hovedsatsingsområder i utdanningspolitikken: En storstilt opprusting av grunnskolen - særlig ungdomsskolen - en reell opprustning av studiefinansieringen etter mange års etterslep, og implementeringen av et program for å gjøre Norge til en ledende forskningsnasjon.

Bærekraftig miljø

Dette medlem viser til Regjeringens mål om at det økologiske perspektivet skal danne grunnlaget for politikkkutformingen på alle områder i samfunnet. Dette målet er utgangspunktet for dette medlems politikk på miljøområdet, og danner bakgrunnen for de endringer på årets budsjett dette medlem mener er nødvendig.

Dette gjelder spesielt på områdene biologisk mangfold og behovet for opprydding av farlige miljøgifter som PCB, samt å redusere akutt forurensing som problemet med vannkvaliteten i Vansjø/Hobølvassdraget. Videre er dette medlem opptatt av at de store og spesielle miljøproblemene som finnes i Oslos største bydel, Groruddalen, gripes fatt i, og foreslår en miljøpakke til dette formål.

Bistand

Dette medlem etterlyser en klarere solidaritetsprofil i forvaltningen av oljefondet. Når vårt største problem er å unngå å bruke for mye oljepenger, har vi råd til å la en del av vår rikdom komme verdens fattige til gode. Sosialistisk Venstreparti foreslo i sine merknader til budsjettet for 2001 å investere 5 mrd. kroner av oljefondet i verdens fattigste land, for å gi disse en sjanse til å bygge opp et eget næringsliv.

Dette medlem viser til at Norge nå ligger på bunn blant de skandinaviske landene når det gjelder bistand som andel av BNI, og etterlyser en strategi fra Regjeringen for å løfte bistanden til målet om 1 pst. av BNI. Mens Danmark brukte 1,06 og Sverige 0,81 pst. brukte Norge 0,8 pst. av BNI på bistand. Dette medlem viser til Budsjett-innst. S. nr. 1 (1999-2000) da Stortinget la opp til å bruke 0,89 av nasjonalinntekten på bistand. Selv om fjorårets norske bistandsbudsjett på 11,16 mrd. kroner var større enn noensinne, var andelen i forhold til BNI den laveste på 20 år.

Dette medlem understreker at Norge har råd til solidaritet, og viser til sine generelle merknader i Budsjett-innst. S. nr. 1 (2000-2001).

Dette medlem viser til at bistanden til de minst utviklede landene (MUL) er gått ned med 45 pst. på 1990-

tallet. Landenes andel av verdenshandelen er halvert de siste 20 år.

Dette medlem understreker at et klarere fokus på barn i norsk bistand ville gitt mange gevinster. Sosialistisk Venstreparti vil styrke bistanden til bedring av oppvekstvilkår, grunnleggende helseomsorg og ikke minst utdanning. For Sosialistisk Venstreparti er det barna som står i aller første rekke.

Dette medlem er positiv til en gjennomgang av samarbeidsland, temaer og virkemidler for norsk bistand. Dette medlem vil imidlertid minne om at det også er mulig å fokusere bedre ved å velge færre temaer for satsingen. For at fattige land skal komme seg ut av fattigdommen, er det avgjørende med et fungerende næringsliv, og det må Norge bidra til. Dette medlem etterlyser imidlertid en grundig opprydding i næringsvirkemidlene i norsk bistand.

10. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til at forslag satt fram i denne innstillingen er samlet under Komiteens tilråding (kapittel 25) eller Forslag fra mindretall (kapittel 24) i Innst. S. nr. 325 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 84 (2000-2001) og St.prp. nr. 94 (2000-2001).

Komiteen viser til St.meld. nr. 2 (2000-2001) og til det som står i denne innstillingen og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

St.meld. nr. 2 (2000-2001) - Revidert nasjonalbudsjett 2001 - vedlegges protokollen.

Oslo, i finanskomiteen, den 8. juni 2001

Dag Terje Andersen
ordfører og leder

Siv Jensen
sekretær